

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

Yayınları: 40

Seri: IV — Sayı: A 11

ÖMER SEYFEDDİN'İN ŞİİRLERİ

Araştıran ve Hazırlayan
FEVZİYE ABDULLAH TANSEL

ANKARA

1 9 7 2

ÖMER SEYFEDDİN'İN ŞİİRLERİ

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

Yayınları: 40

Seri: IV — Sayı: A 11

ÖMER SEYFEDDİN'İN ŞİİRLERİ

Araştıran ve Hazırlayan
FEVZİYE ABDULLAH TANSEL

ANKARA

1 9 7 2

HER HAKKI MAHFUZDUR

Bu eserin her türlü basım ve yayım hakları, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü'ne aittir. Enstitü'nün müsaadesi alınmadıkça bu eserin metni kısmen değiştirilerek veya tamamen alınamaz.

Yayınlayan: Türk Kültürü'nü Araştırma Enstitüsü
Tunus Caddesi 16, P.K. 14, Çankaya - Ankara. Tel., 12 06 55 - 17 73 47
Dizilip basıldığı yer: Ankara Üniversitesi Basımevi — Ankara, 1972

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	IX

ÖMER SEYFEDDİN'İN ŞİİRLERİ

I. ÖMER SEYFEDDİN'E Göre Türk Şâirleri ve Türk Şiiri	1
II. ÖMER SEYFEDDİN'İN ŞİİRLERİ: 1— Şiirlerinin Mevzû Husûsiyetleri. 2— Şiirlerinin Vezin Husûsiyetleri. 3— Şiirlerinin Şekil Husû- siyetleri. — Şiirlerinin Başka Husûsiyetleri ve Değeri	7

III. ÖMER SEYFEDDİN'İN DAĞINIK ŞİİRLERİ

I. YÂD	15
II. GECELEYİN	15
III. EVVELKİ VA'DİN	16
IV. TEDFİN-İ HULYÂ	16
V. EDİRNE HÂTİRALARI'NDAN	17
VI. MEHTÂBDA	17
VII. BİR YÂD-I GARÂM	18
VIII. DÂİMÂ GİRİYE	18
IX. RONDO (<i>Rondeau</i>) — YILDIZ'A	19
X. TÂC	19
XI. BAHÂR-I ÂFİL	20
XII. FEHİME SULTAN'A	20
XIII. LÂDES	21
XIV. GURBET İLLERİNDE — I. YALNIZLIK	22
XV. GURBET İLLERİNDE — II. KÂRVÂN	22
XVI. AŞKIMIZ	23
XVII. MA'BED-İ HARÂB	24
XVIII. BAYKUŞ	24
XIX. MARTILAR	25
XX. HİCRÂN-I MÜZMİN	25
XXI. HOŞ BİR SADÂ	26

	Sayfa
xxii. EFES	26
xxiii. ŞİMŞEK	27
xxiv. ÂLÂM-I FİRÂŞ	27
xxv. OH, SUS	28
xxvi. KİŞ HİSLERİ	28
xxvii. EY AŞK	29
xxviii. AYRILIK	30
xxix. YIKIK HAN	30
xxx. GÜLEN AY	31
xxxi. FECR	31
xxxii. YÜKSEK AYDINLIKLAR	33
xxxiii. YENİ GÜN — ERGENEKON'DAN ÇIKIŞ	34
xxxiv. NİYÂZÎ'YE	35
xxxv. GÜNEŞ	35
xxxvi. KOŞMA	36
xxxvii. KOŞMA	37
xxxviii. KOŞMA	37
xxxix. KOŞMA	37
xL. KOŞMA	38
xLi. KOŞMA	39
xLii. KOŞMA	39
xLiii. MEHMED EMİN	40
xLiv. NEREYE	41
xLv. NİŞANLI	41
xLvi. BÜLBÜL'ÜN ÖLÜMÜ	42
xLvii. DOĞDUĞUM YER	44
xLviii. AŞK	44
xLix. BAHAR RÜZGÂRI	45
L. BEYAZ AYI	45
Li. NOKTA	46
ÖMER SEYFEEDİN BEY (Karikatür)	47
Lii. YOL	48
Liii. KIRK KIZ	48

EK—I.

Liv. EVHÂM-I TAHRİR	51
---------------------------	----

**EK—II. YENİ ONBİR MANZÜMESİ
ve KÖROĞLU DESTANI**

Lv.	MÜEKKİLE-İ FENN'E	55
Lvi.	UN LARME	55
Lvii.	TEMENNÎ-İ H'ÂB	56
Lviii.	HATT-I 'ÂLÎ	57
Lix.	MÜEKKİLE-İ HÜRRIYET'E	58
Lx.	TEMMUZ	59
Lxi.	YATAKTA	59
Lxii.	KÂŞGAR	61
Lxiii.	KÖROĞLU KİMDİ — BÜYÜK BİR DESTAN'IN DİBÂCESİ	63
Lxiv.	ALTUN DESTAN	72
Lxv.	DUL	73
Lxvi.	UYKU	73

MUHTELİF İNDEKSLER

I.	ŞİİRLERİN BAŞLIKLARINA GÖRE	75
II.	ŞİİRLERİN İLK MISRÂLARINA GÖRE	77
III.	UMÛMÎ İNDEKS	79

Ö N S Ö Z

Ömer Seyfeddin (1884-1920)'in, Türk edebiyatı'na, küçük hikâye nev'inde en başarılı örnekleri kazandıran san'atkârlarımızdan olduğu, yarım asrı aşan zamandanberi yerleşmiş bir hüküm, bir gerçektir. Bu yolda eriştiği haklı ün, makâlelerini, mensur şiir ve fıkralarını, şiirlerini gölgede bıraktığı için olsa gerek, bunlar üzerinde hemen hiç durulmamıştır. Hikâyelerinin hemen hepsi, külliyyât hâlinde birçok def'a basılmakla berâber, bu nevi' dışındaki yazıları, muhtelif gazete ve mecmualarda, v.b. eserlerde dağınık hâlde kalmış bulunuyor.

Biz, Ömer Seyfeddin'in şiirlerine ilkönce, bâzı eserlerde rastlamıştık: Nüzhet Hâşim'in *Millî Edebiyat'a Doğru* adlı eserindeki *Fecr* ve *Nisanlı*¹, Ali Cânib Yöntem'in *Ömer Seyfeddin Hayâtı ve Eserleri*'ndeki *Kızıl-ırmak'a*, *Aşk*, *Doğduğum Yer*², İbnü'l-Emin M. K. İnal'ın eserine aldığı *Ey Aşk*, *Ayrılık*, *Yıkık Han*³ başlıklı şiirlerini görmüş, böylece, onun bu yolda da eserler verdiğini öğrenmiştik. Onun, bu sekiz şiirinde gösterdiği ustalık, bu sâhada birçok yazıları daha bulunabileceğini, gerçeğe yakın ihtimâlle ortaya koymakta idi. Bu düşünceye dayanarak, muhtelif eserleri gözden geçirirken, muhtelif gazete ve mecmuaları tararken dikkatle araştırdığımız şeylerden biri de, Ömer Seyfeddin'in şiirleri oldu.

Ömer Seyfeddin'in, kendi adıyla basılan şiirleri yanında, takma-ad kullanarak neşrettiklerinin sayısı da az değildir. Elimizdeki vesikalara göre, önce, *Çocuk Bahçesi*'ndeki bir şiirinde, 1905'de Süheyl Feridun mahlasını kullanmıştır⁴. 1908-12 yıllarında *11 Temmuz* gazetesıyla, *Kadın*, *Bahçe*, *Eşref*, *Piyano*, *Genç Kalemler* mecmualarında Perviz mahlasıyla basılmış epeyi şiirlerine rastladık. *Yarın* mecmuasını taradığımız sırada, Ali Cânib Yöntem'in, *Ömer Seyfeddin Bey'in Üç Manzûmesi* başlıklı yazısında, şâirimizin *Kızıl-ırmak*, *İhtiyar*, *Mefkûre* adlı şiirleri basılmıştı; A. C. Yöntem, bunların daha önce şu veyâ bu takma-adla basıldıklarından hiç baksetmiyordu. Biz bu şiirlerin, *Yarın* basımından önce, Ömer Seyfeddin'in başyazarı bulunduğu *Türk Sözü* mecmuasında Tarhan

¹ İst., Cem'iyet Kütüphanesi, 1918, s. 88 v.d.

² İst., Muallim Ahmed Hâlid Kitaphânesi, 1935, s. 215 v.d.

³ *Son Asır Türk Şâirleri*, c.VII., İst., Devlet Basımevi, 1939, s. 1309 v.d.

⁴ Bk., bu kitabımızdaki LV. numaralı şiir, s. 55.

mahsasıyle basıldığını görmüş, fakat, onun bu mahlası kullandığından habersiz olduğumuz için, bunların üzerinde durmamıştık. *Türk Sözü*'nü tekrar taradık; hâfızamız bizi yanıltmamıştı. *Türk Sözü*'nde bu üç şiirin *Koşma* başlığıyla, Tarhan mahlasıyla basıldığını görünce, Tarhan'ın, Ömer Seyfeddin'in takma-adı olduğu anlaşılmış oluyordu⁵. Bundan sonraki araştırmalarımızda, bu takma-adla basılan yazıları da gözden kaçırmamağa çalıştık. Bâzı mecmuaları yeniden taradık. Böylece, şiirlerinin sayısı bir hayli yükseldiği gibi, *Millî Tecrübelerden Çıkarılmış Amelî Siyâset* adlı eserin de onun tarafından yazıldığını anlamış olduk.

1913-14'de, *Türk Yurdu*, *Türk Sözü*, *Halka Doğru* mecmualarındaki bâzı yazılarında Tarhan mahlasını kullanan Ömer Seyfeddin hakkındaki araştırmalarımızı 1957'den i'tibâren neşretmeğe başladık⁶. Topladığımız şiirlerinin, sayısı oldukça yükselmiş, küçük hikâyecimizin şiir sâhâsında da sayı ve kıymetçe küçümsenmeyecek eserler verdiği anlaşılmıştı. Ömer Seyfeddin'in *Dağınık Şiirleri* başlıklı araştırmamızda, Ömer Seyfeddin'e Göre *Türk Şâirleri ve Türk Şiiri*'ne, Ömer Seyfeddin'in *Şiirleri*'nin mevzû, vezin, nazım şekli v.b. husûsiyetlerine dâir bilgi verdikten sonra, elliüç şiirini neşrettik. Bu araştırma sayfa bağlandıktan sonra bulduğumuz bir *müstezad*'ını, sonuna, *Ek—I*. başlığı altında ilâve ettik. Kitabımızın 1-53'üncü sayfalarını bu araştırma teşkil etmektedir⁷. Daha sonra elde ettiklerimiz, Ömer Seyfeddin'in *Şiirleri*, *Ek—II.*, *Yeni Dokuz Manzûmesi ve Köroğlu Destanı* başlığıyla basıldı⁸. Bunun bası-

⁵ Bk., XL. — XLII. numaralı şiirler, s. 38 v.d.

⁶ Ömer Seyfeddin'e âit *Olduğu Bilinmeyen Bir Eser ve On Şiir—Tarhan Takma-adıyla*; *Millî Tecrübelerden Çıkarılmış Amelî Siyâset* (*Türk Kütüphâneciler Derneği Bülteni*, c. VI., nu. 4, Ankara, 1957, s. 47-63). Bu araştırma *Türk Yurdu* mecmuasına da alınmıştır (C. II., nu. 2, 3, Mayıs, Haziran, 1960). — Ömer Seyfeddin'in *Tarhan Mahlaslı Yeni Bir Şiiri—Ergenekon'dan Çıkış* (*Türk Yurdu*, mec., c. II. nu. 4, Temmuz, 1960). Sözünü ettiğimiz bu araştırmamız ve onbir şiir, *Millî Tecrübelerden Çıkarılmış Amelî Siyâset* adlı esere, bize sorulmaksızın, dip-notları kaldırılarak aktarılmıştır (Hazırlayan: Sâkin Öner, Göktaş Yayınları—3, İst., 1971, s. 21-35). Aynı kitabın bölümlerinin birini Ömer Seyfeddin'in *Tarhan Mahlaslı Şiirleri* teşkil ediyor. Bu eserde, şiirlerine dâir verilen bilgi alt-üst edilerek bizden alındığı gibi, yıllar boyunca muhtelif gazete ve mecmuaları taramak sûretiyle bulabildiğimiz onbir şiiri, bunların nerede basıldığını gösteren dip-notlarımızla birlikte, bunun dışındaki notları çıkarılmak sûretiyle nakledilmiş (S. 37-54), bu araştırmanın bize âit olduğunu açıkça gösteren bir kayde lüzum görülmemiştir. İlim nâmına üzüntüyle tanık olduğumuz, daha birçok örneğini verebileceğimiz bu gibi aktarmaların, kanun karşısında suç sayıldığını, cezâyı icâbettirdiğini hatırlatmak düşüncesiyle, yeri gelmişken, bu mes'eleye dokunmuş bulunuyoruz.

⁷ *Necâti Lugal Armaganı*, T. T. Kurumu Basımevi, Ankara, 1969, s. 593-647.

⁸ T. T. Kurumu *Belleten*'i, c. XXXIV., nu 134, 1970, s. 267-87. Bunun basımından sonra bulduğumuz ve eklediğimiz *Dul*, *Uyku* adlı iki şiir dolayısıyla, kitabımızdaki başlığını *Ek—II.*, *Yeni Onbir Manzûmesi ve Köroğlu Destanı* olarak değiştirdik.

mından sonra iki şiirini daha bulduk. Kitabımızın 54-74'üncü sayfaları bu araştırma ile, daha önce neşretmediğimiz iki şiirini içine almakta, böylece, şiirlerinin sayısı altmışaltıya yükselmiş bulunmaktadır.

Necâtî Lugal Armağanı'ndaki yazımızda, Ömer Seyfeddin'in şiirlerinin husûsiyetlerini, 53 manzûmesine dayanarak tesbit etmiştik; bu hususta varılan neticeleri, sonradan elde ettiğimiz şiirler hemen hemen değiştirmemekte, hattâ bu hükümleri kuvvetlendirmekdir. Eklediğimiz 13 şiirle, hece vezniyle yazdıklarının sayısı 27'den 33'e, arûzla olanlar ise 26'dan 33'e yükselmiş, her iki vezinde de tesbit ettiğimiz kalıpların dışına çıkmamış, yine 1914'den sonra dâimâ hece veznini kullanmış olduğu anlaşıyor. Eklediğimiz 13 şiirden 7'si *sone*, 2'si *terzarima*, 2'si *mesnevî*, 1'i yeni nazım şekli iledir; evvelce vardığımız hükümlere katacağımız tek şey, Servet-i Fünûn edebiyatı te'siriyle ve Fecr-i Âtî edebiyatı an'anelerine uyarak yazdığı, 1909'da basılan *Evhâm-ı Tahrir* adlı *serbest müstezad*'ının bulunmasıdır. Bu yüzden, önce *Necâtî Lugal Armağanı* ile *Belleten*'de çıkan ve bu kitabın esâsını teşkil eden iki araştırmamızda, düzelttiğimiz iki-üç tertip yanlış ve kendi hatâmız dışında herhangi bir değişikliğe lüzum görmedik.

Şiirler, derlediğimiz gazete, mecmua v.b. eserlerde heman dâimâ nazım şekli bakımından düzensiz basıldığı gibi, bâzı tertip yanlışlarını da içine almaktadır. Bunları, âit oldukları nazım şekillerine göre kıt'alara ayırdık; nazım teknikinden, fazlalığı veyâ eksikliği belli olanları, tahminen eklediğimiz hece ve kelimeleri parantes işâreti () içerisinde gösterdik; mânâ karışıklığına meydan vermemek için, bâzan noktalama işâretleri de ilâve ettik. Metinlerin neşrinde ve *Muhtelif İndeksler*'de, mânâ karışıklığını önlemek için, yalnız bâzı kelimelerin yazılışında tıranskripsiyon harflerini kullandık.

Bu kitap, şiir dediğimiz o ilâhî his, fikir ve duygu pınarından içmenin tadını duyanlar için olduğu kadar, Ömer Seyfeddin, Millî Edebiyat Devri üzerinde çalışacakların da kolaylıkla faydalanmaları için hazırlandığından, sonuna *Muhtelif İndeksler* ekledik. Bu üç *indeks*'ten birini *Şiirlerin Başlıklarına Göre*, ötekini *İlk Mısırâlarına Göre* tertiplemiş bulunuyoruz; böylece, adı veyâ ilk mısırâ'ı bilinen bir şiirin bu esere alınıp alınmadığı kolaylıkla anlaşılabacaktır. Bu gibi eserlerde, şiirlerin yazılış ve basılış tarihlerine, neşredildikleri gazete adlarına göre *indeks*'ler tertibinin faydalı olduğu düşüncesindeyiz; ancak, Ömer Seyfeddin'in, yazıldığı tarih belli şiirlerinin sayıca az olması, eklediğimiz onüç şiir dışındaki elliüç manzûmeyi basım tarihlerini gözönüne alarak sıralamış bulunmamız, bunların basıldığı gazete ve dergi isimlerine *Umumî İn-*

deks'te yer vermemiz dolayısıyla, sözünü ettiğimiz tarzda *indeks*'ler tertibine lüzum görmedik. *Umûmî İndeks*'e şahıs, yer, eser adlarından başka, İslâm Birliği, Tasfiyecilik, Turan, Turancılık, Türkçülük, Türk-lük v.b. ta'birleri de almış bulduğumuz için, Millî Edebiyat Devri fikir hayâtı üzerinde çalışanlar da bu *indeks* yoluyla, eserden kolayca faydalanabileceklerdir.

Sözlerimizi bitirirken, bu kitabın, neşrini uygun gördükleri için, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Müdürü sayın Prof. Dr. Ahmed Temir ve Yayın Kolu Üyeleri'ne, basım san'atı bakımından gösterdiği-miz titizliği dâimâ iyi niyetle karşılayarak esirgemedikleri yardımları, sarfettikleri emek dolayısıyla Ankara Üniversitesi Basımevi İşletme Şefi Âdem Baykan, Baş Mürettip Coşkun Çıray ile Ustalar'a ve arkadaşlarına teşekkürle borçlu olduğumuzu da söylemeliyiz!

Ankara — 14 Şubat, 1972

ÖMER SEYFEDDİN'İN ŞİİRLERİ

Ömer Seyfeddin (1884-6 Mart, 1920), yalnız yaşadığı devrin değil, Türk edebiyatının küçük hikâye muharrirleri arasında mümtaz bir şahsiyettir; bu sâhada kazandığı haklı şöhretin tabîî neticesi olarak, küçük hikâye nev'î yanında derhâl onun adını da hatırlarız. Ne yazık ki, Türkçe'nin sâdeleşmesinde de mühim rolü bulunan bu san'atkârımızın hayatını, eserlerini ve üslûp husûsiyetlerini aydınlatan ciddî bir monografiye bile mâlik değiliz. Alî Cânib Yöntem'in, ilk basımı 1935 yılına âit *Ömer Seyfeddin, Hayatı ve Eserleri* adlı kitabının baş kısmındaki kısa hâl-tercemesi dışında esaslı bir araştırmaya rastlanılmamaktadır. Hikâyelerinin birkısmı *Ömer Seyfeddin Külliyyâtı* adıyla muhtelif def'a basılmakla berâber, bunların birçoğu, makâle ve musâhabeleri, fıkraları, mensur şiirleri muhtelif mecmua ve gazetelerde dağınık hâlde kalmış, şiirleri üzerinde ise pek durulmamıştır; Alî Cânib Yöntem'in yukarıda adı geçen eserine aldığı *Kızıl-ırmak* ve *Doğduğum Yer* ile, İbnü'l-Emîn Mahmud Kemal'in *Son Asır Türk Şâirleri*'ndeki *Ey Aşk, Ayrılık, Yıkık Han* adlı manzûmelerini görmese idik, belki, onun şâirliğinden bile haberimiz olmayacaktı. İşte bu yüzden, Ömer Seyfeddin'in, muhtelif gazete ve mecmualardan topladığımız şiirleri üzerinde durmağı, bu cephesini aydınlatmağı faydalı bulduk. Bu hususta fikir verebilmek için, kitabımızın *Ömer Seyfeddin'e Göre Türk Şâirleri ve Türk Şiiri* bölümünde, onun, edebiyatımızın muhtelif devirlerine âit şâirler hakkındaki düşüncelerini ve nasıl şiirlere tarafdâr olduğunu, *Ömer Seyfeddin'in Şiirleri* başlıklı İkinci Bölüm'de, elimizde bulunan elliüç manzûmesine dayanarak şâirlik cebhesini aydınlatmağa çalışacağız ve derlediğimiz bu şiirlerini Üçüncü Bölüm'de neşredeceğiz. Bu bölümün ardında, daha sonra elde ettiğimiz yeni bilgileri ve onüç şiirini eklemiş bulunuyoruz.

I.

ÖMER SEYFEDDİN'E GÖRE TÜRK ŞÂİRLERİ ve TÜRK ŞİİRİ

Ömer Seyfeddin, daha çocukken, evlerinde birçok *Dîvân*'lar bulunduğundan, onları okuya okuya edebiyata heves etmiştir; bu edebiyatı anlamak başka bir hazırlığa ihtiyaç gösterdiği için, zevkını pek de tadamamıştır¹. Ona göre, "Osmanlı edebiyatını te'sis eden Türkler'in en muhteşem eserlerinden biri de

¹ Rûşen Eşref Ünaydın, *Diyorlar ki*, İst., Kanaat Matbaası, 1334, s. 241 v.d.

Dîvân edebiyatıdır. Bu öyle bir san'at eseridir ki, başka milletlerin tarihlerinde emsâline tesâdüf muhaldır. Modeli Acem edebiyatıdır; fakat bu tarz içinde Bâkî gibi, Nef'î gibi dâhîler, taklit olan bir müesseseyi aslının fevkine çıkarmışlardır; lâkin bu haşmet, İmparatorluk'un haşmetiyle bir hizâda yürür. İmparatorluk'un inhitâtı, *Dîvân* edebiyatını da inhitâta sürüklemiştir²."

Ömer Seyfeddin, Tanzimat şâirlerinden bilhassa Namık Kemal'e hayran-
dır; onun *Evrāk-ı Perîşân*'ından sayfalar ezberlemiştir ve kendisine "hayâ-
tiyyet" veren, kendisinde iyiye, doğruya ve güzele alâka uyandıranın Kemal
olduğunu kaydediyor. Ekrem Bey'in *Nijad*'ı için yazdığı şeyler de onda derin
derin te'sirler bırakmıştır³. Hâmid'i pek o kadar anlayamadığı düşüncesin-
dedir; şiirlerinde "taşmayan, fakat kaynayan bir ihtiras vardır; fakat nazım
dili pek berbaddır. Esâsen Acem arûzunu pürüzsüz bir hâle koyan üç san'atkâr
vardır: Muallim Nâcî, İsmâ'îl Safâ, Tevfik Fikret⁴"; "Fikret!.. İşte bana
mükemmellik iştîyâkını veren! İ'dâdiyye mektebinde iken hep *Rübâb*'ı oku-
yordum" diyor⁵.

Ömer Seyfeddin, *Dîvân* edebiyatı tarzında yazanların Tanzimat devrin-
den başlayarak gittikçe azaldığına, biraz da mübâlega ederek, kendi yaşadığı
devirde, "*Dîvân* edebiyatını bilen, duyan, seven, yazan dört-beş kişi" yi geç-
mediğine işâret ettikten sonra, eski tarza bağlı Üsküdarlı Tal'at, Süleyman
Nazif v.b. şâirler arasında en kuvvetli olarak Yahya Kemal'i gösterir. Bir
bakıma edebiyat bir küll'dür; "Güzelin eskisi yenisi olmaz; fakat eserlerle,
onları meydana getirenleri müşterek olmayan husûsiyetlerine göre sınıflan-
dırırsak, aradaki fark kendiliğinden ortaya çıkar: *Dîvân* nazmıyla yeni şiirler
arasındaki fark, ilkinin mevzû birliğinden uzak, diğerinin mevzu'lu, vahdetli
olmasıdır. Skolastik lisânla, Acem arûzu ile yazan ve eserlerinde mevzû birliği
bulunan Abdülhak Hâmid ile, ondan Millî edebiyat devrine gelinceye kadarki
bütün şâirleri bir sınıftan sayabiliriz; hepsinin üslûpları her ne kadar başka
başka ise de, esas bir noktada birleşirler: Lisân ve Acem arûzu . . Fakat Yahya
Kemal bunlardan ayrılır. Yahya Kemal ile Süleyman Nazif Bey, bâzan mev-
zû'lu şiirler yazarak Edebiyat-ı Cedîde hudûduna girmişlerdir"; Fikret gibi,
şiirlerinde başlıklar da bulunduğundan, eserleri *Dîvân* şiirinden farklıdır⁶.

² Ömer Seyfeddin, *Skolastik Şâirler*, *İfham* gazetesi, Haftalık Edebî İlâve, nu. 4, 15
Eylül, 1919. Ömer Seyfeddin'in bu makâlesi dolayısıyla, Reşid Süreyyâ'nın Hece vezni
aleyhinde yazısı için bk., *Peyâm* gazetesi, *Edebî İlâve*, nu. 49-6, 19 Eylül, 1919.

³ Rûşen Eşref Ünaydın, *ayn. eser*, s. 242.

⁴ Ömer Seyfeddin, *Bugünkü Şâirlerimiz* — II, *İfham* gazetesi, Haftalık Edebî İlâve,
nu. 6, 30 Eylül, 1919.

⁵ Rûşen Eşref Ünaydın, *ayn. eser*, s. 242.

⁶ Ömer Seyfeddin, *Bugünkü Şâirlerimiz*—1., 11., *İfham* gazetesi, Haftalık Edebî İlâve
(Nu. 4, 6, 15 ve 30 Eylül, 1919). *İfham*'da *Tasfiyecilik Başka* adlı bir makâlesi de vardır (Edebî
İlâve, nu. 8, 13 Ekim, 1919).

Midhat Cemal, Mehmed Âkif, Alî Cânib, Fâruk Nâfiz gibi Acem arûzu ile, fakat pürüzsüz bir Türkçe ile ve mevzû birliğini hâiz şiirler yazan san'atkârlar arasında en lirik şâir Yahya Kemal'dir. Onun *Şarkı*'ları, *Leylâs*'ı edebiyatımızda büyük bir te'sir bıraktı. Gençler hep onu taklit ettiler; hattâ millî vezinle yazdıkları zaman bile.. Bugün hiçbir genç şâirimiz yoktur ki, onun şiirlerini ezberden bilmesin. Yahya Kemal, şiir hakkındaki düşüncelerini de gençliğe aşlamıştır. O, şiirlerde bir bütünlük görmekten çok, mısra'lar, kısımlar arar. Zannederim bunun bir sebebi de, skolastik edebiyatı mübâlegalı bir istekle tatmasındadır. Bugünkü gençlik de, üstadları gibi, şiirlerde mısra, kâfiye, kısım, yer yer münferid güzellikler arıyor, biribirlerinin eserleri arasında ufak parçalar beğeniyorlar⁷.

Ömer Seyfeddin'e göre, "Şâir, rûhunda ilâhî bir ateş, bir ihtiras olandır. Şiir bizi zabtetmeli, rûhumuzda olmayan bir kuvveti, bir hassâsiyeti bize ilkâ etmelidir." İşte, şiiri böyle anlayanlar için, Acem arûzu ile yazanlar arasında bugünün en büyük şâiri Mehmed Âkif'tir: "*Safahât*'ta ummân gibi bâzan dalgalanan, bâzan sâkin, fakat son derece muhteşem duran bir rûhun akislerini görüyoruz. *Süleymânîye Kürsüsü* de i'tirâz kabûl etmez bir şâh-eserdir. Ben İttifâk-ı İslâm tarafdârı bir milliyet-perver olmadığım hâlde, ne vakit bu şâh-eseri okusam heyecânım değişir; İttihâd-ı İslâm tarafdârı bir *utopiste* (hayâl-perest) oluveririm. Bu şâir, ilâhî ihtirâsında son derecede samîmîdir; hiç yapmacığı falan yoktur. Dînî heyecânına o kadar mağlûptur ki, 'Ölüleri hayr ile yâdediniz' emrini bile dinlemez; dinsiz zannettiği insanlar hakkında ölümle-rinden sonra bile sükûn bilmez bir gayz besler. İşte bu tam şâirdir. Şâir, afvetmez; şâir kızar, bugzunu yıllar silemez. Victor Hugo, yirmibeş sene yüzünü görmediği bir düşmanın tesâdüfen yanındaki odadan sesini işiterek hemen tanımış; 'Orada bir eşek anıyor!' demiş.. Âkif, tek-tük Arapça, Acemce terkipler kullanmakla berâber, lisânı konuşulan Türkçe'ye son derece yakındır. Bugün Acem arûzu ile yazanlar içinde —Hâmid müstesnâ— ondan başka fırtınalı bir ruhla kâri'lerini heyecâna getiren, kâri'lerde olmayan hisleri veren bir şâir yoktur; fakat maârifsizlik, bizde bedî'î vicdânın teşekkülüne mâni' olmuş. Liberaller, softa diye bu hakîkî şâire ehemmiyet vermezler. Bedî'î vicdândan mahrûmiyyet husûsunda bizim liberallerimizle, müzedeki heykellerin setr-i avret mahallerini örttürmek isteyen muhâfazakârlar arasında ne fark var? Liberaller, dînî ihtirâsın ve dînî heyecânın meydana getirdiği muazzam şiiri göremiyorlar; muhâfazakârlar da, san'atın plâstik güzelliklerini takdîr edemiyorlar⁸."

⁷ Ömer Seyfeddin, *ayn. makâleler*.

⁸ Ömer Seyfeddin, *Bugünkü Şâirlerimiz—II., ayn. gazete*.

Ömer Seyfeddin, devrinin genç şâirleri hakkındaki fikirlerini de kaydetmiştir: Hâlid Fahrî'yi, arûzu başarı ile kullanması bakımından kuvvetli bir nâzım sayar. Millî edebiyat şâirleri arasında üç genç göze çarpmaktadır ki, bunlar Orhan Seyfî, Yusuf Ziyâ, Fâruk Nâfiz'dir. Bunlardan Orhan Seyfî'yi şâirlik bakımından diğerlerinden üstün bulur. Eserleri son derecede samîmî, bu tarz şiirlere mahsus te'sir kudretini bâizdir. Son şiiri "*Peri Kızı ile Çoban* hikâyesi halk tarafından son derece sevilmiş, hattâ uzunluğuna rağmen, birçok kadınlar onu ezberlemiştir. Halk lisânından, halk vezninden son derece nefret edenler bile, onun şiirleri karşısında yumuşuyorlar. Yusuf Ziyâ, Orhan Seyfî gibi samîmî bir şâir değildir; fakat son derece kuvvetli, lisâna hâkim bir san'atkâr... *Binnaz*'ın lisânı, güzel Türkçe'nin gâyesidir. Fikret arûzda ne yaptı ise, Yusuf Ziyâ da millî vezinlerde o rolü oynamıştır. Onun parlak, pürüzsüz, vâzih, kuvvetli nazmı yanında, Orhan Seyfî'nin lirik rekâbeti, lirik za'fiyyeti hemen göze çarpar. Gençlerin içinde Yusuf Ziyâ'ya en yaklaşan Fâruk Nâfiz'dir." Ziyâ Gökâlp ise, yaymak istediği fikirlere çok yer verdiği için, bilhassa mânâsını bilmediğimiz âhenksiz, eski tarihî kelimeleri çok kullandığı için, şiirleri hakkıyla anlaşılıp sevilememiştir; bununla berâber, *Kızıl-elma* adlı kitabında çok güzel parçalar yok değildir⁹.

Ömer Seyfeddin, 1911-1912'de *Genç Kalemler* mecmuasında dilde sâdeleşme mes'elesi üzerinde durmağa başlamış, yaşadığı devrin bu husustaki temâyüllerine bağlı kalarak bu mevzûda pek çok makâleler yazmıştır¹⁰; bu arada hece vezninin kullanılması fikrini de müdâfa'a eder. Süleyman Nazif'in *Şehbâl* mecmuasında çıkan yeni lisân mes'elesine dâir makâlesindeki fikirlere karşılık, onun samîmî ve hakîkatî teslim eder olmadığını kaydettikten sonra, şu suâllere cevap vermesini ister: (1) Üç dilden mürekkebi bir dil olur ve bu tabî'îdir; (2) Bir dil diğer yabancı ve uzak dillerden kelimeler aldığı gibi kâideler de alabilir; (3) İçtimâ'î uzviyetler tabî'ate aykırı şekillerde yaşar; (4) Dillerin tabî'î tekâmülü sür'atlandırılmaz. Konuşurken Arapça, Acemce kâidelerle yapılmış terkipler, cemi'ler, herkesce bilinmeyen ecnebî kelimeler kul-

⁹ Ömer Seyfeddin, *Bugünkü Şâirlerimiz*—III., ayn. gazete.

¹⁰ Ömer Seyfeddin'in dilde sâdeleşme mes'elesini ele aldığı ilk makâlesi *Yeni Lisân* başlığı ile *Genç Kalemler* mecmuasında (Nu. 1, 1327) neşredilmiş ve buradan naklen Ali Cânib Yöntem'in *Ömer Seyfeddin, Hayatı ve Eserleri* adlı kitabına (İst., Ahmed Hâlid Kitaphânesi, 1935, s. 187-201) da bâzı kısımları —meselâ *Tasfiyecilik ve Nasıl* bahisleri çıkarılarak— alınmıştır. Aynı mecmuada, Perviz takma-adıyla ve *Yeni Lisân ve Çirkin Ta'arruzlar* adlı makâlede, bilhassa Cenab ve Süleyman Nazif'in *Zekâ* mecmuasında ve *Hak* gazetesindeki makâlelerine cevap verilmiştir (C. 11., nu. 24-25). Ömer Seyfeddin, Türkçe'nin sâdeleşmesi hakkında makâleler yazdığı bu sırada, müdâfa'a ettiği bu fikirlere bağlı kalarak ve "Yeni Lisân'la" umûmî başlığı altında, yine *Genç Kalemler* mecmuasında *Pamuk İpliği*, *İrticâ' Haberi*, *Primo-Türk Çocuğu*, *Bomba* v.b. meşhur hikâyelerini de neşretmiştir.

lanmadığımız hâlde, bir alışkanlık olarak bunlara yazı dilinde yer veriyoruz. Eski nesrin üstâdı Süleyman Nazif'in bile bir terkeb yanlışı yaptığı, Ekrem Bey'in hatırlatmasıyla bu yanlışı kabûl ettiği, bu hatânın terkebî yazmak alışkanlığından ileri geldiği fikrindedir; nitekim, sâde dille yazılmış şiirlerde, bilhassa Alî Cânib'in manzûmelerinde, yabancı dile hâkim olamamaktan doğan bu cins yanlıslara rastlamıyoruz ¹¹.

Ömer Seyfeddin, 1914'de yazdığı *Millî Şiirler* başlıklı makâlesinde, dilin gittikçe sâdeleştiğine, arûz'un ihmâl edildiğine temasla, tayyârecilerimizden Fethî ile Sâdık'ın şehid düşmeleri üzerine Recâ'i-zâde Ekrem'in, Aka Gündüz'ün aynı mevzû'daki şiirlerini karşılaştırıyor; Ekrem Bey'in *Tayyârecilerimiz* başlıklı,

Vatanı ey fikr-i âsmân-peymâ
Vatanı enhây-i zâr-zârından
Vatanı evlâdının mezârından
Bakıyor tâbiş-i güzârından
Ona cûşân olur nücûm-i semâ

gibi kıt'alardan ibâret bu şiirini halkın anlayamayacağını, fakat Aka Gündüz'ün *Yaşayan Ölüler* başlıklı ve aynı mevzûdaki,

Gökte bulutlara bir yoldaştınız,
Denizler aştınız, dağlar aştınız,
Hilâl nûru gibi uçup taştınız,
En sonra düştünüz toprak üstüne,
Tarihte bir altun yaprak üstüne!

kıt'asıyla başlayan şiirini ise herkesin anlayacağını yazıyor; "Millî şiirler millet için yazılır; bir zümre için yazılan şiirler millî addolunamaz" diyor; bu şiirde de *gayret*, *hamiyyet*, *küfrân* gibi yabancı kelimeler geçiyorsa da, bunlar herkesce bilindiğinden, bu şiirler herkesçe anlaşılacağından millîdir ¹².

Ömer Seyfeddin'in dikkati çekmek istediği bir başka nokta, bâzı gençlerimizin, hece vezini kullanmakla berâber, kendi dilleriyle yazmayıp,

Hûn-i dil nûş ettik bezm-i safâda,
Zevk-ı câvidânî bulduk rizâda

Bu nefis-i hod-kâmı çekip de dâr'a,
Gamze uğuruna dîdâr-ı yâr'a

¹¹ *Yeni Lisâna Dâir* başlıklı bu makâle, Perviz takma adıyla *Zekâ* mecmuasında basılmıştır (Nu. 9, 25 Haziran, 1328-8 Temmuz, 1912).

¹² Ö. S. (ع . س .) imzâsıyla basılmıştır (*Zekâ* mec., nu. 22, 27 Şubat, 1329-12 Mart, 1912). Ömer Seyfeddin, "Bir zümre için yazılan şiirler millî addolunamaz" demekle şübhesiz yanlıyor; bu, onun edebiyat tarihi ve zümre edebiyatları hakkındaki bilgisizliğinden ileri gelmektedir. Makâlesini yazdığı sırada, 1912'de, halk edebiyatı tedkikleri henüz başlamamış olduğundan, onun bu gibi fikirleri ma'zur görülebilir.

mısrâlarında görüldüğü gibi, yabancı kelime ve terkiplere yer vermeleridir¹³. Diğer taraftan Şimâl-Türkleri'nden Abdullâh Tukayef, çok sâde Türkçe ile yazmakta, fakat arûzun hiç de millî olmayan kalıplarını kullanmaktadır; lehçesini ise bizler değil ancak Şimâl-Türkleri anlayabiliyor. Bu noktada ortaya çıkan mes'ele, Anadolu dışındaki Türkler'in de İstanbul şîvesiyle yazmaları, edebî dil olarak bütün Türkler için İstanbul şîvesinin kabûl edilmesi lüzûmudur. "Edebiyatımız için sağlam ve hakikî zemîn, konuşulan İstanbul Türkçesi ile millî arûzumuz olan hece vezinleridir¹⁴"; "Konuşulan saf, sâde, güzel ve kuvvetli İstanbul Türkçesi ile doğacak olan millî bir Türk edebiyatı, millî bir hars (*Culture National*) dağınık ve perişân kalan bir milletin millî birliğini te'mîn edecek, seksen milyon kardeşimizi muâsırlaştıracaktır; fakat bu kadar mukaddes ve büyük bir gâyeye ancak canlı ve tabî'î bir lisânla gidilebilir. O da, dâimâ tekrar ediyoruz: Sevdığımız, konuşurken mahzûz olduğumuz latîf ve âhenkli İstanbul Türkçesi'dir¹⁵."

¹³ *Türk Sözü* mec., yıl 1, nu. 1, 12 Nisan, 1330-25 Nisan, 1914, başmakâle; verdiği örneklerden yukarıya aldığımız mısralar Rizâ Tefvîk'e âittir.

¹⁴ Ömer Seyfeddin, *Umûmî ve Husûsî Türkçe*—1: "*Abdullah Tukayef ve Lisânı*" (*Türk Sözü* mec., nu. 3, 24 Nisan, 1330-7 Mayıs, 1914). Ömer Seyfeddin bu ve diğer makâlelerinde arûz vezni yerine "gayr-i millî arûz", hece vezni yerine de "millî arûz" ta'birlerini kullanmıştır; arûz'u, vezni mânâsına aldığı anlaşılıyor. Arûzun ölçü (*métrique*) mânâsına kullanılması yalnız ona mahsus değildir; Manastırlı Fâik'in hece vezni hakkındaki eserinin adı *Türkçe Arûz* (İst., Âlem Matbaası, 1313), Necib Âsım'ın bu sırada neşredilen hece veznine dâir kitabının adı da *Millî Arûz*'dur (İst., Kanaat Matbaa ve Kütüphanesi, 1329-1913).

¹⁵ Ömer Seyfeddin, *Türkçe'ye Kimler Osmanlıca Der.*, *Türk Sözü* mec., nu. 7, 22 Mayıs, 1330-4 Haziran, 1914.

Ömer Seyfeddin'in dil, vezin hakkındaki makâlelerinin mühim kısmı 1914'de neşredilmiştir. *Türk Sözü* mecmuasında, birkısınundan yukarıda faydalandığımız oniki makâlesi vardır: (1) *Başmakâle*, yıl 1, nu. 1, 12 Nisan, 1330; (2) *Halk Ne Demektir*, nu. 2, 17 Nisan, 1330; (3) *Umûmî ve Husûsî Türkçe ve Abdullah Tukayef*, nu. 3, 24 Nisan, 1330; (4) *Türkçe'ye Karşı Enderûnca*, nu. 4, 1 Mayıs, 1330; (5) *Osmanlıca Değil Türkçe*, nu. 5, 8 Mayıs, 1330; (6) *Türkçe'ye Kimler Osmanlıca Der.*, nu. 7, 22 Mayıs, 1330; (7) *Türkçe'ye Dâir*, nu. 9, 5 Haziran, 1330; (8) *Türkçe ve İlim*, nu. 10, 12 Haziran, 1330; (9) *Lisânın Sâdeleşmesi*, nu. 13, 3 Temmuz, 1330; (10) *İstanbul Türkçesi Hangisidir*, nu., 14, 16, 10 ve 24 Temmuz, 1330; (11) *Sağlam Zemîn*, nu. 15, 17 Temmuz, 1330. Aynı yılda, *Tanin* gazetesinde bu mevzûda beş makâlesi daha basılmıştır: (1) *Tasfiye ve İslâh*, nu. 1941, 19 Mayıs, 1914; (2) *Güzel Türkçe*, nu. 1953, 1955, 1962, 1968, 1969, 19 ve 31 Mayıs, 2, 9, 25 Haziran ve 3 Temmuz, 1914. Prof. Fuad Köprülü, Ziya Gökalp'in henüz ilmî makâlelerini neşretmediği sırada bu tarz yazılarının müsveddelerini Ömer Seyfeddin'e verdiğini, Ömer Seyfeddin'in, *Genç Kalemler* mecmuasında çıkan *Yeni Lisân* başlıklı makâlesi de dâhil, makâlelerini bu müsveddelerden faydalanarak yazdığını söylemişti. Hakikaten, Ömer Seyfeddin'in bu makâlelerindeki birçok fikirlerin, hemen aynen, Ziya Gökalp'in *Türkçülüğün Esasları* adlı eserinde de mevcut olduğu görülür. Diğer taraftan, *Türk Sözü* mecmuasındaki *Türk Sarfı'na ve Şîvesine Dâir Usûlümüz* başlıklı makâlenin sonunda *Kâf* ve *'Ayn* (G ve 'Ö) rûmuzu vardır; yanılmıyorsak, bu remizler Gökalp ve Ömer'i işâret etmektedir (Nu. 8, 29 Mayıs, 1330-11 Haziran, 1914).

Ömer Seyfeddin'in bu düşüncelerinden anlaşıldığı gibi, dilde sâdeleşme ve hece veznini kullanma fikrini müdâfa'a ederken bütün Türkler'in edebî dil olarak İstanbul şîvesini kullanmalarını ileri sürmekle, Turancılık mefkûresine bağlı olduğu göze çarpıyor; fakat, çağdaşları gibi, 1915'den sonra o da, artık böyle bir mefkûrenin propagandasını yapmaz; edebiyatımızın millileşmesi için, "vezinle lisânın tam Türkçe, yâni tabî'î olması...¹⁶" kanaatinde bulunduğunu ve İstanbul Türkçesi'nin millî veznimizle en güzel örneklerini veren şâir olarak Orhan Seyfî ile Fâruk Nâfiz'i beğendiğini söyler. "Millî edebiyat, millî şiir henüz çocuktur. Öyle bir çocuk ki, felâket buhranları, inkılâb heyecanları içinde kavrulmuş kalmış.. Hâlbuki san'atın perisi biraz huzûru sever; onun için, zannederim birkaç sene daha, son neslin kat'î zaferini beklemeğe mecbûruz¹⁷" diyor.

II.

ÖMER SEYFEDDİN'İN ŞİİRLERİ

Bu gün, elimizde, muhtelif mecmua, gazetelerden topladığımız elliüç şiiri bulunan Ömer Seyfeddin'in pek gençken gazeller yazdığını biliyoruz; "Daha çocukken evimizde birçok *Dîvân*'lar vardı. Onları okuya okuya edebiyata heves ettim; fakat eski edebiyatın çeşnisini, zevkını tattığımı iddi'â edemem; çünkü bunun için başka bir ilim, başka bir tahsil ister. Pek gençken gazeller falan da yazdım; fakat tabî'î saçma şeylerdi. O vakitten aklımda *Leylâ-Mecnun*'lar, *Şahmerdân*'lar kaldı. Demek hakîkatte yalnız onları anlayabiliyordum¹⁸" diyen şâir, gazel tarzındaki bu ilk şiirlerini neşretmemiştir. Şiirlerini onaltı-onyedi yaşında iken, 1901'den itibaren neşre başladığını görüyoruz.

Hemen bütün san'atkârlar gibi, Ömer Seyfeddin de edebiyat hayatına şiir yazmakla başlamıştır; sonraları, asıl sâhasını bulduktan sonra, hikâyeye nev'inde şöhret kazandığı zamanlarda, az da olsa, şiir yazmakta devam ettiği anlaşıyor. 1901-1919 yılları arasında neşrettiği bu şiirlerini kıymetlendirebilmek için, mevzû, nazım şekli, vezin bakımından bunların ne gibi husûsiyetler gösterdiğini ve üslûbunu aydınlatmağa çalışacağız.

¹⁶ Rûşen Eşref Ünaydın, *Diyorlar ki*, İst., Kanaat Matbaası, 1334, s. 243.

¹⁷ Ömer Seyfeddin, *Bugünkü Şâirlerimiz—III.*, *İshâm* gazetesi, nu. 7, 6 Ekim, 1919.

¹⁸ Rûşen Eşref Ünaydın, *Diyorlar ki*, İst., Kanaat Kütüphâne ve Matbaası, 1334, s. 241 v.d.

1 — ŞİİRLERİNİN MEVZÛ HUSÛSİYETLERİ

Ömer Seyfeddin'in 1901-1908 yılları arasında neşrettiği şiirlerinde işlediği mevzû aşk hisleridir. *Yâd, Geceleyin, Evvelki Va'din, Tedfîn-i Hulyâ, Edirne Hâtıraları'ndan, Mehtâbda, Bir Yâd-i Garâm, Dâimâ Giryeye* başlıklı bu şiirlerinde, onun, onyediyirmidört yaşlarındaki gençlik ruh hâlinin akisleri parıldar: Sevgilinin yanında geçen neş'eli zamanlar, ayrılık hislerinin iztirâbı, hâtıraların verdiği tesellî, okuduğu romanı bırakıp hâtıralarına dalan genç şâirin evvelki va'dlerin hayâlî ile biraz ümid ve ye's içinde neş'e bulması, berâber yaşanılan yerlerin ve tabî'at manzaralarının hayâl edilmesi, ye'sin tatlı acısı ve bunun yarattığı ince duygular ..

Şâirimiz, 1908'den sonra da, yine aşk hislerini canlandıran, meselâ *Lâdes, Aşkımız, Yalnızlık, Hicrân-ı Müzmin, Âlâm-i Firâş; Oh, Sus; Ey Aşk, Ayrılık* başlıklı şiirler yazdı; fakat onun 1908-1914 yılları arasındaki şiirleri yalnız bu mevzûda değildir. Bu arada, rûhunda başka hislerin kuvvetle canlandığına, gerek tabî'at, gerek cem'iyet bakımından çevresiyle alâkasının artmakta olduğuna bu şiirleri birer delil teşkil eder:

Tâc adlı şiirinde, halkın artık hükümdârlık tâclarını yüklenemeyeceği üzerinde duran Ömer Seyfeddin, *Rondeau*'da, Yıldız-sarayı'nın istibdâdı aleyhindeki fikirlerine yer verir; *Bahâr-ı Âfîl* başlıklı tabî'at şiirinde bile, aynı fikirleri buluruz; "müstebid" sıfatını verdiği kış rüzgârının yıkık yuvalarda nasıl estiğini tasvir eder. *Gurbet İllerinde* umûmî başlığı altında neşrettiği *Yalnızlık* ve *Kârvân*, askerlik hayatının gurbet hislerinden mülhemdir. *Fehime Sultan'a*'da, Selânik'te 1908'de kurulan yardım cem'iyeti dolayısıyla, müstebid bir saray çevresinde yetişen F. Sultan'ın, bu muhitten nefret ederek ulvî hislere yükseldiğini, bu yüzden adının dâimâ yaşayacağını ifâde ediyor. Ancak, Ömer Seyfeddin'in, memleketin siyâsî mes'eleleriyle de alâkalı bu şiirleri sayıca pek azdır; bunlar, 1914'den sonra bilhassa işleyeceği bu mevzûda şiirler için başlangıç ve hazırlık devresi teşkil eder. O, 1908-1914 yılları arasında en çok tabî'at ve fânîlik mevzûunda şiirler yazmıştır: İnsanoğlunun dînî hislere nasıl muhtaç olduğu fikrini de içine alan *Ma'bed-i Harâb, Baykuş, Martılar, Şimşek, Hoş Bir Sadâ, Efes, Kış Hisleri, Yıkık Han, İhtiyar, Gülen Ay, Yol* başlıklı şiirlerinde hâkim olan fikir ve hisler fânîlik ve tabî'attır. 1914'den sonra, gül ve bülbül hikâyesinden mülhem *Bülbül'ün Ölümü* ile *Aşk* başlıklı şiiri dışında, bu hisleri aksettiren hiçbir şiirine hemen hemen rastlamıyoruz.

Ömer Seyfeddin'in 1914'den başlayarak yazdığı şiirlerin hepsinin mevzûu —yukarıda kaydettiğimiz aşk mevzûunda birkaç şiiri ve kendi hayatını can-

landırdığı *Doğduğum Yer* dışında— millî ve içtimâ'îdir. Millî Türk destanlarının, Türk tarihinin ve eski Türkler'in hayatının da ilhâm kaynağı teşkil ettiği bu şiirlerinde artık türklük aşkının uyandığı, türklük kanının canlandığı ve miskinlikten kurtulma lüzûmu, türklükle öğünme, bir mefkûreye sâhib olmanın kazandıracağı kuvvet v. b. fikirleri işler; bâzılarının mevzûu ise, meselâ *Niyâzî*'ye, *Mehmed Emin* adlı şiirlerinde görüldüğü gibi, millî kahraman ve şâirlerimizdir; Mehmed Emin, Türkçe'yi canlandırdığı, millî bir mefkûreyi yaydığı ve izinde yüründüğü için unutulmayacak bir şâirimizdir. 1914-15'de yazdığı şiirlerinde umûmiyetle, çağdaşları gibi Ömer Seyfeddin de Turancılık mefkûresine bağlıdır; bunların birkısmı *Fecr*, *Yüksek Aydınlıklar*, *Güneş* gibi başlıklar altında ve fikirlerin sembollerle ifâde edildiği şiirlerdir. 1918 yılına âit *Beyaz Ayı* başlıklı şiirinin mevzûunu ise, Almanlar'ın Ruslar'a galbesi teşkil ediyor. Yine 1918'de, *Bahar Rüzgârı* başlığıyla çocuklar için de bir şiir yazmıştır. Mevzûlarını tarihî-menkabevî millî Türk destanlarından aldığı şiirleri ise, *Ergenekon'dan Çıkış* ile *Kırk Kız*'dır.

2 — ŞİİRLERİNİN VEZİN HUSÛSİYETLERİ

Ömer Seyfeddin'in, 1901'de neşrettiği ilk şiirinden başlayarak 1914'e kadarki manzûmeleri arûz vezniyledir; 1905'de, 1909'dan sonra ancak bir-iki şiirini hece vezni ile yazmıştır. Arûzu kullandığı yirmialtı şiirini, hangi kalıplarla yazıldığı bakımından gözden geçirirsek, en çok *Müctes Bahri*'ni, yâni *Mefâ'ilün*, *Fe'ilâtün*, *Mefâ'ilün*, *Fe'ilün* kalıbını kullandığını görürüz. Arûzla bu yirmialtı şiirinden *Evvelki Va'din*, *Edirne Hâtıraları'ndan*, *Mehtâbda*, *Bir Yâd-ı Garâm*; *Oh, Sus*; *Bahâr-ı Âfil*, *Şimşek*, *Lâdes*, *Âlâm-i Firâş*, *Aşkımız*, *Baykuş*, *Hicrân-ı Müzmin*, *Efes*, *Ey Aşk*, *Ayrılık* başlıklı obneş manzûmesi bu kalıpladır. Geri kalan onbir manzûmesinden beşinde *Muzâri' Bahri*'nin *Mef'ûlü*, *Fâ'ilâtü*, *Mefâ'ilü*, *Fâ'ilün* kalıbını kullanmıştır: *Tâc*, *Fehime Sultan'a*, *Ma'bed-i Harâb*, *Hoş Bir Sadâ*, *Kış Hisleri*.. *Hafif Bahri* (*Fe'ilâtün*, *Mefâ'ilün*, *Fe'ilün* kalıbı) ile yazdığı *Yâd*, *Geceleyin*, *Dâima Girye*, *Martılar* olmak üzere dört şiiri; *Hezec Bahri*'nin *Mefâ'ilün*, *Mefâ'ilün*, *Mefâ'ilün Mefâ'ilün* ve *Mef'ûlü*, *Mefâ'ilü*, *Mefâ'ilü*, *Fa'ülün* kalıplarıyla birer manzûmesi vardır ki, bunlardan ilkinin *Tedfîn-i Hulyâ*, ikincisini *Rondeau* (*Rondo*) adlı şiirinde kullanmıştır. Böyle bir araştırma sonunda varılan netice, Ömer Seyfeddin'in, arûzun yalnız *Müctes*, *Hafif*, *Hezec* bahirlerinin bir-iki kalıbını kullandığı ve Türk arûzunda yerleşen birçok kalıplarla hiçbir manzûme yazmadığı, mahdud kalıpların dışına çıkmamış olduğudur.

1901-1908 arasındaki manzûmelerinde arûzu kullanan Ömer Seyfeddin, bu arada hece veznini de tecrübe etmiş, 1905'de — *Gurbet İllerinde* başlığı altında

neşrettiği— *Yalnızlık* ve *Kârvân*'ı bu vezinle yazmıştır; 1914'den sonraki şiirlerinde ise, tamâmiyle hece vezinini kullandığı görülür. Onun, arûzda olduğu gibi hece'de kullandığı kalıplar da pek mahduttur: *Kârvân*, *Yalnızlık*, *Gülen Ay*, *Fecr*, *Niyâzî'ye*, *Güneş*, *Koşma* (dört koşma), *Kızıl-ırmak*, *İhtiyar*, *Mefkûre*, *Nereye*, *Nişanlı*, *Doğduğum Yer*, *Aşk*, *Beyaz Ayı*, *Nokta* ve *Kırk Kız* başlıklı yirmi şiiri hece vezninin 11'lisi ile dir; bunlarda duraklar umûmiyetle 4+4+3, bâzan da 6+5'lidir; bâzan duraksız mısralara da (msl., nu. xiv, xxxix) rastlarız. *Yıkık Han* ile *Yüksek Aydınlıklar* 15'li ve 4+4+4+3 duraklıdır. 4+4 kalıbını yalnız bir şiirinde, çocuklar için yazdığı *Bahar Rüzgârı*'nda kullanmıştır. Bâzan da, aynı şiirinde hecenin iki kalıbını bir arada kullandığı görülür; bunlar, karşılıklı konuşma tarzında tertibettiği *Yeni Gün* ile *Bülbül'ün Ölümü* başlıklı şiirleridir; konuşmalar değiştikçe, hece kalıbını da değiştirir. *Yeni Gün*'de mısralar 6+5 ve 7'li; *Yol*'da 7'li; *Bülbül'ün Ölümü*'nde 4+4+4+3 ve 4+3'lüdür. *Mehmed Emin* başlıklı şiiri vezin bakımından bu sonuncu gibidir; fakat bunda, iki kalıp kullanmasının sebebi, şiirin muhâvereli olmasından ileri gelmez. Mehmed Emin hakkındaki bu şiirinde takdir hislerini daha da te'sirli kılmak için, vezin cihetinden onu taklit ettiğini sanıyoruz.

3 — ŞİİRLERİNİN ŞEKİL HUSÛSİYETLERİ

Şiir yazmağa başladığı sıralarda gazeller de yazan, fakat bunları beğenmediğini söyleyen Ömer Seyfeddin'in, neşrettiği şiirler arasında Dîvân nazım şekli ile yazılmış *Kırk Kız* dışında hemen hiçbir manzûmesi yoktur; bunların çoğunda Batı nazım şekillerini, birkısminde da halk nazım şekillerinden koşma'yı kullanmıştır. Elliüç şiirinden otuzbiri, *Yâd*, *Gecelayin*, *Evvelki Va'din*, *Tedfîn-i Hulyâ*, *Edirne Hâtıraları*'ndan, *Mehtâbta*, *Bir Yâd-i Garâm*, *Dâimâ Girye*, *Tâc*, *Bahâr-ı Âfil*, *Fehime Sultan'a*, *Lâdes*, *Yalnızlık*, *Kârvân*, *Ma'bed-i Harâb*, *Baykuş*, *Martılar*, *Hicrân-i Müzmin*, *Şimşek*, *Âlâm-i Firâş*; *Oh*, *Sus*; *Hoş Bir Sadâ*, *Efes*, *Ey Aşk*, *Ayrılık*, *Yıkık Han*, *Gülen Ay*, *Niyâzî'ye*, *Beyaz Ayı*, *Doğduğum Yer*, *Yol* başlıklı şiirleri Sone (Sonnet) şekli ile dir; bunlardan bâzıları, meselâ *Hoş Bir Sadâ*'da olduğu gibi klasik Sone (abba, abba, cce, ded) tarzında kâfiyelenmekle berâber, çoğu serbest sone şeklindedir. Ömer Seyfeddin bu şekli, neşrettiği ilk şiirinden başlayarak, ömrünün son yıllarına kadar kullanmıştır.

Aşkımız, *Kış Hisleri*, *Fecr* ve *Nokta* başlıklı şiirleri *Couplet* (Düz-kâfiye) şeklinde (aa, bb, cc, v. d.)dir; bu tarz kâfiyelenen bir şekil. yâni Mesnevî, Şark edebiyatlarında da bulunmakla berâber, Ömer Seyfeddin'in bu şiirlerini Mesnevî'den çok *Couplet*'le yazılmış kabûl etmek zorundayız: çünkü bunlar gerek mevzû, gerek mısraların azlığı bakımından *Couplet* şekli husûsiyetini

göstermektedir. *Yüksek Aydınlıklar* klasik Terzarima şekline uygundur (a b a, b c b, c d c, d e d v.d.); yalnız, başında ve sonunda aynen tekrarlanan bir beyit bulunması, bu şekle tam mânâsiyle bağlı kalmadığını gösterir. *Güneş*, *Bahar Rüzgârı* ise Serbest-Terzarima ile yazılmıştır. Yine Batı nazım şekillerinden Sarma-kâfiye (*Rime-embrace*)'yi, *Nişanlı* başlıklı şiirinde; *Bülbül'ün Ölümü* ile *Aşk'ta* ise Çapraz-kâfiye (*Rime-croise*) ile *Couplet*'i birarada kullanmıştır. Ömer Seyfeddin'in, Türk edebiyatında pek az kullanılan *Rondeau* şeklini (a a b b a a a b c—a a b b a c) de tecrübe etmesi dikkate değer; bu Fransız klasik nazım şeklini, hemen hemen aslına tamâmıyla uygun sûrette kullanmıştır; ayrıldığı nokta, kıt'aların sonundaki (c) ile işâret ettiğimiz kısa mısraların da (a) kâfiyeisnde olmasıdır. *Mehmed Emin* ile *Yeni Gün* başlıklı şiirlerinin kâfiye düzeni, ne Doğu, ne de Batı klasik nazım şekillerinden hiçbirine uymaz; şekilce yenidir; *Nereye* başlıklı ve beşli kıt'alardan ibâret şiiri de bunlara dâhil edilebilir.

Ömer Seyfeddin, millî nazım şekillerimizden *Koşma*'yı, 1914'den başlayarak yazdığı şiirlerinde denemiştir; Tarhan takma-adı ile neşrettiği bu halk nazım şekliyle yedi manzûmesi vardır ki, bunlardan dördünde, yine halk şiirlerinde olduğu gibi, bu nazım şeklinin adını, yâni *Koşma*'yı başlık olarak kullanmıştır; geri kalan üçünü ise, *Kızıl-ırmak*, *İhtiyar* ve *Mefkûre* başlıklı şiirleri teşkil eder.

Şiirlerinin Başka Husûsiyetleri ve Değeri.—1901'de *Mecmu'a-i Edebîye*'den başlayarak şiirlerini *Âşıyan*, *Bahçe*, *Kadın*, *Piyano*, *Tenkid*, *Donanma*, *Yarın*, *Düşünüyorum*, *Zekâ*, *Safahât*, *Genç Kalemler*, *Türk Yurdu*, *Türk Sözü*, *Halka Doğru*, *Tanin*, *Talebe Defteri*, *Yeni Mecmua* v. b. mecmua ve gazetelerde neşreden. Ömer Seyfeddin'in ilk yazıları kendi adı ile basılmıştır; *Kadın*, *Bahçe*, *Genç Kalemler*'deki bâzı yazılarında Perviz, *Türk Sözü*'ndeki neşriyatında Tarhan¹⁹ (تارخان), mensur şiirlerinde umûmiyetle Camsab takma-adını kullandığı görülür²⁰. Böyle takma-adlar kullanmasında, bâzan aynı

¹⁹ *Bakan*, *Nâzır*, *Vekil*; vergilerden muaf, asil bir soydan gelen kimse, a'yân ve kabîle mânâlarına gelen *Tarhan* kelimesi, has-isim olarak da kullanılır.

²⁰ Bugüne kadar Ömer Seyfeddin'in mensur şiirleri hakkında, hattâ bu tarz yazılarının bulunduğu dâir hiçbir şey yazılmamıştır; meselâ, *Ölüm Sâhili*, *Harâbeler* (*Diken* mec., nu. 16, 1919) ve *Piyano*, *Kumrular* (*Piyano* mec., nu. 14, 15, 1910), *Duba* (*Düşünüyorum* mec., nu. 21, 1910) başlıklı v.b. mensur şiirleri, bu nev'in san'at değeri taşıyan örnekleridir. Bezmi Nusret, Ömer Seyfeddin'in, 1323'de, *İzmir* gazetesinde bâzı yazılarının neşredildiğini, Süheyl Feridun takma-adını da kullandığını kaydediyor (*Bir Roman Gibi*, İzmir, 1955, s. 28 v.d.). Tam koleksiyonunu henüz göremdiğimiz bu gazetede, bâzı şiirlerinin bulunacağını sanıyoruz (Bk., aşağıdaki 12,13,36'ncı not, s. 57,58,74).

mecmuada birkaç yazısının bulunmasının, asker oluşunun da te'siri vardır.

Ömer Seyfeddin'in şiirlerinde kâfiyeler, çağdaşlarına göre ayrı bir husûsiyet göstermez; her cins, hattâ ara-sıra cinaslı kâfiyeler de kullanmış, Tanzimat ve billhassa Servet-i Fünun devrinde inkişâf eden sem'î kâfiyelere de yer vermiştir.

1914'den sonra, çağdaşları gibi Ömer Seyfeddin'in şiirlerinde de halk edebiyatı te'siri görülür; fakat bu edebiyatın inceliklerini kavramış sayılamaz. *Koşma* başlığını verdiği, veyâ bu şekilde yazıp da husûsî başlıklar kullandığı şiirlerinin mevzû bakımından, halk şâirlerinin *Koşma*'ları ile hemen hiçbir münâsebeti yoktur; bunlar umûmiyetle, şahsî mevzûlarda değil, Türkçülük, Turancılık fikirlerini yayma ve propaganda maksadıyla yazılmış şiirlerdir. Bunlarda kâfiyelerin hemen hepsi tam, mısra'lar muntazam sûrette duraklara ayrılmıştır.

Fikret te'sisindeki ve aşk hislerini terennüm ettiği ilk şiirlerinde, dil bakımından Servet-i Fünuneular gibi ağır ve çok san'atlı ifâde kullanan Ömer Seyfeddin, yaşadığı devrin ve çağdaşlarının temâyüllerine uyarak daha sonraki eserlerinde, bir taraftan dilin sâdeleşmesi hakkında makâleler neşrederken, bunlarda ileri sürdüğü fikirleri şiirlerinde tatbik etmiştir; 1908'den sonraki şiirlerinde dil, tabî'at tasvirlerinde bile, pek tabî'î olarak ilk manzûmelerinden çok farklı ve çok sâdedir.

Ömer Seyfeddin'in, şiirleri basım tarihlerine göre kronolojik sıraya konulup incelenince, geçirdiği fikrî tekâmül devrelerini hemen hemen kesin çizgilerle birbirinden ayırdetmek mümkündür. 1914'e kadar bilhassa aşk, tabî'at ve fânîlik mevzûlarını işleyen Ömer Seyfeddin'in fikirleri, bu tarihten sonra hemen tamâmıyle içtimâ'î ve millî mes'elelere yönelmiştir. 1914'den sonra arûzu tamâmıyle bırakmış, yine bu tarihten başlayarak, halk nazım şekillerini de kullanmıştır. Çağdaşları gibi, 1902-1908 yılları arasında hiçbir neşriyatta bulunmayan şâirimiz için, 1914 yılı bir dönüm noktasıdır. Onda, millî Türk destanlarını manzûm olarak yazma fikri de, yine bu yıllarda uyanmağa başlar.

Yeni Gün-Ergenekon'dan Çıkış, Ömer Seyfeddin'in destânî ilk şiiridir; tarihî lejandlarımızdan — Kök-Türkler'in kuruluşunu anlatan — *Ergenekon Destanı*'nı, bu isimle manzûm olarak yazdı; daha sonra *Altun Destan* ile, *Kırk Kız* başlıklı destanları kaleme aldı. Bunlardan ikincisi, Kırgızlar'ın nasıl meydana geldiğini anlatan *Kırk Kız* menkabesinden başka birşey değil-

dir²¹. Aşk şiirlerinde fazla derin ve ince değil herkesin duyabileceği sathî hisleri terennüm eden; tabî'at tasvirlerinde ise, hikâyelerinde olduğu gibi tefer-ruâtsiz, fakat canlı levhalar çizen Ömer Seyfeddin'in, bize göre asıl başarısı, hece vezniyle, pek sâde dille yazdığı bu heyecanlı, âhenkli, eski Türk rûhunu ve hayâtını canlandıran destânî şiirlerinde göze çarpar. Nitekim Alî Cânib Yöntem de, 1910'da neşrettiği bir makâlesinde, onun, bu sıralardaki hissî temâyüllerimize biraz yabancı kalan şiirler yazdığını, fakat küçük hikâyelerinin, hattâ epeyi önce yazdığı *Gırrak Coruk* başlıklı hikâyesinin bile kendine has üslûbiyle kıymetce mühim olduğunu kaydeder²². Bu hususta, Nüzhet Hâşim'in fikirleri de çok isâbetlidir; ona göre, şiirlerinde lirizm, yok denilecek kadar belirsiz olduğu için bunlar pek zevk vermez; manzûmelerinin çoğu nesre benzeyen bir ifâdeye mâliktir; mevzû bakımından da pek zihnîdir. Müellif, bununla berâber, onun son yazdıklarını kuvvetli bulur; bu münâsebetle, "*Türk Yurdu*'nda, *Türk Sözü*'nde neşredilmiş olan bâzı millî parçalar kuvvetlidir. Son zamanlarda *Millî Mecmua*'da bastırdığı birkaç şiirinin üslûbu, ciddiden hoşagidecek bir mâhiyettedir; ammâ, umûmiyet i'tibârıyla ciddiden büyük bir hikâyeci olan Ömer Seyfeddin Bey, birinci derecede bir şâir değildir; zâten kendisi de bunn aksini iddiâ etmiyor" diyor²³.

Esâsen, biz de bu araştırmayı, Ömer Seyfeddin'in büyük bir şâir olduğunu isbât maksadıyla yazmış değiliz; Türk edebiyatının bu en mühim Küçük Hikâye muharririnin san'at hayatının aydınlanması için, bu güne kadar bilinmeyen bir cephesini teşkil eden şiirlerini de gözönüne sermek ve kıymetlendirmek lâzımdı. Yukarıdaki izahlardan çıkan netice, onun, bilhassa Balkan Savaşı'ndan sonra hece vezni ile yazdığı şiirlerinin kıymet ifâde ettiğidir. Bun-

²¹ Tamâmını neşrettiğimiz *Kırk Kız* destanını bize, Şerif Hulûsî Kurbanoglu gönderdi ve bunu kopya etmemize de müsâade etti; o zaman benden, bu *Kırk Kız* destanının mevzûu hakkında bilgi istemişti. Bu hususta birşey bilmediğimden kendisini aydınlatamamıştım. *Kırk Kız* destanının mevzûuna, daha sonra, Ziya Gökalp'in *Türk Medeniyeti Tarihi*'nde rastladık. Gökalp, *Kırk Kız Efsânesi* başlığı altında şu bilgiyi verir: "Sağın Han adlı bir Kazak hükümdârının kızı bir sabah erken, kırk câriyesi ile berâber gezmeğe çıkarlar. Henüz güneş doğmamıştı. Bir ırmağın kenârına gelirler. İrmağın kenârına semânın nur sütûnu indiği için, suları gümüş gibi parlaktı. Kızlar suyun güzelliğine meftûn olarak parmaklarını ırmağa daldırırlar. Bu temas neticesinde hepsi gebe kalır. Hükümdâr, bunların hepsini bir dağa nefyeder. Orada bunların zürriyeti çoğalarak Kırgız kavmini meydana getirirler." (İst., Millî Matbaa, 1926, s. 89). Ömer Seyfeddin'in nazmettiği bu destanın mevzûunu Ziya Gökalp'ten duyduğu muhtemeldir: Gökalp'in naklettiği mevzû ile, Ömer Seyfeddin'in *Kırk Kız* başlıklı şiiri karşılaştırılınca, bu hakikat kendiliğinden ortaya çıkar. Yine Şerif Hulûsî'nin, bize gönderdiği *Altun Destan*'a gelince, elimizde bunun tam metni bulunmadığından, şimdilik bu hususta birşey söyleyemeyeceğiz. (Bk., not-33, s. 72).

²² *Bugünkü Gençlerimiz* başlıklı makâle, *Hüsün ve Şiir* mec., c. 1., nu. 7, 3 Eylûl, 1326 (16 Eylûl, 1910).

²³ *Millî Edebiyat'a Doğru*, İst., 1918, s. 85 v.d.

ların birkismında, meselâ *Kârvân*, *Yalnızlık*, *Doğduğum Yer* başlıklı manzûmelerinde, kendi hayâtını canlandıran samîmî izler buluruz; birkismında ise, Balkan felâketinin uyandırdığı ye's kadar, mâzîden kuvvet alma ve aydınlık bir istikbâl ümidlerinin parıltıları da görölüyor. San'at değeri de taşıyan bu şiirler, yalnız, Ömer Seyfeddin'in san'atkâr tarafını aydınlatmakla kalmaz; aynı zamanda, Türkiye'de bilhassa 1908'den sonra milliyet fikirlerinin nasıl geliştiğini ve bunun san'at sâhasındaki te'sirlerini araştıranlar için de canlı ve kıymetli birer malzeme teşkil etmektedir.

III.

ÖMER SEYFEDDİN'İN DAĞINIK ŞİİRLERİ

I.

Y Â D

Bir zaman âh.. Bir zaman güzelim
Düş-i nâzında ben, garlk-ı sürûr
Münşerihdim, ba'ld-i ye's-ü fütûr..
İşte bak şimdi, işte, derbederim.

Nâf-i rûhumda titreyen âmâl
Hüzn-i hecrinle mâtem-âlûddur,
Her şiir, her terâne mahduddur,
Dinlerim mükterib enîn-i leyâl..

Ba'zı daldıkca bahr-i hulyâya,
Anarım, sevdiğim, o günleri ben,
Aşkımın nuhbe-i hayâlinden.

Âh o günler ki bir serâb-i kebûd
Gibidir; bir fezây-i mînâda
Hâtırâtıyle şimdi hande-numûd²⁴..

II.

GECELEYİN

Uyuyor her taraf, cibâl-ü semâ
İhtizâziyle sanki bldârdır,
Mevcelerdē uçan hilâl-i mesâ
Denizē bir yığın ziyâ bırakır..

İşte leylin sürûdu, nev-peydâ
Duyulur bir terâne-i mahmûr,
Tâ uzaklarda bülbül-i şeydâ
Savt-ı rûhiyle bir neşide okur.

Her taraftâ bu samt-i mühtezenin
Lahn-i pinhânı senden, âh.. Meleğim
Tatlı, hasretli bir şiir söyler.

²⁴ *Mecmû'a-i Edebiye*, nu. 16, 1 Şubat, 1316 (14 Şubat, 1901).

Her taraf bir serâb-i rûh-âver..
Yalnız ben zebûn-i hecr-ü enîn
Tatlı ye'simle böyle muztaribim²⁵..

14 Kânûnısanî, 1316 (27 Ocak, 1901)

III.

EVVELKİ VA'DİN

— Suad'a —

Odâ sıcak.. Fakat      bir soğukluk işte nihân
Hav  -i L  r   i  nd   ş   hucre-I ye'sin,
  n  md   roman'ın ihtil  c-i sevkinden
Bıkıp biraz bakıyorsam ş  n hâlime, o senin
Evelki va'dini der-h  t  r  eylerim, hicrân
Uzaktı,   yle değil m   bizim sevişmemize?
Ki ş  imdi fırtınanın dehşet-I sad  sından
O va'din   duyarım p  r-gır  v  -   p  r-lerze..

Od   sıcak... Gece geçmekte p  r-gir  n-   f  t  r
Başımda   teş-i humm  , yoruldu     artık ben
Düşünmeden güzelim, sen ş   h  lim   görsen:

Evelki va'dini icr   edersin     , böyle
Evelki va'dini.. Oh ben bunun hay  li ile
Biraz   mid bulurum, ye's içinde belki s  r  r²⁶!

— Samatya —

IV.

TEDFÎN-I HULY  

Karanlık, pek karanlık.. Neş'esiz, b  -ş  'le bir feyf  ,
Sem  sind   bütün e  b  h-i deycûr eyliyor perv  z..
Büyük bir bahr-i p  r-mevcin hur  ş   olmadı peydâ,
Görünmez dalgalar ş  'rimle ber leb eyleyor   v  z..

Bu m  d  biş, muhteris   f  k-ı leylin bir ken  rında
Düşünmekten yorulmuş fikrimin elhân-ı y  dıyle
Hay  t-   aşk   titrer,   mr-   ş  'rin b   mez  rında
Bütün huly  m   g  md  m ben bu gün lerzende, giryende...

Emeller.. Giryersiz, handân hay  ller eyledim tedf  n
Karanlıklarda, ey gençlik... Senin e  g  f-i huly  n  ,
Hak  kat her taraft   lerze-bahş  , b  y-i r  h  n  

²⁵ Ayn. mec., nu. 18, 15 Şubat, 1316 (28 Şubat, 1901).

²⁶ Ayn. mec., nu. 19, 22 Şubat, 1316 (7 Mart, 1901).

Saçardî hissimē mevtin hayâl-l târ-i magmûmū,
Dönerken bû mezârımdan emelsiz, böyle ben gamkln
Uzaklardan gülerdl baykuşun asvât-ı meş'ûmu²⁷.

20 Şubat, 1316 (5 Mart, 1901)

v.

EDİRNE HÂTİRALARI'NDAN

I.

Bütün mehâlik-i sevdâya karşı katlanarak;
— Hazln ye'isleri altında münfe'il, giryân —
Geçen o ömr-i garlbimde şi're müstagrak
Ederdin aşk-ı zarlfınle rûhumü perrân...

Sevinmelerle geçen ömrümün o devresini
Tehayyülleyerek ey enİse-l şi'rim
O demde aşk-u hayâlinle ben yaşar ve seni
Garlk-ı bûs-i emel, bûse-l garâm ederim.

Dilim bu ân-ı hayâlimde Tunca'nın mehtâb
Leyâl-i şi'rine mahsûs olan sadâlarını
Duyar, perestişleylerim devâm-i şitâb.

Seninle or'da geçen ömrümün safâlarını
Nücûm-i zâhire, âfâk-i pür-emel tekrâr
Eder ve dinlerim öylē hazln, sevdâ-kâr²⁸..

28 Şubat, 1316 (13 Mart, 1901)

vi.

MEHTÂBDA

Havâ soğuktu, fakat ay donuk ziyâsıyla
Civârı, bahçeyi tenvlr ederdi hâle-nisâr,
Düşündüm: — Âh.. Gecenin şi'r-i pür- hafâsıyla
Biraz nefes alırım belki, belki sevdâ-kâr..

Bütün serâh münevver... 'İyândı ahterler
Leyâle benzemiyordū bu ufk-ı nâzende,
Benimle gölgemi seyreyliyordu sanki kamer...
Sükûn.. Öyle hazln bir sürûd-i giryende..

²⁷ Ayn. mec., nu. 22, 15 Mart, 1317 (28 Mart, 1901).

²⁸ Ayn. mec., nu. 26, 19 Nisan, 1317 (2 Mayıs, 1901). Üçüncü kıt'anın son mısra'ı aklında da böyledir.

Civâr.. O leyl-i münevver, semâ gunûde gibi
Dururdu, sonra soluk bir saflr-i istihzâ
Benimle eğleniyordü: — Zavallı mâtem-kâr!

Diyordu, sen duyamazsın sadây-i sevdâ-zâ,
Niçin mi?... Rûh-i allinde müfteris, ebedî
Leyâl-i târın²⁹ elhân-i bî-nihâyesi var²⁹..

— Bağlarbaşı'ndan —

VII.

BİR YÂD-I GARÂM

Tamam dokuz yıl³⁰ evet, bir garâm-ı bî-ferdâ
Onun hayâtını ezmişti öylecâ kahhâr,
Zavallı kendisi dâim hazn-ü mâtem-kâr
Bu mevt-i hissi için, bir te'ellüm-î sevdâ

Gibiydi aşkı, vakitli-vakitsiz³⁰ ağlayarak
Garâm-ı şâzını hep anlatırdı: Ben ölsem
Semâlarâ karışıp âh.. Yükselip gitsem
Onun hayâlini şi'rimle etsem³⁰ istigrâk

Deyip menâkıb-i hûlyâsmî uzatmakta
Devâm ederdi; bu hâliyle mükterib, şeydâ
Hayâl-i ye'si benim ezberimde bir yâddır.

Bu gün tehattur-i zâriyle bir cerlha kanar
Dilimde şi'rime âit coşan te'ellümüne
Akar gözümdeki yaşlar hayâl-i mâtemine³⁰..

25 Şubat, 1316 (10 Mart, 1901)

VIII.

DÂİMÂ GİRYE

Dâimâ girye, dâimâ girye
Duyduğum her sadây-i lerzende
Ka'r-i kalbimde, her gün³⁰ âh işte
Duyduğum bir fütûr-i h'âblde...

Leyl-i giryende-î serâb; benim
Bütün³⁰ efkâra âmir-î blzâr
'Umk-i rûhumda dest-i ye's-i ellm
Nâ-şenldē neşldeler karalar

²⁹ Ayn. mec., nu. 27, 26 Nisan, 1317 (9 Mayıs, 1901).

³⁰ Ayn. mec., nu. 29, 10 Mayıs, 1317 (23 Mayıs, 1901).

Dâimâ girye, dâimâ girye
Duyduğum her surûd-i ômr-ü hayât,
Hâsılı her şemlîm-i hissiyyât;

Dâimâ girye, dâimâ girye...
Dâimâ giryelerle böyle melûl
Ôh.. Ben kalmak isterim ma'lûl³¹..

26 Şubat, 1316 (11 Mart, 1901)

IX.

RONDO (RONDEAU)

Yıldız'a

Söndün ebedîyyen, zulmetler içinden
Âfâka bakan nazrelerin, kırmızı şu'len?
Karşında hanî secde eden eski köpekler?
Tarsline sarfeyletiğin bunca emekler
Bihûde imiş, ner'de o yüksekteki kal'en?
Gözyaşları, kanlar ve alevlerle zer-efken
Sınende yanan gizli cehennem coşuyorken
Doğmuş gibi bâlây-i ru'ûdunda melekler
Söndün ebedîyyen..

Güldü yüzü ma'sûmelerin, vâlideler şen,
Virâneler oldü yine birdenbire gülşen;
Bülbüller ötüp, baykuş uyur gölgeli renkler
Bir fecr bahâriyle açıldı! Yine bekler
Üstünde hayâlât-i şehîdân.... Fakat sen
Söndün ebedîyyen³²...

X.

T Â C

— Acem Şâhi'na —

Elmaslarında sanki güler bir hayâl-i târ..
Altun kenarlarında esâtîre hâs olan
Bir hâle-i te'ebbüd eder lem'alar nisâr;
Herhangi başta dursa fürûzân-ü kâmrân..

³¹ *Ayn. mec.*, nu. 35, 21 Haziran, 1317 (4 Temmuz, 1901).

³² *Bahçe mec.*, yıl I. c. II., nu. 39, 5 Mayıs, 1325 (18 Mayıs, 1909). Perviz takma-adıyla neşredilmiştir.

Örter o rûy-i pür-feri bir zîştî-l mesâ,
Yoktur önünde etmeyecek ser-furû, amân..
Milyonca halkı mahveden, ey efser-l hasâr,
Tılsım mıdır, nedir, sana irsî olan bu şân?

Hep hakların beşerle olan sûr-i fâsıl,
Zümrüdlerin cevâhîr-i slmîn mi? Hâsıl
Binlerce yıl şu 'â-i füsûnunda, müstekar

Silmiş siyâh tozlarını kan ve gözyaşı!
Lâkin bu gün.. Bu gün, evet, ey tâc-i müftehar
Çekmez ağırlığını bir, asrın büyük başı³³..

XI.

BAHÂR-I ÂFİL

Bu bir bahâr idi.. Pür-neş'e, nâ'im-ü bldâr,
Huzûr-i ufkunu süslerdi bin perl-i güzln..
Çiçeklerinde hüveydâdı en mahabbetkâr
Musâfahâta müşâblh bir, inhinây-i hazln..!

Bu bir bahâr idi... .Perverde-l hayâl-ü mesâr
Çiçeklerinden, açan bir şebâbet-l nesrln
Ümîd-i şî'r ile etmişti handeler lsâr
Zavallı kuşlara... Ey yâd-i mâzi-l nûşln!

Bu gün bu mevsim-i nâzâna makber-l deycûr
Olan 'aklın uçurumlarda iztirâb-i duhûr
Yaşar ve ağlar, olup bir figân-i sâmit-ü pâk!

Harâbtır bu gülistân, harâb.... Evet şimdi
Uçar yıkık yuvalardâ, mehlb-ü dehşetnâk
Şitây-i müstebidin rûzgâr-i tehdîdi³⁴!

10 Teşrinisânî, 1322 (23 Kasım, 1906)

XII.

FEHİME SULTAN'A

Doğdun o habs-i muhteşemin ufk-ı tengine.
Yüksek dıvarlarıyla bu mebnây-i bî-nazlr
Olmuştu hakk-ı saltanata medfen-l hatlr;
Benzerdi bir medfenin esâtln-i sengine...

³³ Âşiyân mec., nu. 10, 25 Şevvâl, 1326-6 Teşrinisânî, 1324 (19 Kasım, 1908). Şiirin sonundaki kayitten, İştib (Schtipjé)'de yazıldığı anlaşıyor.

³⁴ Kadın mec., yıl I, nu. 7, 24 Teşrinisânî, 1324 (7 Aralık, 1908).

Nefret duyup muhlîtinin her levs-i jengine
Yükseldin... Oldu hissine bir melce'-I münîr
San'at ve mûsikî-i bülendin; fakat nedir
Mâziden, âh öyle düşen gölge rengine?..

Öptü evet şebâbını zulmetlerin lebi,
Bir zühre-I mukaddes-i kabr-ü elem gibi
Soldun, bütün saâdete bîgâne-I enâ'...

Versin kadınlığa ebedî şehkalar adın!
Mâtemlerinle ağlıyor, ümmet, vatan: Sana
Binlerce ihtirâm-ü selâm... Ey büyük kadın³⁵!

XIII.

L Â D E S

Tam bir, ay, ey muhibbe-I nermîn
Bir çocukcâ inâd ile sana, bak
İşte aldanmadım... Darılma, sevin,
Bir saâdet midir bu aldatmak?

Yoksa bir intikam mı? Söyle, demin:
"Vaz geç, artık, bu ihtirâzı bırak!"
Diye güldün; nedir bu nevmîdî'n?
Herşeyê nefha-I riyâ katmak,

Herşeyê hep yalan ile galebe
Ne için?... Bir 'amâ'-i mükteribe
Beni bî-hiss-i ınkıyâd etmek?

Aramızdâ niçin yinê o kadar
Gençliğin yıllarıyle bitmeyecek
Ebedî lâdesin tereddüdü var³⁶...

³⁵ *Ayn. mec.*, yıl I, nu. 8, 1. Kânûnevvel, 1324 (14 Aralık, 1908), Bu şiirden önce aynı sayıda ve "Nâzime Sultan ve Selânik Cem'iiyet-i Hayriyyesi" başlıklı imzâsız yazıda, "Fehime Sultan Hazretleri bir kadın cem'iiyet-i hayriyyesi riyâset-i fahriyyesini sevine sevine der'uhde ediyorlar. Fukarâ için, maârif için, sanâyi'-i âdiyye ve nefîse için, herşey için yetişiyorlar, ibzâl-i hamiiyet eyliyorlar ve işte bugün de, yaz günlerinin büyük ve yağmurlu fırtınalarından sonra hâsıl olan sükûn-i semâvîdeki 'alâ'im-i semâlar gibi Selânik'e kadar uzanan müşfik ve rahlîm kol: Nâzime Sultan Hazretleri'nin dest-i muâveneti.." denilmektedir. Sultan Murad'ın kızı "Fehime Sultan tarafından *İttihâd-i Milli Marşı* nâmasıyla bir marş bestelenmiştir" (*Ayn. mec.*, nu. 6, 17 Teşrinisânî, 1324).

³⁶ *Ayn. mec.*, nu. 22, 9 Mart, 1325 (22 Mart, 1909). Bu şiir Perviz takma-adıyla basılmıştır.

XIV.

GURBET İLLERİNDE

I.

YALNIZLIK

Güneş batmakta.. Ovada gecenin
Gölgeleri büyür, büyür, sararır..
Ağaçlıklar, akan sular bir serin
Rüzgâr ile dalgalanır, kararır.

Kuşlar ötmez, yuvalar boş, görünmez
Bir ışıltı uzaklarda; yazık ben
Öksüzüm şimdi bu yolda giderken..
Gök bile yıldızlarına bürünmez!

Eski izler, çirkin, korkunç lekeler
Kılavuzluk eder. Zavallı atım
Şüphelenir bu gidişten ve kişner....

Gece gelir, ıssızlık sanki solur
Ve rûhum uyur, uyanır, her adım
Atımın nal sadâsı ninni olur³⁷!...

Teşrinievvel, 1321 (Ekim-Kasım, 1905)

XV.

GURBET İLLERİNDE

II.

KÂRVÂN

Bir çukur yol, dağlar, taşlar uykuda!
Ay'ı, gökte birçok bulutlar örter..
Ve gölgeleri toprağa bir ada
Gibi düşer, olur zindandan beter

Altında kalan inişler, yokuşlar...
Beklenilir ay kurtulsun bu kara
Örtülerden... Yolculardan, "Dur, ara
"Şunu, bunu!.." gibi sadâlar çıkar.

³⁷ *Ayn. mec.*, yıl 1. nu. 27, 4 Mayıs 1325 (17 Mayıs, 1909); Perviz takma-adıyla neşredilmiştir; *Bağçe mec.*, c. II., nu. 42, 9 Haziran, 1325 (22 Haziran, 1909). Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin*, İst., 1968, s. 90.

Ay açılır... Katırlar yavaş yavaş
Sisler içinde yürürler, yerler yaş
Gecenin çiyleriyle! Çöker ıssız

Bir gariplik; çıt yoktur, rüzgâr susar:
Kârvân geçer hayâl gibi ve yalnız
Çan sadâsıyla ürperir ufuklar³⁸!..

Teşrinisânî, 1321 (Kasım-Aralık, 1905)

XVI.

AŞKIMIZ

— Şahâbeddin Süleyman'a —

Ne bir bahâr-ı tehayyül, ne bir serâb-ü hayâl,
Ne sâfiyâne te'ellüm, ne ârzûy-i muhâl,

Ne giryeler, ne de telkîn-i aşk için o kadar
Tuhaf yalanları hâvî çocukca hulyâlar,

Ne kehkeşâna seyâhat, ne âsmâna su'ûd,
Ne bir bibişt-i müebbed, ne bir Ezel mev'ûd!

Benim elimde onun âteşin eli titrer
Kolum belinde, lehim bûse cust-cû eyler

Ve bûselerle tesâdüm edince leblerimiz
Bir cûân-i ra'se kadar yek-vücûd-ü şî'r-âmiz

Durur, te'ab duyarız, sonra râhat etmek için
Sükûnunâ koşarız hacle-l emel-çîn'in.

Garâmınız oradâ işte hırslı, hâliktir,
Yatak nişlmenimiz, ufkumuz cebinliktir!

Sabâh olunca nigâh-ü dimâğımız bî-tâb,
Zavallı kollarımız gevşemiş, vücûd harâb

Ve çehreler sarı, mahmûr, kesel-ii his kalırız;
Gören sanır ki firâş-l ecelde hastalarız.

Bu hastalıkta yinē isteriz, ümid ile mest,
Yarınki leyle-i sevdâ için biraz kuvvet³⁹!

³⁸ Kadın mec., nu. 27,17 Mayıs 1909; Perviz imzâsıyla neşredilmiştir.

³⁹ Bahçe mec., yıl I, c. II., nu. 42, 9 Haziran, 1325 (22 Haziran, 1909); Perviz imzâsıyla neşredilmiştir.

XVII.

MA'BED-İ HARÂB

— 'A. Asfer'e —

Örterken, carzı hilkatın, ilk leyl-i mümtedi
 Mechûle, cebl-ü vehm ile bir şekl-i bî-vücûd
 İcâd eden zekâ; geçen, a'sâr için, anûd
 Bir i'tikâd-i muzlime, yaptı bu ma'bedi.

Verdi zavallı hislere bir havf-i sermedî
 Korkunç dıvarlarındaki her sâye-î sücûd...
 Fevkinde muttasıl kararan leyl-i bî-hudûd
 Her fecr-ü tâb-i tâli'i söndürdü, sönmedi...

Edvâr içinde kubbelerinden ufak-tefek
 Taşlar döküldü, mumları söndü ve bir melek
 İkâda koşmadı bu gün, işte!... Sükûn ile

Artık sabâh-i şeb doğuyor, yok o gölgeler,
 Lâkin bu ma'bedin yine vecd-î zunûn ile
 Hâlâ yıkık eşiklerini bûs eder beşer⁴⁰...

XVIII.

BAYKUŞ

— Diana'nın Hâtırasına —

Bu gün harâbeleri gezdim, eski bir dostun
 Refâkatiyle.. Havâ pek soğuktu.. Bî-pâyân
 Muht-i nâ'imi örten sükûn-i mebhûtun
 İçinde sanki sönerdi bir, ıgdirâb-i nihân:

Cesim, ağır granitler; nukûş, âsârın
 Haşın eliyle silinmiş çamurlu mermerler!
 Tesâdüm-î kaderiyle fenây-i gaddârın
 Sütûnlar, kapılar ... Hepsî hâk ile yekser!

Dönerken, etmeden, ıssız harâbeyi bidâr
 Yıkılmış, âbideler, merdivenler, üstünden
 Tevakkuf, ettik, uçan bir kanat sâdâsıyla;

Bakındık... Ansızın —Âsûde-î tecessüs, iken—
 Uzakta baykuşu gördük, pür-iztirâb-ü nizâr
 Hakikat-ü 'ademin yâd-ü ihtisâsıyla⁴¹!

Ayaslug-Kânûnüvvel, 1320 (Aralık-Ocak, 1904-1905)

⁴⁰ *Ayn. mec.*, yıl I, c. II., nu. 45, 30 Haziran, 1325 (13 Temmuz, 1909); Perviz takma-adı ile basılmıştır.

⁴¹ *Ayn. mec.*, yıl I, c. II., nu. 47, 14 Temmuz, 1325 (27 Temmuz, 1909). Perviz mahlasıyla neşredilmiştir. İkinci kıt'a, krş., nu. xxı., birinci kıt'a.

XXI.

HOŞ BİR SADÂ

*"Tout passe : L'art auguste
A seul l'éternité
Le buste
Survit à la cité."*

Herşey geçer... Evet, önümüzde derinleşen
Bir leyle var, bizi çekiyor gür-i sârına.
Bir leyle var, ki doğmayacak fecr-i târına
Koşmaktayız ümîd-i te'ebbüdle, mest-ü şen!

Herşey geçer... Esef ve teneffür, elem, mihen
Ferdâ olur mahabbetin ârâm-i hârına,
Mevtin soğuk kanatları ömrün bahârına
Örter şitây-i serdî-i nisyândan bir kefen...

Herşey geçer.. Bu doğru! Fakat bissi şi'r ile
San'atle, h'âb-i zevk ile hummây-i fikr ile
Hasta olan inanmaz ona, sâf-ü bî-haber...

Herşey geçer... 'Ademle hakîkatte bir revîş!
Bî-çâre, i'tikâdına mağrûr, zanneder:
"Bâkî kalan bu kubbede hoş bir sadâ imiş"4.."

XXII.

E F E S

Cesim, ağır granitler, nukûş.. A'sârın
Haşın eliyle silinmiş çamurlu mermerler...
Sütûnlar, kapılar.. Hepsi hâk ilâ yekser
Huzûr-i müdhişi var bur'da mevt-ü idbârın..

Zalâm-i medhalinî mesnediyle setr-eyler
Yıkılmış âbideler sanki gizli bir gârın;
Görünmeyen o koğuklarda bûm-i bîdârın
Sadây-i kahkaha-âmlîzi der: "Zavallı beşer!

"İnanma nefrete, aşkâ, fenâlıgâ, iyiye,
"İnanma hisse, hayâlê... İnanma birşey'e;
"Yarın turâb olacak ağlayan, gülen şimdi!

⁴⁴ *Ayn. mec.*, nu. 5, 17 Haziran, 1326 (30 Haziran, 1910). Bu şiirin başına alınan mısraların Türkçesi: "Herşey geçer.. Ebediyyet yalnız, ulu san'ata (âittir). Heykel, şehir öldükten sonra da yaşar."

“İnanma! İşte nasıbin ölüm ve nisyândır,
 “İnanma! Çünkü hakâyık da hep yalandır;
 “Bu kâinât bütün bir tebeddül-î ebedî! “...”

XXIII.

ŞİMŞEK

Hep karanlık... Bütün bu reng-i 'adem
 Kaplamış kâinât-i me'yûsu
 Hangi kâbûs-i mübhemin, bilmem
 Mütêsâ'id sukût-i ma'kûsu

Hâki, bir gölge eyleyen gecenin
 Ağlıyor bâd içinde esrârı:
 Rûhu tehdîd eden o gulgule-kîn
 Gird-bâdın şutûm-i bîdârı.

Bâzı bir lem'a, bir büyük leme'ân
 — Başka âlemlerin ziyâsı gibi —
 Parlıyor yırtarak zalâm-i şebi.

Bu muvakkat nehârın altından
 Sanki Arz: “İşte ben!” deyip sönüyor,
 Bir müebbed karanlığa dönüyor⁴⁵.

XXIV.

ÂLÂM-İ FİRÂŞ

Susalım... Çünkü şimdi söylediğin
 Şeylerin hepsi, hepsi işte yalan:
 Öpmeden, bak, dudaklarında kalan
 Ra'şeler bir tebessüm-î gam-kîn.

Kendini aldat, ağla, gül, lâkin
 Ezeli bir bahâr-i sevdâdan
 Bana bahsetme; her gecê azalan
 Aşkımızdan yarın doğar bir kîn...

Ezeliyyet, “fenâ” demek bence,
 Susalım... İşte hastayım bu gece:
 Yâd-ü bâlimde muntehây-i nasıb!

⁴⁵ *Edebiyat-i Cedide*, İst., 1328, s. 299. Son mısırâdaki “tebeddül” olarak kaydettiğimiz kelime, bu eserde herhâlde tertip yanlış olarak “tebdi: تبدی” şeklindedir. Sondan ikinci mısra, aslında da böyledir. Bk., yukarıdaki not-41.

⁴⁶ *Piyano mec.*, nu. 9, 1910. Perviz mahlasıyla basılmıştır.

Âh, dünyâda her çiçek soluyor,
Her yazî bir kış  eyliyor ta'kîb
Susahm... Sevgilim, sabâh oluyor⁴⁷!

Fantazi

XXV.

OH, SUS...

Yavaş yavaş gidiyorduk ağaçlı, dar yoldan,
Geceydi... Sisli karanlıkların hayâl-âver
Sükût-i h'âbını seyreyliyordu sanki kamer,
Yavaş yavaş gidiyorduk!... O durdu, şen, handân,

Kolundakî kolumû sıktı: "Duyduğum heyecân
"Nedir?" diye bana sordü, "Bu mihr-i bâd ile her
"Tarafta ürperen  ârzû ne? Aşk değilse eğer
"Nedir bu sıtma, bu nevbet: Bu ra'ş-e-l buhrân?"

"Nedir, nedir mi?" dedin, "Sevgilim, bu ra'ş-e, bu his
"Ademde tâb-ı hayâtî eder ebed-te'sis,
"Semâda, ârzda hâkını bu gayr-i müdrik bir

"Tenâsül  isteği, şehvettir!" — "Öh, sus!" diyerek
İnanmadî ve fakat gökte, pür-tebessüm-i şek,
Benim cevâbını tasdik ederdi mâh-ı münîr⁴⁸..

XXVI.

KIŞ HİSLERİ

— Yeni Lisân'la —

Sisler ve karların şu beyaz, mâtemî, soğuk
Hüznü içinde sanki uyur köy.. Boğuk, boğuk

Havlar uzakta, rüzgâra bir serserî köpek!
Altında ölmeden bu mezârın eğilmemek

İster gibi duran bacalardan çıkar bu ân
Bir son nefes hayâlîni pek andıran duman...

Donmuş büyük, küçük dereler! Her taraf beyaz
Karlarla, buzla örtülüdür, ner'de şimdi yaz?

⁴⁷ Ayn. mec., ayn. sayı; bundan önce neşrettiğimiz şiirden sonra, Ömer Seyfeddin imzâsıyla basılmıştır.

⁴⁸ Ayn. mec., nu. 14, 1910. Ömer Seyfeddin imzâsıyledir.

Ner'dē cıvıltılar? Kuru dallarda haykıran
Çirkin sadâlı fırtına kükrer zaman zaman.

Çıplak ağaç kadılderinde siyâh, kırık
Kalbler gibi duran yuvalar boş ve hep yıkık...

Issız bütün hayât, tabl'at! Semâ demir
Rengiyle, alçalır ve haşın bir sadâ gelir:

Bir simsiyâh yığın uçar; âvâre kargalar!
Bir serserî firâr ile zulmet, ölüm arar...

•

Birgün erir şu buz dereler, köy ve tarlalar
Kardan mezarların yüzüne yükselir, çıkar;
Kâbûstur bütün bu soğuklar!... Ümldler
Vardır bu sisli mermerin altında, kış geçer,
Her yer yeşillenir ve güler bir yeni hayat!
Yoktur tabl'ate ezelî bir elem, memât...

•

Elbet, bu şüphesiz, değişir her taraf yarın
Herşey tebeddül meyler, o ölmüş ağaçların
Üstü çiçek dolar ve güneş bu mezarları
Yıktıkça, bir perî kızı hâlinde mor, sarı,
Penbe, yeşil ziyâlar içinden doğar bahâr!
Lâkin benim bu rûhumun üstündeki mezar
Aslâ yıkılmaz, öyle kalır... Bilmem âh, neden
Bir kış onun bahârını örter müebbeden⁴⁹...

XXVII.

E Y A Ş K

Başka şâirlerin hayâlinde
Seni gördüm ve eyledim tebcîl;
Başka şâirlerin hayâli değil,
Sendin ayniyle sanki h'âbîde...

Hissimin, fikrimin me'âlinde
Seni yıllarca sevdim, âh, 'alll,
Seni bin şekle eyleyip tahvîl,
Aradım nûrlar zilâlinde...

⁴⁹ *Genç Kalemler* mec., c. II., nu. I., 1911. *Dün* başlığı altında Hüseyin Suad'ın *Zevcemin Mezârı* adlı, yabancı kelime ve tamlamalarla dolu şiirinin karşısında, *Bugün* başlığı altında ve Perviz takma-adıyla Ömer Seyfeddin'in bu şiiri basılmıştır.

Sonra gördüm ki sen de bir... Heyhât,
Bir yalansın, nasıl yalansa hayât
Sen de yoksun ve lâkin olmadığın

En büyük kıymetin, füsûnundur;
Varsan, aslâ görünme, doğma sakın,
Bana kal sen müebbeden mestûr⁵⁰..

XXVIII.

AYRILIK

Ezelî bir mahabbet, ümmîldi
Bizi aldattı işte kaç senedir
Yorulan kolların düşer, gerinir,
Gözlerin: "Dünki aşkımız neydi?"

Der, "O hulyâ bu gün sönüp gitti..."
Ve duyarsın; yatakta bir kış, erir,
Sen yatarken ufuk vurulmuş bir
Kuş gibi sevgilim, yazık şimdi

Olma mâziye karşı pek 'asabî,
Haydi kalk böyle durma hasta gibi,
Sevip, ayrılmak, ağlayıp susmak,

Doğup, ölmek kadar tabî'idir;
Sevip, ayrılısak, amma ağlamasak,
Âh o yaşlarla yâdımız silinir⁵¹...

XXIX.

YIKIK HAN

Yaklaşırken yanımdaki kılâğuz, "Yok" diyordu
"Bur'da kimse, durmayalım, bu bir yıkık binâdır!"
Yaklaşınca durdum baktım içerisi tam-takır,
Koca zamân sert eliyle ezmiş idi bu yurdu.

Rûhuma bir acı, sessiz, garip elem duyurdu,
Etrâfında gördüğüm o baldıranlar, o katır-
Tırnakları, o kamışlar, o çalılar... Bir ağır
Hasta gibi hepsi sanki baygın baygın uyurdu..

⁵⁰ *Ayn. mec.*, c. II., nu. 4, 1911.

⁵¹ *Ayn. mec.*, c. II., nu. 15, 1 Şubat, 1327 (14 Şubat, 1912).

Sonumuzu, âkıbeti düşünmeğe başladım:

“Niçin böyle yürüyeyim, üzüleyim her adım,

“Şu hiçliğe bile bile gidiyorken...” diyerek

Dahyorum, bir koğuktan beklenilmez bir uçuş,

Bir kahkaha koptu: “Yürü, yaşayana yol gerek..”

Dedi sandım üzerimden gelip-geçen bu baykuş⁵²..

xxx.

GÜLEN AY

Geçiyordum ormanların içinden...

Güneş batmış, hava gölge dolmuştu,

Bulutların mâvi rengi solmuştu...

Ağaçlara bir esmerlik çökerken

Gök alçalıp eriyordu... ve sönen

Yel ağarmış, ince bir sis olmuştu...

Sanki bur'da yaprakları yolmuştu

Hasta güzün sarı eli pek erken!

Her tarafta soğuk, hissiz kederler...

Bir bahara mezar idi bu yerler...

Gece artık uyanmağa başlarken

Karanlığı bir görünmez nûr boğdu;

Ölmüş dallar gümüşlendi, yüksekte

Tatlı tatlı gülen beyaz ay doğdu⁵⁶...

xxxı.

F E C R

Karanlıklar gölge olup kaçmıştı,

Fecir mâvi gözlerini açmıştı.

Hâlâ mahmûr uyuklayan ormandan

Çıktı bir al ata binmiş genç bir Han;

Düğmeleri yâkut ile elmastı,

Dizginleri tuttu biraz ve kaçtı.

Altun tacı parlayordu başında,

Bir nur vardı kemerinin taşında.

Karanlıklar gölge olup kaçmıştı,

Fecir mâvi gözlerini açmıştı.

⁵² *Ayn. mec.*, c. III., nu. 23, Haziran, 1328 (1912). Bu şiir İbnü'l-Emin M. Kemal İnal tarafından da neşredilmiştir (*Son Asır Türk Şâirleri*, c. VII., Devlet Matbaası, 1939, s. 1309 v.d.).

⁵³ *Türk Yurdu mec.*, c. II., (1913), sf. 513.

Öyle durdu uzaklara bakındı,
Aradığı şey sanki bir akın'dı.
Henüz kuşlar ötmüyordu... Bir rüzgâr
Dalgalandı, dedi: "Bur'da çok yol var.
"Ey kahraman hangi yola gidersin?
"Sen Türk gibi hep cihad mı edersin?"

Karanlıklar gölge olup kaçmıştı,
Fecir mâvi gözlerini açmıştı.

Genç Han dedi: "Sevgilimi bulmağa
"Gidiyorum, artık dönmem oymağa.
"Silâhlarım asılıdır yanımda,
"Aşk ateşi tutuşuyor kanımda.
"Gözüm görmez ne vatanı, ne yurdu,
"Ben unuttum Ergene'yi, Bozkurd'u."

Karanlıklar gölge olup kaçmıştı,
Fecir mâvi gözlerini açmıştı.

Rüzgâr yine dalgalandı: "Sevgilim",
dedi, "düşman kucağında bir gelin.
"Beyaz Ayı gebermeden onu sen
"Alamazsın Bozkurt baygın yatarken.
"Böyle gitme pençesine düşersin,
"Alageyik sana bir yol göstereyim!"

Karanlıklar gölge olup kaçmıştı,
Fecir mâvi gözlerini açmıştı.

Han düşündü, her tarafı dinledi.
Rüzgâr yine derin derin inledi:
"Erkek için yurt esirken aşk olmaz,
"Mâtem çalar yâr elinde bağlı-saz.
"Haydi harbe! Asıl sevgin Tûran'dır,
"Âşık onun düşmanını vurandır."

Karanlıklar gölge olup kaçmıştı,
Fecir mâvi gözlerini açmıştı;

Hân atını sürdü Tûran yoluna,
Bakmıyordu hiç sağına, soluna.
Alageyik öne düştü, ormandan
Bir sel taşı: Belki yüzbin kahraman...
Aydınlandı yüksek çamlar ve gece
Söndü... Artık gün perisi gelince

Karanlıklar gölge olup kaçmıştı,
Fecir mâvi gözlerini açmıştı⁵⁴.

⁵⁴ *Donanma* mec., nu. 58-10, 25 Ağustos, 1330 (7 Eylül, 1914).

XXXII.

YÜKSEK AYDINLIKLAR

*“Neye dalgın duruyorsun?” diyerek
Omuzuma dokunmuştu o melek.*

Neye dalgın duruyorsun? Dumanlanan gözlerim
Benim değil sanki şimdi: Etrâfımda bir sis var.
Susuyorum, söylesem de, duyulmuyor sözlerim.

Duymuyorsun, ey sevgilim! Deniz, tûfan, dağ ve kar
Yığınları arasında geceleri yırtarak
Doğan güneş yaratıyor asırlardan bir bahâr.

Görmüyorsun bu sabâhı, duymuyorsun bu uzak
Şenlikleri, na’raları, bana gelen sesleri.
Virâneler çiçeklenmiş kalmamış buz, çöl, kurak.

Benim gözüm or’da, işte o güneşte: “İleri!...”
Diye esen rüzgâr da mı dokunumuyor zülfüne?
Görmüyorsun, bu aydınlık dolduruyor her yeri.

Beyaz kuşlar, altun oklar uçuşuyor.. Sen gene
Görmüyorsun, benim gözüm or’da... Lâkin bak biraz
Sen de birân yükseklerle, denizlere, engine.

Bulunduğun bataklıkta hastalıklı sıcak yaz
Söndürecek gözlerinin nûrunu, bak benimle,
Bak yukarı, aşağı’larda hiçbir güneş parlamaz.

Bak yukarı, bak yükseğe, yükseklerle ve dinle...
İşittiğin sadâ büyük Türk’lüğümün sesidir.
İşte sana gösterdiğim bir güneştir elimle,

Bu güneş ki vicdânlara hayat, ümid getirir.
Bu güneştir büyük duygu, Büyük Emel ma’bedi.
Benim rûhum bu güneşe doğru çıktı, eridi!

*“Neye dalgın duruyorsun?” diyerek
Beni artık uyandırma ey melek⁵⁵.*

⁵⁵ *Türk Yurdu* mec., c. v., (1913), sf. 1142; Tarhâvî takma-adı ile neşredilmiştir.

XXXIII.

YENİ GÜN

Ergenekon'dan Çıkış : 27 Mart

Bozkurt — *Elinde çekiç, örsünün başında, deliğin yanında durarak, Türkler'e haykırır:*

Dörtyüz yıl burada kapalı kaldık,
 "Tûran, Tûran!" diye rü'yâya daldık.
 Uyanmak zamânı geldi, uyanın,
 Haydi Türkler, haydi kılıç kuşanın...

Türkler — *Hep bir ağızdan:*

Kılıcımız keskindir,
 Sensin bizim Han'ımız,
 Türk düşmanı miskindir,
 Adımız var, canımız...

Bozkurt — Dörtyüz yıldan evvel, *Nuhuz'la Kayan*
 Düştüler buraya yüksek bir yardan,
 Yanlarında vardı soydan iki kız,
 Başka kimse yoktu, *Kun* idi ıssız...

Türkler — Unutmadık babamız
 Türk'ün büyük adını,
 Şenlenince obamız,
 Andık cengin tadını...

Bozkurt — Bir de *Alageyik* vardı, ardından
Nuhuz, Kayan, kızlar hiç yorulmadan
 Koşmuşlardı.. Sonra *Ergenekon'a*
 Düşünce muhtâç ol(muş)dular ona...

Türkler — *Alageyik* annemiz,
 Onun sütü ak kandır,
 Türk'ün kanı o temiz
 Şan yolunda akandır.

Bozkurt — Dörtyüz yıl bıkmadan çalıştık, bulduk
 Demiri... Sonradan çoğaldık durduk.
Alageyik ile girdik, *Kurt* ile
 Çıkıyoruz yine, biz Büyük-il'e..

Türkler — Kafasını o Kurd'un
 Altınladık bayrağa,
 Sen Han oldun; taht kurdun
 Tûran denen konağa...

Bozkurt — *Tûran! Tûran! Tûran!* Olun hep hazır
Bu bir konak değil, bütün dünyâdır.
Dağılın! *Türkler*'in şânı her yana
Dağılsın, kutluklar gelsin *Tûran'a*...

Türkler — Biz *Türkler* (hep) coşarız
Tûfan gibi her yana
Arslan gibi koşarız
Birgün bütün *Tûran'a* ⁵⁶...

XXXIV.

N İ Y Â Z İ ' Y E

Geçen sene bu vakitti... Hâinler
Öldürdüler seni or'da, Türk diye.
Türk'ün seni unutmadı, âh eder,
La'net eder o vefâsız ülkeye...

Senin öcün alınmalı.. Her Türk'ün
Bu en büyük vazifesi, borcudur.
Senin öcün alındığı şanlı gün
Şark diyecek Garb'e, "Artık or'da dur!

"Şimdi Türkler uyandılar.. Bir Türk'ün
"Kanı bütün bir türklüğün kanıdır."
Ey Avrupa! Sen ağlarken, biz düğün

Yapacağız... Akıttığın kanlardan
Doğacak rûh: Türk Mehdî'si Ak Han'dır!
Bekle onu tarihteki şânlardan ⁵⁷...

XXXV.

G Ü N E Ş

Aydınlıksız, nihâyetsiz bir gece...
Tûran dalmış bir gıranit uykuya,
Düşman sarmış her tarafı gizlice.

Hep çöl olmuş ma'mûreler... Dağ, kaya,
Orman, ırmak.. Bütün varlık bir hiçe
Dönmüş! Ölüm kanat salmış Altay'a...

⁵⁶ *Halka Doğru* mec., yıl I, nu. 51, 27 Mart, 1330 (9 Nisan, 1914). Bu şiiri daha önce *Türk Yurdu* mecmuasında neşretmiştik (Ömer Seyfeddin'in *Tarhan Mahlasıyla Neşrettiği Yeni Bir Şiiri*, c. II., nu. 4, Temmuz, 1960); bk., aşağıdaki not-22, s. 66.

⁵⁷ *Türk Sözü* mec., nu. I, 12 Nisan, 1330 (25 Nisan, 1914). *Tarhan* mahlasıyla neşredilmiştir.

Eski Hanlar, hakanlıklar batarak,
Bozkurt esir düşmüş Beyaz Ayı'ya,
Tanışmıyor Uygur, Tatar, Sart, Kazak.

Türk milleti karanlıkta şaşırmış.
Afyon yutmuş, uçuruma yatarak,
Silâhını mağlûpları aşırmış.

Bu karanlık böyle sürmez... Bir sabah
Güneş doğar, aydınlanır ortalık,
Uyanınca Tûran çekmez artık âh...

Şimdi bile bir çoğumuz uyanık,
Gün doğarsa birbirini unutan
Bu kardeşler kalır mı hiç dağınık?

Birleşirler, öç alırlar.. Hepimiz
Kurtuluruz bu kâbûslu uykudan,
Ey güneş doğ, ey güneş doğ da biz

Uyanalım şu gıranit uykudan ⁵⁸!

XXXVI.

K O Ş M A

Ey Türk genci! Aç gözünü azacık
Etrâfına bir dikkat et, gördüğün
Hayâl değil, hakîkattir, pek açık,
Pusu kurmuş herkes sana bak bu gün..

Medeniyyet ateş, demir eliyle
Kan taşırtan, yuva yıkan seliyle
İlerliyor elektrik piliyle,
Yapılır mı uçurumda hiç düğün!

Artık uyan, keyf zamânı değildir,
İçtiklerin bâde değil, hep zehir,
Kuvvetlenip Garb'i korkut ve sindir,
Gâlib gel de, sonra, Türk'üm de öğün ⁵⁹...

⁵⁸ *Ayn. mec.*, nu. 4, 1 Mayıs, 1330 (14 Mayıs, 1914). Sondan ikinci mısra, herhâlde tertip yanlış olarak bir hece eksiktir. Bu şiir de Tarhan mahlasıyla neşredilmiştir.

⁵⁹ Tarhan mahlasıdır; *ayn. mec.*, nu. 5, 8 Mayıs, 1330 (21 Mayıs, 1914).

XXXVII.

K O Ş M A

Çıktı yüzbin Türk'ün taşsız mezârı
 "Turan!" diye yürüdükçe önüme,
 Rast geldiğim derelerin suları
 Ağlıyordu artık sönen ünüme...

Çamh-beller çöl olmuştu, bülbüller
 Susmuşlardı, eski şenlik ne gezer;
 Her tarafı kaplamıştı bir keder,
 Giriyordum en karanlık günüme...

Fakat umud doğdu yine karşımdan,
 Türk'tü babam, damarımda var o kan,
 Yarınımı benzetirim bir zamân
 Şân içinde geçen büyük dünüme⁶⁰...

XXXVIII.

K O Ş M A

Umud güneşine doğru giderken
 Bir karanlık bastı, yoktu yoldaşım.
 Hiç korkmadım fakat, "Belki pek erken
 "Çıktık yola", dedim, "ey garip başım..."

"Durmayalım, durmak zamânı değil,
 "Durmak korku verir, bunu iyi bil!"
 Yürüyeceğim ben, ey düşman eğil...
 Uykuda geçmesin gençliğim yaşıım...

Aklımda yurduma yapılan vurgun,
 Miskinlikten geldi o kanlı bozgun,
 Dilerim Tanrı'dan düşersem yorgun
 Olsun duracağım yer mezâr-taşım⁶¹...

XXXIX.

K O Ş M A

Bülbülleri susmuş güzel ormanın,
 Çağlayanlar şimdi durmuş, akıyor,
 Doğan güneş artık dağın, kayanın
 Üstüne nurdan bir sorguç takmıyor...

⁶⁰ *Ayn. mec.*, nu. 6, 15 Mayıs, 1330 (28 Mayıs, 1914). Tarhan mahlasıyledir.

⁶¹ *Ayn. mec.*, nu. 7, 22 Mayıs, 1330 (4 Haziran, 1914). Tarhan imzâsı ile basılmıştır.

Yollar تنها, gelmemişler gidenler,
Ufuklarda yağmur gibi yas çiler,
Sevgilimin rûhunda var bir keder,
Benim âhım yüreğini yakmıyor...

“Haydi!” diyor, “biz de artık ölelim,
“Mezarlıkta sağ yaşamak pek elim!”
Ben: “Sevdiğim, me’yûs olma gülelim!”
Derken dönüp yüzüme hiç bakmıyor⁶².

XL.

K O Ş M A

Âh, ey Kızıl-ırmak! Ağlıyor musun?
Dalgaların coşmuş, bilmiyor durmak,
Çöktü yüzbin ocak, ağlıyor musun?
Ben geldim başına, isterim sormak:

Yediyüz yıl evvel üstünden geçen
Türkler'in başına nedir bu gelen?
Yasasız kalmışlar serserîlikten
Kaçmak isterlerse yol verme, sen ak!

Ak, boğulsun kaçan, acıma ona,
İster misin yurda baykuşlar kona?
Geçmek lâzım ise yok mudur Tuna?
Geriye bırakma, ak, Kızıl-ırmak⁶³!”

⁶² Ayn. mec., nu. 11, 19 Haziran, 1330 (2 Temmuz, 1914). Tarhan takma-adı ile basılmıştır.

⁶³ Ayn. mec., nu. 12, 26 Haziran, 1330 (9 Temmuz, 1914). Tarhan mahlası ile. Ali Cânib Yöntem, bu şiirle beraber, bundan sonra neşredeceğimiz *İhtiyar* ve *Mefkûre* başlıklı üç manzûmeyi, Ömer Seyfeddin Bey'in *Üç Manzûmesi* başlığı ile neşretti (*Yarın* mec., nu. 22, 16 Mart, 1338 (16 Mart, 1922)). Bu neşirde şiirin başlığı, *Türk Sözü* mecmuasında olduğu gibi *Koşma* değil, *Kızıl-ırmak*'a'dır ve yine, o basımdan farklı olarak üçüncü mısırâdaki “Ağlıyor musun”, beşincideki “yüzlerce” yerine “anlıyor musun”, “yediyüz” kelimeleri yer almaktadır. Aynı müellifin Ömer Seyfeddin, *Hayatı ve Eserleri*'nde (İst., Ahmed Hâlid Kitabevi, 1935, s. 215) de bulunan bu şiir, *Kızıl-ırmak*'a başlığını taşımaktadır ve kaydettiğimiz kelimeler yine *Türk Sözü* basımından farklıdır. Biz ilk basımı esas aldık.

Ali Cânib Yöntem, bu şiirleri neşrederken, vaktiyle *Türk Sözü* mecmuasında Tarhan mahlasıyla neşredildiklerini kaydetmemiştir. Ömer Seyfeddin'in başyazarı bulunduğu *Türk Sözü* mecmuasını tedkik ederken Tarhan mahlaslı şiirlere rastlamış, fakat bunların ona âit olduğunu pek tabî'î olarak anlayamamıştık. A. Cânib Yöntem'in verdiği ip-ucu sâyesinde, yâni yukarıda adı geçen üç şiirin *Koşma* başlığı ile *Türk Sözü*'nde neşredildiğini görünce, bu mahlasın Ömer Seyfeddin'e âit olduğu neticesine vardık. Onun bu dokuz *Koşma*'sını ve *Türk Yurdu*'ndaki *Yüksek Aydınlıklar* başlıklı şiiri ile on manzûmesini, bir sahaf dükkânında bulduğumuz yine Tarhan mahlaslı *Milli Tecrübelerden Çıkarılmış 'Ameli Siyâset* isimli kitabı hakkında izabları içine alan makâlemizde neşrettik (*Türk Kütüphânegiler Derneği Bülteni*, c. VI., sayı 4, Ankara, 1959). Bu makâlemiz *Türk Yurdu* mecmuası tarafından iktibas edilmiştir (C. II., nu. 2, 3, Mayıs, Haziran, 1960).

XLI.

K O Ş M A

Furtınadan sonra doğan güneşin
Parlak yüzü elmas saçar sulara,
Gölge yurdu ormanların en derin
Yerlerinde kalmaz artık hiç kara⁶⁴...

Yeşillenir dallar baştan; bulutlar
Hızla kaçır⁶⁵; dere, tepe, dağ aşar;
Görünmeyen bir kuş öter ve⁶⁶ şaşır,
Bu ansızın geliveren bahâra!

Bahçesinde demin ölüm düşünen
İhtiyarcık gözlerini açarken⁶⁷
Sanki ümid bulur eski gençlikten⁶⁸,
Gitmek ister pek nazak bir diyâra...

XLII.

K O Ş M A

Milletleri uyandırır uykudan,
Bir ateştir... Alevi var, külü yok!
Hâinlerin ödü kopar korkudan
Kurtulunca yayından bu ateş ok⁶⁹...

Bu ateşin nûru ile⁷⁰ esirler
Zincirleri koparırlar, galeyâna gelirler⁷¹.
Taht yıkarlar, taht yaparlar ve derler:
"Durmaya bım, hakkımız var daha çok⁷²!"

Mefkûre bu⁷³: Yok mu, ey Türk, haberin?
Bu mukaddes şeyle yanar içerin,
Aç gözünü, artık uyan, hem gerin,
Bırak çıksın kalbinden⁷⁴ şu ateş ok!

⁶⁴ *Türk Sözü*, nu. 16, 24 Temmuz, 1330 (6 Ağustos, 1914). *Yarın* mecmuası neşrinde *İhtiyar* başlığıyla ve farklıdır.

⁶⁵ Krş., *Yarın mec.*, geçer.

⁶⁶ Krş., *Yarın mec.*, hem

⁶⁷ Krş. ayn. *mec.*, İhtiyarcık zümrüt ufka bakarken

⁶⁸ Krş., ayn. *mec.*, Hatırlar bir ümid geçmiş günlerden

⁶⁹ *Türk Sözü*, nu. 15, 18 Temmuz, 1330 (31 Temmuz, 1914). *Yarın* mecmuasında *Mefkûre* başlığı ile basılmıştır.

⁷⁰ Krş., *Yarın mec.*, nurlarıyla

⁷¹ Krş., *Yarın mec.*, *Zincirleri koparırlar gelirler* şeklinde olup, mısra eksiktir.

⁷² Krş., *Yarın mec.*, *Taht yıkarlar, taht yaparlar, bilirler • Hakkı... Derler, "Vazifemiz daha çok!"*

⁷³ Krş., *Yarın mec.*, Bu: Mefkûre...

⁷⁴ Krş., *Yarın mec.*, rûhundan

XLIII.

MEHMED EMİN

Bütün Tûran karanlıkta şu'ûrsuz bir taş gibi
Uyuyordu... Lisân yoktu, san'at yoktu, zevk yoktu:
Olan herşey Türk değildi, Türk rûhuna bir oktu..

Bilmiyordu kimse nedir bu uykunun sebebi!

Arab, Acem afyoncusu Türk-ili'nde pek çoktu;
Türklük yoktu! Tarih denen hâilenin içinde
Sönüyordu bir milletin onbin yıllık varlığı,
İniyordu şân üstüne kan renginde bir perde.

Kalmamıştı hiçbir Türk'ün milletine yarlığı...

O vakit sen, ilkönce sen bu uykudan uyandın,
Feryadların en duymayan kulaklarda çınladı.
Kıyâmetler kopsa artık unutulmaz hiç adın,
Türk tarihi altun harfle başa yazdı bu adı...

Türk güneşi batıyorken,
Nurlar saçtın kaleminden.
İlkönce sen Türkçe yazdın,
Gafletlere mezar kazdın.

Kıymet verdin Türk dili'ne,
Can getirdin Türk-ili'ne.
Sen dirilttin bu milleti,
Sen olmasan bitmiş idi....

Şimdi artık çocukların arkandan
Geliyorlar izlerini güderek.
Bu mukaddes izler bütün şeref, şân,
Bir mefkûre cenneti'ne gidecek...

Genç şâirler or'da senin heykelinin altında
Rûhun için neşîdeler okurken
Yüzlerce yıl sonra, sen
Güleceksin semâlarda milletin yâdında..

Göreceksin kaleminle yaratılmış bir cihân
Göreceksin en mu'azzam eserini o zaman⁷⁵...

⁷⁵ *Türk Yurdu* mec., c. VI., nu. 11, 24 Temmuz, 1330 (6 Ağustos, 1914). Buradan alınarak, tarafımızdan hazırlanan *Mehmed Emin Yurdakul'un Eserleri — I., Şiirler'de* (Türk Tarih Kurumu Yayınları'ndan, Ankara, 1969, s. Lx).

XLIV.

NEREYE?

Bir kahraman gördüm, gençti, güzeldi.
 Atlamış mâziden binlerce seddi,
 Kır-atıyla sanki bir canlı yeldi.
 Sordum: "Nereye?" — "Ben giderim" dedi,
 "Ta'rif olunamaz bir şâna doğru..."

Güneş doğuyordu, mâviden sisler,
 Çiçekler açılmış, ötüyordu her
 Dalda bir yavru kuş... "Aşk nûru yer yer
 "Tutuşurken böyle nereye sefer?"
 Diye sordum; dedi: "Türkân'a doğru..."

"Yalnızsın yiğitim! Yolda kalırsın,
 "Maksadların ölür, onulmaz yasın,
 "Yol gösteren lâzım, öne katılsın!"
 Dedim. "Düşman varsa" dedi, "atılsın,
 "Yolumun uğrağı Kur'ân'a doğru..."

"Uzak ufuklarda karlı dağlardan
 "Aşarken sellerden, ormandan, yardan
 "Yoldaş ister insan, değil Yaradan;
 "Yalnızlık O'nundur..." dedim. "Dost yârdan
 "Geçmez" dedi, "yolum yârân'a doğru..."

Sürünce Doğu'ya o kır-atını,
 Kılıcının çarptı taşlara kını,
 Altun kıvılcımlar bu hoş akını
 Gaybederken gördüm bu genç taşkını;
 Dedi: "Uçuyorum Tûran'a doğru!"⁷⁶.

XLV.

NİŞANLI

Korularda bülbüllerin ru'yâsı,
 Açılmayan güller ile süslenir;
 Odasında yalnız kalan şu esir,
 Şu genç kızın nedir acab hulyâsı?

Mâvi ipek divânına uzanmış,
 Yuvasında hasta yatan kuş gibi
 Sessiz, sâkin, hıçkırıyor... Sebebi
 Söylenilmez, ne acıklı saklayış...

⁷⁶ Donanma mec., nu. 81-33, 2 Şubat, 1330 (15 Şubat, 1915).

Korularda bülbüllerin ru'yâsı,
Açılmayan güller ile süslenir;
Odasında yalnız kalan şu esîr,
Şu genç kızın nedir acab hulyâsı?

Şu genç kızın bilinmeyen hulyâsı,
Belki şimdi oralarda çarpışan,
Oralarda can vererek şân alan
Bir isimsiz kahrâman⁷⁷..

XLVI.

BÜLBÜL'ÜN ÖLÜMÜ

"Sevenler bilinmiyor,
"Sevmeyenler bahâyâr!"
O. S.

Bir ilkbahar gecesi idi... Ay doğdu.
Bahçedeki gölgeleri hep koğdu.

Karanlıklar sönerken
Mâvi, billûr ve parlak
Bir aydınlık içinden
Meleklerden daha ak

Genç periler kaçtılar
Sanki yerden semâya...
Nurdan kanat açtılar
Yeni doğan bu aya...

Bir ilkbahar gecesi idi... Bülbül'ün
Son demiydi, hem Bülbül'ün, hem Gül'ün.

Ötmüştü o yüz gece,
Ağlamıştı durmadan,
Gözyaşları bitince
Kalbi durdu vurmadan.

Gül her sabah açardı;
Âşıkına acımaz,
Serçe Bey'e saçardı
Kokusunu yaramaz....

Bir ilkbahar gecesi idi... Tak dedi
Bülbül'cüğün canına aşk hasreti.

⁷⁷ Tanin gazetesi, nu. 2381, 4 Ağustos, 1915.

Başı döndü! Ötmekten
Kısılmıştı nefesi .
"O vefâsız tünekten
"Gel, in!" diyen bir sesi

Duydu. Hemen atladı
Sevdiğinin yanına.
Gül kendini sakladı,
Girdi onun kanına..

Bir ilkbahar gecesi idi... Bülbül'cük,
Rûhu gâyet büyük olan bu küçük

Âşık yine Gül'ünü
Görmeyince istedi
Ateşinin külünü
Dökmek ve bir "Ebedî

Hicrân" denen ölüme
Kavuşarak kurtulmak...
"Dünyâ kalsın Gül'üme!"
Dedi, sükûn bularak.

Bir ilkbahar gecesi idi... Ararken
Gördü Bülbül, Gül yerinde bir diken.

Gitti kondu üstüne,
Yüreğini sapladı;
Battı diken ödüne.
Sıcak kanı kapladı

Yapraklara saklanmış
Hain Gül'ü ansızın;
Benzetti çok utanmış
Yanağına bir kızın....

Bir ilkbahar gecesi idi... Gül soldu.
Onu tâli' denen bir sert el yoldu.

Sabahleyin yerdeki
Yaprak yaprak na'sına
Konan çapkın ve zekî
Serçe uçtu başına,

Ölen sâdık Bülbül'ün
Sevmek onca bir sırdı;
Âşıkına bu Gül'ün
Baktı, baktı, şaşırdı ⁷⁸!

⁷⁸ Yeni Mecmû'a, c. I., nu. 3, 26 Temmuz, 1917.

XLVII.

DOĞDUĞUM YER

Buralardan çok uzakta bir köydü!
Beyaz, billûr bir derecik içinden,
Hıçkırırdı, sevinerek geçerken.
Kenarında vardı birçok sөгüdü...

Ben işte bu sөгütlerin susmayan
Gölgesinde büyümüşüm. Evimiz
Tenhâ idi; ne yabancı, ne bir iz...
Bahçemizdi yakındaki o orman.

Bir ses "Sevin!" derdi gülen rüzgârda,
Sevinçlere yoktu or'da nihâyet.
Sanılırdı bu ses gümüş dallarda

Görünmeyen bülbüllerin öğüdü!
Doğduğum yer, doğduğum yer... O cennet
Buralardan çok uzakta bir köydü ⁷⁹!

Fantazi

XLVIII.

AŞK

İnce, beyaz bir leylağa benzeyen
Nâzik elin sıcacıktı elimde.

Bu leylağı yavaşcacık öperken
Sordun bana:

"Aşk var mıdır?"

Benim de

Bunda biraz şüphem var.. Ah sevgilim,
İnanmadan yapmak, fakat ne elim!

Sustum, evet, "Var!" deseydim o zaman,
"Söyle nedir?" diyecektin şüphesiz.
Hayâlimde söndü hemen bir 'ummân,
Hayâlimde dalgalandı bin deniz...

Sustum, evet, bilmiyordum o nedir?
Bir hâl var ki heyecanlar getirir;
İnce, beyaz bir leylağa benzeyen
Nâzik elin sıcacıkken elimde.

⁷⁹ Yeni Mecmû'a, c. I., nu. 16, 25 Ekim, 1917. Ayrıca bk., Alî Cânîb Yöntem, Ömer Seyfeddin, Hayatı ve Eserleri, İst., 1935, s. 217.

Bu leylağı yavaşcacık öperken
Duyduğum şey nedir? Bilmem.. Senin de
Bir duyduğun varsa böyle...

Gel buna,
Aşk diyelim, aşk, bu tatlı duyguna⁸⁰!

XLIX.

BAHAR RÜZGÂRI

Aydınlattır sıcak güneş
Ormanları, tarlaları..
Es, baharın hoş rüzgârı!

Ey baharın hoş rüzgârı,
Kırlangıçlar ner'de şimdi?
Kış gelince gitmişlerdi...

Kar yağmadan gitmişlerdi,
Fakat yazın gelir onlar;
Artık yok hiç ne kış, ne kar...

Şimdi sıcak! Ne kış, ne kar!
Hep ağaçlar çiçeklenmiş,
Yaz zamânı dünyâ şenmiş...

Gök, kasaba, her yer şenmiş;
Lâkin ner'de kırlangıçlar?
Mâvi gök boş, ey hoş rüzgâr!

Gökyüzü boş, tatlı rüzgâr
Billûr dere, ipek orman
Haber bekler uzaklardan...

Kırlangıçlar uzaklardan
Gelsinler; boş yuvaları.
Es, baharın hoş rüzgârı⁸¹...

L.

BEYAZ AYI

Kan içerdi, can yakardı, acımak
Bilmezdi hiç... Her sürüye salardı;
Boğacak kuş, yıkacak ev arardı,
Ma'sûmların düşmanıydı bu alçak!

⁸⁰ *Yeni Mecmu'a*, c. I., nu. 18, 8 Kasım, 1917. Alî Cânîb Yöntem, ayn. esr., s 216.

⁸¹ *Talebe Defteri*, yıl 5, c. II., nu. 51-52, 14 Mart, 1334 (14 Mart, 1918).

Yaptıkları birgün dedi cana tak,
Büyük kartal hiddetinden sarardı,
Yuvasından uçtu... Gökler karardı;
Zulme karşı kurdu ateş bir tuzak.

Keskin, demir pençesine geçirdi,
Fakat henüz öldürmedi, o şimdi
"Öc alma"nın lezzetini tatıyor;

Dört yüz yıldır altun yurdu kirleten
Beyaz Ayı yaralanmış yatıyor;
Bozkurt artık çıkmasın mı ininden ⁸²..

Kısa Hikâye

LI.

NOKTA

Büyükada o gece bir cennetti!
Ay doğunca her tarafı nûr etti.

Nizam-yolu pek tenhâydi. İkimiz
Yavaş yavaş yürüyorduk. Gök, deniz,

Çamlar, evler, köşkler, hepsi uykuda.
Bir vücûdsuz gölge gibi her ada...

Sağ kolumla onun ince belini
Kucakladım, tutarak bir elini.

Dil'e giden dik yokuşa gelince
Durdu. Baktı bana hazın, derince

Bir nazarla: "Söyle!" dedi, "Gündüzden,
"Bu geceyi daha parlak halkeden

"Şâir midir; maksadı ne?" —"Âh!", dedim,
"Aşk için bir dekor yapmak!..." eğildim,

Billûr gibi, gerdanından öpmeğe
Başlayınca, hiddetlendi ⁸³...

⁸² Yeni Mecmû'a, c. II., nu. 37, 28 Mart, 1918. Bu şiir münâsebetiyle, "Almanlar'ın ilk Mazurya galebesi üzerine yazılmıştı" notu verilmiştir.

⁸³ Diken mec., nu. 6, 9 Kânûnısânî, 1335 (9 Ocak, 1920) Bu şiir, Ömer Seyfeddin'in, *Nokta* adlı mizâhî hikâyesinin başında yer almıştır.

ÖMER SEYFEDDİN BEY

"Onbirinci nüshamızla berâber renkli olarak çıkacak *Diken* meşâhir kartpostallarından."

LII.

Y O L

Her zaman mes'udların
Gezdiği bu yol neden
Bu gece böyle dargın?
Tenhâ.. Hicrâna giden

Bir yol! Sesi rüzgârın
"Ner'de onlar?" diyorken
Ay arar, uzak yakın
Issızlığı... Yalnız ben!

Bir ben, evet, kimse yok;
İçimde bin aşk, elem,
Tek başıma kalmışım.

Güzel yol! Vefâsız çok!
Yıllar var ki şu gölgem
Yanımda arkadaşım⁶⁴...

5 Eylûl, 1919

LIII.

KIRK KIZ...

Binlerce yıl evvel Büyük Tûran'da
Bir Han vardı; Hind'de, Çin'de, İran'da

Yoktu onun şöhretini duymayan,
Dünyâ derdi: "Varsa ancak Sağın Han..."

Güneş ner'de doğup, ner'de batarsa
Oralarda onun hükmü bir yasa,

Bir kânundu. Ak-Yeşim'den sarayı
Şaşırtırdı gece doğan şen Ay'ı;

Dört tarafı gök-zümrütten divardı,
Aksu onun gölgesiyle dolardı.

*

Bir sabahtı... Zümrüt dıvar açıldı,
Pek erkendi, mâvi nûrlar saçıldı.

Başladı bir tatlı rüzgâr esmeğe
Han'ın kızı çıkıyordu gezmeğe.

⁶⁴ Üçüncü Kitap, Şiir-Nesir-Hikâye, İst., Tanin Matbaası, Mart, 1336 (1920).

Kuşlar sustu, dalgalandı çemenler,
Arkasında Kırk Kız idi gelenler.

Yürüdüler, çiylar vardı her yerde,
Güller açtı bastıkları yerlerde.

Lâkin dıvar arkasından, bahçeden
Tek bir bülbül bağıyordu: "Pek erken

"Dışarıya çıkmak iyi değildir.
"Geriye dön, güzel Sultan, bak fecir

"Eflâtûnî gözlerini açmadı,
"Gecelerin Aşk Perisi kaçmadı!"

Hanım Sultan işitmedi bu sesi,
Düşünerek lâle ile nerkisi

Nehre doğru yavaş yavaş yürüdü,
Etrâfını aşk kokusu bürüdü.

Aksu henüz uyuyordu, kenarı
Siyah, yeşil, penbe, mâvi, mor, sarı

Çiçeklerle örtülmüştü. Bir duman,
Gölge gibi kalkıyordu ufuktan.

Hanım Sultan yürüyünce terledi,
"Durun kızlar! Dinlenelim az..." dedi.

Çıkışarak, oturdular yanyana,
Söylediler türkü güzel Sultan'a.

Başka türlü söylüyordu herbiri,
Başlamıştı açılmağa tan yeri...

Sultan oğdu gözlerini, "Âh, şimdi
"Haydi çabuk kalkın, korktum ben..." dedi.

Hepsi korktu, duymuşlardı ansızın
Seslerini görünmeyen bir sazın.

Bu görünmez saz diyordu: "Hepiniz
"Benimsiniz, gitmeyiniz, geliniz!..."

Sultan kalktı; Kırk Kız ile saraya
Kaçmak için... Fakat hemen araya

Girdi Aksu, yol vermedi onlara
Benziyordu tıbkı akan bir kar'a;

Üzerinde süttten beyaz bir köpük
Oynuyordu, göğün rengi pek sönük;

Bir hâl vardı esen ılık rüzgârda
Bir hâl vardı sөгütlerde, dallarda.

Sultan merāk etti: "Nedir bu beyaz
"Şey, bakalım!" dedi. Sustu rüzgâr, saz.

Sultan, Kırk Kız hepsi koşup kenara
Eğildiler bakmak için bu kar'a.

Çok beyazdı, ellerini soktular.
Çok sıcaktı, şaşırdılar, korktular.

Birdenbire karınları ağrıdı;
Hissettiler zehir gibi bir tadı.

Bu köpükle ellerini yıkayan
Her kız gördü eteğinde biraz kan.

Görünmeyen saz başladı çalmağa:
"Haydi, gidin, rahat verin ırmağa..."

Dedi. Ürken Sultan öne atıldı,
Kırk Kız onun arkasına takıldı;

Deli gibi kaçıştılar. Bin yardan
Atladılar, geçip ıssız yollardan.

Sarayına giren Sultan korkudan
Bayılarak, ayılmadı bir zaman.

Bu sebepsiz korku geçti... Birkaç ay
Sonra, kaldı yas içinde halk, saray!

Çünkü... Evet, Kırk Kız ile genç Sultan
Gebe idi bir bilinmez kocadan...

Ne vakit ki duydu bunu Sağın Han,
Gazab etti, kanlar geldi ağzından.

Uzaklara sürdü hemen hepsini.
Hanım Sultan söylemedi ye'sini:

Kırk Kız ile kırkbir ata bindiler.
Dağ aştılar, uçurumlar indiler.

Sağın Han'ın ülkesinden çok uzak
Bir yaylada kurdular hoş bir konak.

Beş ay sonra doğurdular bir günde,
Kırkbir çocuk, annelerin önünde

Hep berâber büyüdüler.. Bu konak
Yıllar geçti, oldu büyük bir oymak.

Kırgız dendi bu oymağın adına.
Yetişmezdi ok onların atma.

Fakat birgün anneleri kayboldu.
Oymak öksüz kaldı; çemen, gül soldu.

“Âşıkımız ner’de, ner’de?..” diyerek
Sultan, Kırk Kız ellerinde bin çiçek,

Ormanlarda, denizlerde, enginde
Sır oldular; bulutların içinde!

Bu gün bile ata binmiş bir Kırgız
Tek başına Altaylar’ın o ıssız

Yollarından gün doğarken geçerse,
Görür mutlak yüksek, penbe bir sise

Bürünerek koşan atlı kadınlar...
Bu hayâlât gökte hâlâ aşk arar⁶⁵!

E K — I.

Bu yazımız dizilip sayfa bağlandıktan sonra, Ömer Seyfeddin’in Perviz takma - adıyla neşrettiği bir şiirini daha bulduk. Yazımıza eklemeyi faydalı gördüğümüz ve aşağıya aynen aldığımız *Evhâm-i Tahrir* adlı bu manzûmesiyle, topladığımız şiirlerinin sayısı ellidörde yükselmiş oluyor.

LIV.

EVHÂM-I TAHRİR

“... Herşey bizden evvel söylenmiş ve biz
pek geç dünyâya gelmişiz!”

LA BRUYÉRE

“Yazsam yeni birşey!” diye hergün müteheyyiç,
Hergün mütezzî,
A’sârdan a’sâbıma irsi
Âlâm-ı hayâtiyyemi bîdâr ederim ben!
Birden

Nükseyler hayâlimdeki emrâz-i mesâ’î:
Zulmetleri lambamla münevver, sonu hep fecr ile mâ’î
Bî-h^vâb geceler! Fırtınalar! Cehdler! İsrâr,

⁶⁵ Bu hususta bilgi edinmek için, bu araştırmamızın 21’inci notuna bakınız (S. 13).

İsrâr ile göz ağrıları! Za'f-i vücûdüm!
 Plâşimde bedîdâr
 Her san'ata ifrât ile mâil
 Herbir kitabın üstüne meftûn, mütemâyil
 Evzâ'-i sucûdum!

•

"Yazsam yeni birşey!"
 Fakat herşey
 Vaktiyle yazılmış, bize kalmış bütün eski
 Edvâr-ü kurûnun mütekâmil, müte'âlî
 Mahsûl-i hayâlî
 Yüzlerce dehâ'nın eserî; darbe-i bâli..

•

Şöhret... Bu da yüzlerce dehâ'nın arasında
 Taksîm edilip mahvedilen servet-i ru'yâ,
 Bizden ebedî alkış alan hâtıra, hulyâ..

•

Tatsız bunu yâdeylemek ammâ
 Bir doğru hakikat,
 Mevzû'larımız hepsi evelden okunulmuş
 Belki unutulmuş
 Her cümlemizin beste-i ibdâ'ı evelden
 Binlerce rubâbın per-i âhengine ra'şce
 Olmuş.
 En son yazılarda duyulan gizli, belirsiz
 Bir nefha-i sirkat...
 Her kâfiye âsâr-i seleften koparılmış
 Enkâz-i belâgat!

•

"Yazsam yeni birşey!"; bu emel rûhuma hâkim!
 Onbeş senedir ben buna mahkûm-i hayâlim...
 Onbeş senedir aşkım, hayâtım, heyecânım
 Hep bû emelimdir,
 Hissimde tulû' eylemeyen subh-i ezel'dir!

•

Ben her gece, her lem'a-i ferdây-i şebistân
 Eylerken odamdâ yeni bir zulmeti ikâd
 İtmâm ederim bir eser-i şüh-ü perîşân!
 Lâkin okuyup yırtarım işte... Neye bilmem
 Hepsî bana âdî
 Hepsî bana rûhsuz görünür, zannederim ki
 Birgün okunup da
 Sonrâ düşecektir —âsûde ve mübkî—
 Zulmetgeh-i nisyâna, o gayyây-i fenâyâ..

•

Fikrimde yaşarken bütün  esrâr-ü hafâyâ,
 B  vehm ile yazmak bana mümkün değil  artık!
 R humda ölürken, sönecektir bütün     !
 R humda ölürken, yine hiç s nmeyecektir
 B  nagme-i     !

•

Birgün, ne vakit mevtin  o b rid eli yorgun
 Kalbimde har retleri t r c ederken
 Sessizce sönerken
 Belki olacaktır benim  en son nefesimde
 Bir nagme-i f n 
 Bir   -i g rlz n gibi m hte  bu temenn :
 “Yazsam yeni birşey!”

•

Bir   -i pey pey
 Bir   -i müebbed, bunu duysun, bütün  ahl f
 Bir necl-i ba’ldim
 Kabrimde gezerken bana bîgâne, fakat ye’sime     
 N    
  ıksın leb-i h rından  onun s dece bir “  !”
 Ya’n 
 Her     -i mech l n  olan     , nas bi ⁸⁶!..

⁸⁶ Eşref mec., c. I., nu. 24, 9 Ağustos, 1909.

YENİ ONBİR MANZÜMESİ ve KÖROĞLU DESTANI

Necâtî Lugal Armaganı'nda basılan *Ömer Seyfeddin'in Dağınık Şiirleri* başlıklı araştırmamız, sayfa bağlandıktan sonra elimize geçtiği için sonradan ilâve ettiğimiz *Evhâm-ı Tahrir* isimli manzûme ile son buluyordu ¹. Ellidört şiiri içine alan bu araştırmamızın neşrinden sonra, şâirimizin on şiiri daha elimize geçti. Şimdi bunları yine basım tarihlerine göre sıralayarak, neşredilmemiş olanları (msl., nu. LVII.) ise, yazıldıkları zamanı gözönüne alarak kaydediyoruz:

a) Vaktiyle, *Çocuk Bağçesi* mecmuasını taradığımız hâlde, *Ömer Seyfeddin'in Süheyl Feridun takma-adını kullandığını bilmediğimiz için bu dergideki yazıları pek tabî'î olarak gözümüzden kaçmıştı. Bu takma-adı kullandığına dâir Bezmî Nusret'in bir notu, bizi bu hususta uyandırdı ²; *Çocuk Bağçesi*'ni tekrar tarayınca, *Müekkile-i Fenn'e* adlı aşağıdaki şiirine rastladık ³. *Ömer Seyfeddin*, fennin âdetâ avukatlığını ettiği, cehil karanlıklarını yarıp an'aneleri susturan fenni öğdüğü bu şiirini hiç de beğenmez; bunu, 7 Şubat, 1321 (20 Şubat, 1906) tarihli ve kime gönderildiği bilinmeyen mektubundaki, "*Çocuk Bağçesi*'ndeki benimdir; fakat yemin ederim ki, pek fenâ... Camile Flammarion'un ⁴ bir romanına, Stella'nın kabına yazmıştım. Arkadaşlarıma göndermiş bulundum; onlar da neşretmişler" cümlelerinden anlıyoruz. Aynı mektubunda Süheyl Feridun'un kendisine âit takma-ad olduğunu kaydettiğine ⁵, *Çocuk Bağçesi*'nde bu mahlasla başka şiiri bulunmadığına göre, beğenmediğinden bahsettiği bu şiirin *Müekkile-i Fenn'e* başlıklı aşağıdaki manzûmesi olduğunu söyleyebiliriz:*

¹ *Necâtî Lugal Armaganı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları'ndan, VII. Seri, Sayı 50, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1968, s. 593-646. Bu araştırmamızda mevcut şiirlerin sonuncusu LIV. numarada kayıtlı bulunduğundan, devâmı olan aşağıdaki yazımızdaki şiirleri LV. numaradan başlatmış bulunuyoruz.

² Bk., aynı eser, s. 605, not-20. Kullandığı başka takma-adlar için bk., Şevket Rado, *Edebiyat Tarihine Âit Vesikalar—I., Ömer Seyfeddin'in Bir Edebiyat Meraklısına Mektupları*, *Hayat-Tarih Dergisi*, nu. I., Şubat, 1968, s. 6; Tâhir Alangu, *Ömer Seyfeddin*, İst., 1968, s. 453.

³ Nu. 42, 24 Teşrinisânî, 1321/4 Aralık, 1905.

⁴ Fıransız, meşhur kozmografya âlimi (1842-1925).

⁵ Kuş-adası'ndan, kime gönderildiği bilinmeyen 7 Şubat, 1321/20 Şubat, 1906 tarihli mektubu (Şevket Rado, aynı makâle, *Hayat-Tarih Dergisi*, nu. I., Şubat, 1968, s. 6). Bu basımda şiirin adı okunamamış, mektup tarihinin Milâdî yıl karşılığı yanlış olarak 1905 kaydedilmiştir.

LV.

MÜEKKİLE-İ FENN'E

Mahabbetim sanadır, ey hakâyıkın rûhu!
 Odamda yalnızım her şeb senin hayâlinle;
 Söner şebâbımın âmâl-ü hurs-ı mekrûhu,
 Müfekkiremdeki yâd-ı fusûn-i bâlinle..

Zalâm-ı cehli yarıp an'anâtı susturarak,
 "Budur düşündüğünüz, ey zavallı insanlar!"
 Diyen sadây-i nezhin büyük bir istigrâk
 İçinde hisleri etti münevver-û bldâr.

Artık âsûde-ı taarruzsun,
 Nûr-i şevkînla rûhlar dolsun,
 Artık herşey yalan: Evet, rûhum

Ebediyyetle âbid-û mahmûm
 Bana hakîkati ihdâs eden tecellîne
 Beşer değil mi senin müftakar tesellîne!

b) Ömer Seyfeddin, kendi el yazısıyla, kime gönderildiğini kesin olarak bilmediğimiz 20 Eylûl, 1322 (3 Ekim, 1906) tarihli mektubunda Fıransızca bir şiirini kaydetmiştir; "Size, tâziyâne-i şevk-u gayret olmak üzere Fıransızca *sonnet*'lerimden bir tânesini yazacağım. Bilseniz, Fıransız şiirleri nekadar câzib ve meşbû'-i teessürdür" diye bahsettiği bu manzûmesini ⁶, muhâtabının beğendiğini, şâirimizin aynı şahsa, yine Kuş-adası'ndan yolladığı 6 Teşrinievvel, 1322 (19 Ekim, 1906) tarihli mektubundaki, "*Un Larme*'ı nâfile beğenmişsiniz; çünkü o pek fenâ ve hatâ-âlûddur. İnşâ'llâh iyilerini takdim ederim" cümlelerinden öğreniyoruz; yine bu cümlelerden, kendisinin, aşağıya aldığımız bu *sonnet*'sini beğenmediği de anlaşılmaktadır ⁷:

LVI.

UN LARME

— A ma soeur —

Je pleure, je pleure, je pleure,
 Pas des larmes mes yeux...
 Sans une amère douleur
 Des regards ennuyeux...

⁶ Şevket Rado, *Hayat-Tarih Dergisi*, nu. 2, s. 6, 8.

⁷ Şevket Rado, *ayn. mec.*, nu. 2, s. 8.

Tu est infortunée
 Dans cette vie noir, morne..
 Oui il ya une année
 Un deuil tragique t'orne.

Je sais: Tant désespoir,
 Je sais: Aucun espoir
 Oh, voilà ton roman!

Quel roman, quel malheur
 Qui brisent mon coeur aimant;
 Je pleure, je pleure, je pleure!

c) *Temennî-i H^vâb*, Ömer Seyfeddin'in ondokuz yaşında iken yazdığı şiirlerindendir. Şâirmiz, kendisine çok ızdırab veren şiddetli bir nezleye tutulmuştur; hastalığının te'sirlerini canlandığı bu manzûmesinde, varlığını sanki okşayacak olan uykuyu beklediğini, kasvet dolu boş bir odada hattâ sevgilisinin hayâlini bile unuttuğunu, yalnız fusûn dolu bir uyku beklediğini anlatarak mânevî hayâtını da canlandırmıştır. Vaktiyle basılıp basılmadığını bilmediğimiz bu şiiri, kime gönderildiği mechûl, 16 Nisan, 1906 tarihli mektubunda mevcuttur⁸:

LVII.

TEMENNÎ-İ H^vÂB

— *İnfluenzadan muztaribken* —

Bir ağrı var başımda... Vücûdümde yok tuvân
 Bîtâb-i neş'e, hem üşüyüp hem yanar gibi
 Terler, donar donar yatarım kalkarım; zaman
 Geçmez.. Bu bî-karârî-i bâridde; ben şebi

Bir intizâr-i mübrem ve sehrânla⁹ beklerim!
 Zanneyleyim ki uykunun, âsûde elleri
 Okşar şu hasta varlığını; hep kederlerim
 Söndü; unuttum onları... Hattâ emelleri,

⁸ Şevket Rado, *ayn. mec.*, nu. 2, s. 5.

⁹ Bu kelime, Ş. Rado neşrinde *sihr-i anla* (سحرانله) şeklinde okunduğu için, mısra vezince bozulduğu gibi, mânâsını da kaybetmiştir: *Bir intizâr-ı mübrem ve sihr-i anla beklerim*. Bu kelime, yanılmıyorsak *sehrân* (سحران) la olsa gerektir ki, göz-kulak olarak beklemek mânâsına gelir.

Hattâ senin hayâlini, ey sevdiğim, bu dem. .
 Hissimde yok, inan, ne sevinme, ne bir elem:
 Bir boş oda ile ¹⁰, kasvet-âlûde bir sükûn,

Boş bir mühlî, renc-ü azâbın içinde ben. . .
 Artık benim düşündüğüm âvâre, dil-fiken
 Bir uykudur, o h^vâb-ı gırlzân-ü pür-fusûn!

Pirlepe—319 (1903-4)

ç) 1905'de, Osmanlı hâkimiyetini Hicaz ve Yemen'e bağlamak sûretiyle Hicaz'ın hem asker sevkini, hem başka hususlardaki nakliye işlerini kolaylaştırmak için, yerli sermâye ile tam bir Osmanlı demiryolu olmak üzere Hicaz hattı inşâ edilmiştir. O devir gazete ve mecmualarında, 'Abdü'l-Hamîd'in bu icrââtını ögen, birçok meşhur ve çok genç, henüz şiirlerini neşre başlayan şâirler tarafından yazılmış medhiyelere rastlarız ¹¹. Ömer Seyfeddin imzâsıyla basılan aşağıdaki *Hatt-ı 'Âlî* de bu münâsebetle yazılmıştır. Şâirimiz, Hicaz demiryolunu tasvir ederken, bunun bilhassa mânevî mânâsı üzerinde durmuş, bu sâyede binlerce dindâr ziyâretcilerin kiblemizin civârını gidip tavâf edebileceklerini, yürüyen bir mâ'bede benzettiği vagonların, bizleri o mânâca büyük beldeye yaklaştıracığını belirtmiştir ¹²:

LVIII.

HATT-I 'ÂLÎ

Bu gün bu hâk-i mukaddes, bu hâk-i lâhûtun
 Semâya pâye olan hitta-ı vesl'inden
 Uçar şafîr-i münâcâtı, sâf-ü gâliye-zen,
 Kulûb-i kavme müekkil dehây-i nâ-sûtun!

Bu gün nehâr-i münevver, leyâl-i yâkûtun
 Uzakta çölleri örten per-i bedl'inden
 Geçer ezelle ibâdet eder gibî rûşen
 Huzû'-i secde-i şükrânı rûh-i mebhûtun!

¹⁰ Krş., Ş. R. basımı, *Bir boş odayla* şeklinde okunduğu için musrâ vezin bakımından bozulmuştur.

¹¹ Msl., Prof. Fuad Köprülü'nün *Culûsıye* adlı şiiri (F. A. Tansel, *Doğumunun Yetmişsekizinci Yıldönümü Münâsebetiyle — Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün İlk Yazısı, Basın Hayatının Başlangıcına Dâir Bilgimizi Düzelten ve Tamamlayan Yeni Notlar, Belleten*, c. XXXIII, nu. 129, Ocak, 1969, s. 45 v.d.).

¹² *Haftalık İzmir gazetesi*, nu. 33, 2 Rebl' l., 1326 /19 Nisan, 1324 /2 Mayıs, 1908. "Pâdişâh-i müfahham ve Hâllife-i muazzamımız Büyük Sultan 'Abdü'l-Hamîd Hân-i Sâni Efendimiz Hazretleri'nin cümle-i inâyât-i hikmet-i âyât-i husrevânelerinden olan Hicaz hatt-ı mübârekine âid bu şiiri kâri'lerimize 'arz ile kesb-i mübâhât eyleriz" notu ile basılmıştır.

Geçer... ki gittiği yer menba'-ı me'âldir,
Zalâmı parçalayan Dîn-i Ahmedî eli'dir,
Onunla her sene binlerce âbid-ü zâir

Gidip tavâf edecektir civâr-i kiblemizi!
Evet, bu yol, bu vagonlar, bu ma'bed-i sâir
Yakın eder o büyük tâk-ı Bârgâh'a bizi!

d) *Müekkile-i Hürriyet*, İkinci Meşrûtiyet'in i'ânının verdiği sevinçle hemen o günlerde yazılmış ve bu hâdisenin haftasında neşredilmiştir ¹³. Hürriyet'e âşık canlı bir varlık olarak tasvir ettiği vatan mefhûmunu, onun ayrılığı, vuslatı ve aşkıyla inleyen kalbinin artık müsterih olduğunu, artık ölüm sessizliğinden uyandığını, binlerce ağlaşan dul ve yetimin bayram ettiğini, bu günün ve gençliğin kanı dökülmeden doğduğunu anlattığı hürriyet aşkının her yeri hayat ve his ile doldurduğunu düşünüyor:

LXX.

MÜEKKİLE-İ HÜRRİYET'E

Hecrinle, hecr-i vuslat ve aşkınla çırpınan
Bî-çâre kalb-i zâr-ı vatan şimdi müsterih;
Bî-çâre kalb-i zâr-ı vatan şimdi kâmrân
Geldi sükûn-i mevtine bir ra'se-i sarîh.

Binlerce boş yuva... Yine binlerce ağlaşan
Dul ve yetim var; fakat, artık bu gün ferîh
Bir 'lde doğdular... Yine ma'bûde-i zaman
Sensin! Mahabbetin bize bir mezheb-i sahîh!

Doğdun, dökülmeden, o büyük gençliğin kanı,
Teshîn eder tulû'un, evet, en serin kanı,
Secdē edilse zîr-i peyinde değil mi az?

Aşkın hayât ve his ile doldurdu her yeri,
Efsâne-i serâb-i kavânın'ı sil de, yaz
Nurdan hutût-ı vecd ile, "Hürriyet!" ey perî!

e) 10 Temmuz, 1324 (23 Temmuz, 1908)'de İkinci Meşrûtiyet'in i'ânı, Ömer Seyfeddin'e *Temmuz* başlıklı şiirini ilhâm etti. Esâret'in yerini hürriyet'e bıraktığı bu Temmuz ayını "mâh-i muhterem" olarak vasıflandıran şâirimiz,

¹³ *Haftalık Serbest İzmir* gazetesi, nu. 46, 19 Temmuz, 1324/1 Ağustos, 1908. 'Ayn. Sin (. س . ع) imzâlı ve *Hedm-i İstibdâd* başlıklı makâle dâhilinde basılmış, şiirin altındaki imzâ sonradan kurşun kalemle ve okunamayacak derecede bozulmuştur.

Meşrûtiyet'ten hemen sonra yazıp neşrettiği ¹⁴ için ümidlerle doludur; dünyayı apaydınlık görüyor: Hâinler nedâmet etmiştir; vatanda artık fitne fesad kalmamıştır; Tarih, Temmuz adını altun kalemle yazmalıdır ve onun saâdetle dolu ihtişamı günlerinde gençlik, bütün milletler kâm almıştır:

LX.

T E M M U Z

Binlerce ihtirâm, sana ey mâh-i muhterem!
Her milletin esâreti hürriyet oldu bak
Âgûş-i hâr-i mes'adetinde.. Nasıl demem,
"Sensin şuhûr ve ezmineye nûr-i tâc ve tâk!"

Verdi hulûlün işte o hâinlerê nedem;
Yoktur vatanda şimdi ne bir fitne-l fırâk,
Ne bir figân-i târ... Evet, ey âfil-i 'adem
Deycûri-l şimâl ve cenûb, zulmet-l 'Irâk.

Temmuz... Bu nâmı yazmalı târlh-i 'âleme
Altun hutût ile; onu ahlâf-i dâime
Etsin hayât-ı hür yine bir 'îd-i pür-surûr.

Eyyâm-ı ihtişam-ı sa'îdinde aldı kâm
Gençlik, bütün milel, bu ahrâr-i bl-vakûr:
Ey mâh-i muhterem! Sana binlerce ihtirâm!

f) Ömer Seyfeddin, Perviz takma-adı ile neşrettiği ¹⁵ *Yatakta* adlı şiirinde, acı hakikatleri unutturan, yarının sabahından gâfil bir aşk sahnesinin uyardığı duyguları terennüm etmiştir:

LXI.

Y A T A K T A

Bu firâş-l mahabbet, âh ne sıcak;
Sevdiğim, aşkımız hayâliyle
Kapanan perdeler zılâliyle
Bize bir leyl-i bl-nehâr açacak!

¹⁴ *11 Temmuz* adlı gazetede, Ömer Seyfeddin imzâsıyla basılmıştır (Nu. 1, 20 Receb, 1326 /7 Ağustos, 1324/1908).

¹⁵ *Ayn. gazete*, nu. 6, 30 Receb, 1326 /14 Ağustos, 1324 (1908).

Bûse, bir bûse... Şimdicek kaçacak
Yâdınızdan, bütün melâliyle
Hep hakâyık! Sükûn-i bâliyle
Bu firâş-I mahabbet, âh ne sıcak!

Ne sıcak, işte siz de, siz de gelin
Ey uyanmış perller! leylin;
Bu sıcaklıkta mest olup kalalım!

Mütegâfil sabâh-i ferdâdan,
Yek-vücûdî-i şî'r-i sevdâdan
Bî-haber bûselerle kâm alalım!..

g) Aşağıdaki şiir, Türkistan'ın en mühim merkezlerinden olan ve artık Türkler'in elinde bulunmayan Kâşgar şehrine hasretin ifâdesidir. Tarih boyunca içten dıştan siyâsî hâdiselerle, işgâllerle karşılaşan Kâşgar, 1099 (1688)'de, Kalmuklar'ın hâkimi Galdan tarafından zabtedilmiş, bundan sonra da siyâsî vak'alara sahne olmuştur. "XVII. asırda Şarkî-Türkistan'ın şark kısımlarını (Hami ve Turfan'ı) ellerine geçirmiş olan Çinliler, 1754'de Kalmuklar'ı da hâkimiyetleri altına alınca, 1759'da Kâşgar ve ciâvrını da işgâl ederek merkezlere kendi garnizonlarını yerleştiriyorlar. 1756-60 yıllarında Çinliler, Kazaklar'ın Orta ve Küçük-orda'ları ile Hokand Hanları'nı da kendi tâbi'iyetlerine sokuyorlar." Muhtelif ayaklanmaların meydana geldiği bu mühim Türk şehri, 1900'de Çinliler'e karşı son bir isyan teşebbüsünden sonra dehşetli bir baskı altında sözde sükûnete kavuşmuştur. Uygur ve Karahanlı hâkimiyetleri devrinde Türk memleketleri arasında en çok inkişaf gösteren Kâşgar, istiklâlini kaybedince bir daha kalkınamamıştır¹⁶. Ömer Seyfeddin, aşağıdaki şiirinde bu pek uzaktaki Türk şehrinin gülistanlarını, bir cenneti andıran bu ülkenin yeşil göllerini, mor ormanlarını tahayyül ediyor ve sonra üç yüzyıldanberi üzerine bir alaca karanlık gibi çöken esirliğin mâtemi altındaki, türbelerinin taşları yere düşmüş Kâşgar.. Altun kandilleri henüz sönmeyen ma'bedlerin kapısında bizi bekleyen ümidler, Karahanlı hükümdârı Satuk Bugra Han'ın rûhunun inlediği, bir zamanlar saltanat merkezi olan, hâtırası artık tarihlerde kalan Kâşgar¹⁷..

¹⁶ *İslâm Ansiklopedisi*, Reşid Rahmetî Arat tarafından yazılan *Kâşgar* maddesi.

¹⁷ Ömer Seyfeddin imzâsıyla *Tanin* gazetesinde basılmıştır (Nu. 2401, 24 Ağustos, 1915).

LXII.

K Â Ş G A R

Gözüm uzak, pek uzak bir cihanda...

Yeşil göller, mor ormanlar... Hudûdu
Bir hayâlî İrem gibi bitmeyen,
Görünmeyen bir cennetti orası.
Hasret çeken bülbüllerin yuvası
Gülistanlar harâb olmuş.. Derinden
Bir hıçkırık sorar: "Bur'da ne oldu?"

Gözüm uzak, pek uzak bir cihanda..

Görüyorum, genç kızların başları
Siyah, yanık lâlelerle süslenmiş;
Üçyüz yıllık esirliğin mâtemi
Bir alaca karanlığın elemi
Çökmüş, dağlar müebbeden sislenmiş,
Düşmüş yere türbelerin taşları.

Gözüm uzak, pek uzak bir cihanda..

Henüz altun kandilleri sönmeyen
Ma'bedlerin kapısında bekliyor
Bizi hâlâ *Kutadgu*'nun ümidi..
Bu virâne bir zamanlar ne idi!..
Yâdı şimdi Tarih'lerde inliyor;
Ey Bugra Han, rûhun mudur inleyen?

h) Her memlekette olduğu gibi bizde de, milliyet fikir ve duygularının kuvvetlenmesi, aydın sınıfın millî kültüre sâhip olabilmesi için başvurulmuş çârelerden biri de, san'atkârların millî destanlardan, halk hikâyeye ve masallarından faydalanarak eserler yazmalarındır; mâziyi canlandıran bu eserler, o milletin geçmişteki hayâtını yeni nesillerin gözleri önüne sermek, onların millî duygu ve millî kültürlerini kuvvetlendirmek, mâziye bağlanmalarını te'min bakımından en verimli yollardan biri olduğu şüphesizdir. Bu sebebledir ki, msl., Ziya Gökalp Türk masallarından, halk hikâyelerimizden, *Dede Korkut*'tan bâzı hikâyeleri manzum, mensûr olarak yeniden yazmış, Türk Naturalizmi'nden, *Çolbu Hanım*, *Güneş Hanım*, *Öksüz Kız* aşk menkabelerinden, *Yaradılış-Türk Kozmogonisi*'nden, *Ergenekon Destanı*'ndan faydalanarak edebiyatımıza millî hikâyeler kazandırmıştır¹⁸. Gökalp gibi, Türk destanları

¹⁸ Ziya Gökalp'ın gerek basılmış olan şiir kitaplarındaki, gerek muhtelif mecmua ve gazetelerden derlediğimiz bu tarz şiirleri, tarafımızdan hazırlanan eserde mevcuttur (*Ziya Gökalp Külliyyâtı—1., Şiirler ve Halk Masalları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları'ndan, Seri-II., Tenkidli Basım, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1952).

üzerinde ilmî araştırmalarda bulunan Fuad Köprülü'nün de eski Türk kahramanlarını, ozanlarımızı, Orta-Asya hayatını canlandıran şiirleri mevcuttur¹⁹. Yalnız millî edebiyat devrinin değil, Türk edebiyatının küçük hikâye sâhasında başta gelenlerinden biri olan Ömer Seyfeddin de millî destan nev'ine yabancı kalmamıştır; *Kalavela*²⁰, *İliade (İlyada)*²¹ destanlarının tercemesi, Türk destan ve menkabelerinden faydalanarak yazdığı *Ergenekon'dan Çıkış*²² ile *Kırk Kız*²³ adlı şiirleri bunu gösterir. Şâirimizin bu tarz eserlerinden biri de, *Köroğlu Kimdi* başlıklı hikâyesidir.

Köroğlu Kimdi, 1919'da *Türk Dünyâsı* gazetesinde tefrika hâlinde kalmıştır. Ömer Seyfeddin hakkındaki neşriyâta dâimâ hikâyeleri üzerinde durulduğu, şâirlik tarafından hemen hemen hiç bahsedilmediği için, gazete sütunlarında gömülü bu güzel millî hikâyesi unutulup gitmişti. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Şu'besi'nde talebe bulunduğum esnâda sınıf arkadaşlarımdan olan ve Ömer Seyfeddin'in hikâyelerinden birkısmını, ilk def'a olarak basım tarihlerini de araştırıp tesbit ederek neşreden Şerif Hulûsî Sayaman, İstanbul'dan bana gönderdiği 4 Mart, 1957 tarihli mektubunda, dikkatini çeken *Köroğlu Kimdi* hikâyesi hakkında da bâzı şeyler sormuştu: "...Ben bu destanın baş tarafını bulamadım. Yalnız, baş tarafı, yâni birinci tefrikanın *Türk Dünyâsı* gazetesi çıkmadan birkaç gün önce yayınlanan el-i'lânı gibi bir broşürde Reşad Nûrî'nin *Deniz Banyosu* hikâyesiyle birlikte yayınlanmış. Ben, bu broşürü aramadık yer bırakmadım. İstanbul'da bir gençte var; fakat hangi düşünceyle, bilmem, vermek istemiyor. Senin bunu görmüş olacağını

¹⁹ F. A. Tansel, *Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Şiirleri*, *Belleten*, c. xxx., nu. 120, Ekim, 1966, s. 637 v.d.

²⁰ *Türk Yurdu* mec., c. xiv., nu. 151, 1 Kânûnısanî, 1336 — Nu. 158, 15 Haziran, 1336 numara ve tarihli nüshalarında, *Mukaddime* dâhil yedi sayısında tefrika edilmiştir.

²¹ *Yeni Mecmua*'da tefrika olunmuştur (Nu. 45, 22 Mayıs, 1918 — Nu. 55, 1 Ağustos, 1918; nu. 64, 10 Ekim, 1918); oniki nüshada devam eden bu tefrika ayrıca kitap hâlinde de basılmıştır (*İliada, En Eski Yunan Şâiri Homere'in Epopesi*, terceme ve hulâsa eden Ömer Seyfeddin, Mâarif Vekâleti, Cihan Edebiyatından Numûneler, İst., Devlet Matbaası, 1927). *Yeni Mecmua*'daki tefrikaların sonuncusunda Leconte de Lisle adı vardır.

²² Bu eserimizdeki nu. xxxiii, şiir, s. 34. Ömer Seyfeddin'in, *Yeni Gün-Ergenekon'dan Çıkış*: 27 Mart başlıklı bu şiirindeki 27 Mart ile neyin kastedildiğini mübhem bırakmıştık. Şimdi, kısmen biraz daha vâzih fikir edinmiş bulunuyoruz: *Tanin*'de, *Türkler'in Milli Bayramı* — *Yeni Gün*; 9 Mart başlıklı ve Ziya Gökalp'ın *Ergenekon* şiirinden kıt'alar nakledilen bir yazıya rastladığımız gibi (Nu. 1876, 18 Mart, 1914), Ömer Seyfeddin'in adı geçen şiirinden sonra Uyanık takma-adı ile — ki bu Celâl Sâbir'dir — bir yazı da gördük. Bunda, "Bu gün, Türkler'in kurtuluş bayramına tesâdüf ediyor. Eski bâzı bayrakların üzerinde üç dokuz yazılı" olduğu görüldüğünden, bunun Mart'ın 27'sini ifâde ettiğinden bahsedildikten sonra, "Kendisi koyu bir Türk ve adsız bir kahraman olan Hârezmşah'ın yeni günü'ne rastlıyordu. Kabûl olundu" denilmektedir (*Halka Doğru* mec., nu. 51, 27 Mart, 1330).

²³ Bu eserimizdeki nu. lxi, şiir, s. 48 v.d.

kuvvetle ümid ediyorum” diyor ve bu hususta bilgi istiyordu. Sözü geçen broşürü, o tarihlerde benim de bulmam mümkün olamamıştı.

1969 yaz ta‘tilinde, İstanbul’da Bayezid’deki Belediye Kütübhânesi’nde *Türk Dünyâsı* gazetesini yeniden gözden geçirdik. Bahsi geçen ve *Köroğlu Kimdi* hikâyesinin ilk tefrikasını içine alan broşür bu kolleksiyon cildinde bulunmadığı gibi, gazetenin numarasını gösteren kartta da herhangi bir mürâcaat kaydı yoktu. Eser adlarına göre sıralanmış kartlarda *Köroğlu* adında, *Köroğlu Kimdi* hikâyesinin baş kısmını içine alan broşürü nihâyet bulabildik.

Belediye Kitapları, Nu. K. 3855’de kayıtlı bu broşürün üzerinde, 1957’de Feriha Topuz tarafından Belediye Kütübhânesi’ne verildiği yazılıdır. *Birkaç Söz* başlıklı ilk sayfasında *Türk Dünyâsı* gazetesinin yarın çıkacağı bildiriliyor. Bundan sonra Reşad Nûrî’nin, tekellümü hikâyesi (S. 3-6), Ömer Seyfeddin’in, *Köroğlu Kimdi* adlı manzum destanı gelmektedir; bu on sayfalık broşürün sonunda, 10.000 lira sermâyeli *Türk Dünyâsı Gazetesi Şirketi Mukâvele-Nâmesi*’nden bâzı maddelere yer verilmiştir.

Şimdi, “Bu güzel Dîbâce’nin mâbe‘di yarın çıkacak *Türk Dünyâsı* gazetesindedir.” notu ile basılan *Köroğlu Kimdi* hikâyesinin tam metnini veriyoruz²⁴.

LXIII.

KÖROĞLU KİMDİ

BÜYÜK BİR DESTAN’IN DİBÂCESİ

Asırların nihâyetsiz karanlıkları içinde nekadâr şanlı hakikatler vardır ki, zamanla solar, bozulur, fenâ bir şekle girer. İşte Köroğlu denilen şahsiyet de böyle hakikati silinmiş, nihâyet âdî, rezil bir eşkıyâ seviyesine indirilmiş çapulcularımızdan biridir. Büyük milletimiz Garb’e doğru sarkmadan evvel, hep Çinliler’le döğüşüyordu. Çinliler’se, meşhur Sed’lerinin hâricinde de bizi rahat bırakmamağa çalışırlardı. Bâ-husus kurnaz kumandanları Pan-ça-u

²⁴ Yıl-1., nu. I., 24 Ağustos, 1919 — Nu. 5, 25 Ağustos, 1919. Bu gazetenin arka arkaya beş nüshasında tefrika edilmiştir; ikinci ve diğer sayılarının tarihleri sırasıyla 22, 23, 24 ve 25 Ağustos olduğuna göre, birinci nüshasının 24 Ağustos tarihi kaydı tertip yanlışlığı bulunduğuna, doğrusunun 21 Ağustos olması lâzım geldiği anlaşılır. Tefrikanın başında, “Bu güzel Dîbâce’nin ilk kısmı dün Reşad Nûrî Bey’in *Deniz Banyosu* ünvanlı nefis bir hikâyesi ile berâber meccânen tevzi’ ettirdiğimiz risâlede mevcut idi” notu kaydedilmiştir. Şiirin son tefrikasının nihâyetinde iki nusrâ sıra noktalarla işâretlenmiş, “Bitti” yazılmıştır.

(پان-چا-او) elde ettiği hâin bir Türk Beyi ile Türkler'i bütün bütün mahvetmeğe uğraşırdı. Bu hâin Türk, Pu-luy (پو-لوی)'da otururdu²⁵. Birgün İmrah'or'unu çağırdı. Göçebe Türkler'e karşı gönderdi; fakat bu Türk İmrah'or, kardeşlerine kıyamadı. Pek kızdı. Onun gözlerini çıkarttı; çöllere koğdurttu. Köroğlu, işte, milletine sâdık kalan İmrah'or'un oğludur. Babasının öcünü aldıktan başka, Ayaz Han'ı kurtarmış, bütün Çin'i tir-tir titretmiştir. Köroğlu'nun hakikatini şiir içinde tekrar yaşatacak, cildlere sığmayacak kahramanlıklarını şiirin ilâhî sahifesine sığdıracak genç milliyet-perver şâirlerimizdir. Eski lehçe ile tarihî hakikati kısaca gösteren bu manzum kalem tecrübesini ben onlara ithâf ediyorum.

Hicret'ten beşbuçuk asır evveldi,
Pu-luy'da Kul²⁶ adlı bir Bey türedi.
Kul Bey dedi birgün İmrah'or'una,
"Hazırlan seyahat için yarına.

²⁵ Bu şehir hakkında Mehmed Şemseddin Günaltay'ın eserinde şu bilgi verilmiştir: "Pou-loui (پو-لوی), bu memleket Uygurlar ülkesinin şimalindeki dağlık yerlerden ibâretti. Halkı çadırlarda yaşıyor, mer'âdan mer'âya göç ediyor, aynı zamanda ekin ekmekle de uğraşıyordu. Ötedenberi ok ve yay yapmakla büyük şöhret kazanmışlardı. Pou-loui'da, vaktiyle oldukça kuvvetli bir hükümdâr vardı; fakat Koyunlular Si-yu (سی-یو), yâni Buhârây-i Sagır üzerine savaştıkları sırada Pou-loui hükümdârı, Tanju'ya karşı bir kusur işlemiş, korkusundan teb'asını alarak, Pou-Loui'dan at ayağıyla doksan günlük şimâlde bulunan O-go'ya çekilmişti. Teb'asının mühim kısmı ise vatanlarında kalarak Çin hakanına itâ'at etmişlerdi." (*Mufasssal Türk Tarihi*, İkinci Kitap, İst., Matbaa-i Âmire, 1339, s. 125 v.d., not-2). Aynı şehir hakkında Atsız'ın verdiği bilgiye göre, Birinci Pu-luy'da İlk Han sülâlesi çağında 325 âile, 2032 nüfus, 799 asker, İkinci Han sülâlesi zamânında ise 800 âile, 2000 nüfus, 700 asker bulunuyordu. İkinci Pu-luy, bu beylik İlk Han sülâlesi devrinde 100 âile, 1070 nüfus, 334 asker barındırmakta idi (*Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar*, İst., Arkadaş Basımevi, 1935, s. 108). Ömer Seyfeddin'in *Köroğlu Kimdi* destanındaki Pu-lu, bu meşhur Uygur ülkesi'dir.

²⁶ Türk tarihinde bu adı taşıyan iki şahıs vardır. Milâddan sonra 158 tarihine doğru Kunlar Çin hududlarını yağmaya başladılarsa da, Çinliler, âsileri şiddetle te'dib ettiler. Çin İmparatoru, Tanju'yu hal' ve tevkif ederek yerine Kuli (قولى : Tço-ko-li-vang) adında birini Kunlar üzerine nasbeyledi; fakat Kunlar bunu tanımadıklarından yeniden ayaklanmalar baş-göstermiştir (M. Şemseddin, *ayn. esr.*, İkinci Kitap, s. 192). M.S. 552'de Bumin Kagan'ın yerine geçen şahsın adı da Ko-lo'dur (*Ayn. esr.*, Dördüncü Kitap, s. 22). Adsız'ın verdiği bilgiye göre, "mevcut tarihlerde yazıldığı gibi şark'ta ve garb'ta iki Kök-Türk devleti yoktur. Memleketin idâre bakımından iki, bâzan dörde taksimi vardır. Yoksa, bâzı ihtilâl zamanları müstesnâ olmak üzere Kök-Türk devletinde dâimâ bir tek büyük kagan olmuştur ve ilk kagan olan Bumin, veyâ Bumin'dan sonra Türk tahtına oğlu Kolo değil, kardeşi İstemi geçmiştir. Kolo, Türk kaganı değil, Şark Hanı'dır (*Ayn., esr.*, s. VIII).. *Köroğlu Kimdi*'de geçen Kul Bey'in, tarihî şahsiyetlerden kimi temsil ettiğinin aydınlatılmasını, Türk tarihi ve Türk destanları üzerinde çalışanlara bırakıyoruz.

“İli-ovası’na konmuş Yürükler,
 “Belki bu sel coşup bizi sürükler.
 “Bilirsin, babamız Çin’in Fagfur’u,
 “Niçin bana teslim etti Uygur’u.
 “Türkler birleşince Tanrı uyanır,
 “Yardım eder, Çitler kana boyanır!
 “Ötedenberi, bu, bir eski âdet,
 “Çinli’ye belâdır, Türk’e saâdet.
 “Bilirsin, Pan-ça-u (پان-چا-او) Çin kahramânı,
 “Nekadar güçlkle aldı Turan’ı.
 “Tonguz, Çit (چیت), Efgan’ı paraya, kürke
 “Gark edip hepsini saldırttı Türk’e..
 “Kıpçak’ı püskürttü, uzaklaştırdı,
 “Uygur’u Çitler’de konaklaştırdı.
 “Yalnız, baş eğmedi Kırgız-Kazaklar,
 “Fagfur’a uydular kalan oymaklar.
 “İlhan ²⁷ (ایلخان) öldü, Ayaz esir tutuldu,
 “Kayan (قیان) ²⁸ ile Nuğuz (نوخوز) ²⁹ belki kurtuldu.
 “Fakat kaçtıkları yer ma’lûm değil,
 “Arandı, ne İran, ne de Rûm değil.
 “Kırgız’a katılmış olsalar gerek,
 “Çöllere atılmış olsalar gerek!
 “Bu gün ki biz Çin’in olduk çerisi,
 “Bulmamız lâzım bu iki Reis’i,
 “Bunlar sağken işler dumanlı kalır,
 “Kagan birgün çıkar, yerini alır.
 “Çin bizi Türk iken hizmete koydu,
 “Arpalık bağladı, karnımız doydu.
 “Borcumuz her zaman doğruyu duymak,
 “Yukar’dan gelen her buyruğa uymak!
 “O hâlde yarın sen Yürükler’e git,
 “Önce kaçakları iyi tahkik et,
 “Sonra vergi diye genç atlarını
 “Seçip al.. Kır, Türk’ün kanatlarını,
 “Zulmü, işkenceyi çoğalt, kaçsınlar,
 “Yâhut bizim gibi avuç açsınlar.

²⁷ Prof. Abdülkâdir İnan, *Türk Destanları’na Genel Bir Bakış* adlı makâlesinde, *Ergenekon Destanı*’nın Çin kaynaklarındaki rivâyetini kaydederken sözü geçen bu adı İli-Han şeklinde okumuştur (*Makâleler ve İncelemeler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları’ndan, VII. Seri, Sayı 51, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1968, s. 231).

²⁸ Prof. Abdülkâdir İnan, *ayn. esr.*, bk. *Umûmî İndeks*, Kıyan şeklinde okunmuştur; böyle okunmasının doğru olduğu fikrindeyiz.

²⁹ Prof. Abdülkâdir İnan, *ayn. esr.*, bk., *Umûmî İndeks*, Nüküz; aynı zamanda bir şehir adıdır (S. 45).

"Türe (طورا) yi, Yasa'yı koyup bir yana,
"Kölelik etsinler Ming-ti Kagan'a ³⁰!"

İmrah^vor, Bey'ini şaşkın dinledi,
İçinde bir sızı doğdu inledi;
Dedi, "Ben önce Türk, sonra çeriyim,
"Türe'ye bağlıyım, Yasa eriyim,
"Hiç düşman olur mu bir Türk Turan'a
"Ben körlük etmişim, uymuşum sana.
"İlhan kim, o bizim soydaşımızdı,
"Sanki biz gövdeydik, o başımızdı.
"Pan-ça-u kim? O bir düşman başbuğu,
"Türkler'e geçer mi onun buyruğu?
"Ayaz beş yaşında bir küçük arslan,
"Şimdi o her Türk'ün gönlünde Sultan!
"Var iken bu kadar Türk eri Çin'de
"Kalsın mı Lor-bang (لوربانغ) da zencir içinde
"Kayan kim? İlhan'ın büyük yavrusu,
"Ayaz'ın ağ'beyi, soyun ulu'su
"Birgün elbet gizli yurttan çıkacak,
"Fagfur'un başına Çin'i yıkacak.
"Nuğuz ki Kayan'ın amuca oğlu,
"Avcıdır, dağlarda tanır her yolu,
"Alarak Kayan'la hanımlarını;
"Aşmışlar dağların buzlu karını,
"Yarlardan atlamış, Kaf'ı geçmişler,
"Kim bilir nerede bir yurt seçmişler;
"Birgün elbet bunlar edecek akın,
"Pan-ça-u bu işi bilmeli yakın:
"Yakında ayağa kalkacak bu halk,
"Olacak Turan Beş-şehr, Altı-Balık...."

Bey dedi, "Pu-luy'dur Beş-şehr'in adı,
"Altı-Balık, Fan-lu (فان-لو)'dur, Turan kalmadı (?).
"Haydi git İrtiş'in derelerine,
"Verdiğim buyruğu getir yerine.
"Ben senin üstünde şimdi âmirim,
"Aldığım bir emri sana veririm.

³⁰ Kun devleti'nin saltanatı M.S. 93 yılına kadar sürmüştür; Cenub Kunları, Çinliler'in tâbi'iyetinde bulunduklarından Çinliler'e eskisi gibi karşı koyacak hâlde değildiler; Şimâl Kunları ile Çinliler arasında hâil vazifesini görüyorlardı. Cenub ve Şimâl Kunları arasındaki mücadelesizlik eksik olmuyordu. İmparator Ming-ti zamânında ihtilâllere meydan verilmemek için hudûda asker gönderilerek (M.S. 64), Çin askerinin bu baskısı altında sükûnet te'min edilmiş (M.S. 66) ise de, Tanju Çang şimâldeki kardeşlerini yok etmek için düşmanlarıyla birleşerek akınlardan, çapullardan geri kalmamış, fakat mahvetmeğe muvaffak olamamış, bu emeli yerine gelmeden ölmüştür (M. Şemseddin Günaltay, *ayn. esr.*, İkinci Kitap, s. 179-186).

“Her oba halkına kulp takacaksın,
 “Yürükler’i atsız bırakacaksın;
 “Tutacaksın Nuḥuz ile Kayan’ı
 “Bulacaksın yâhut kendi cezânı!”

•

İmrah³¹or askerce edip temennâ,
 Çıktı bindi hemen doru atına.
 İrtiş-ırmağı’na doğru yürüdü,
 Rûhunu acıklı hisler bürüdü;
 Bakarak hasretle yeşil ovaya
 Dedi süzülen bir sürü turnaya:

“Ey ıssız dağlardan gelen turnalar!
 “Gizli bir yaylaya uğradınız mı?
 “Çalınır mı idi davul, zurnalar,
 “Bir göç geçtiğini auladınız mı?

“İler’de Öğülen (اوکولن) Hanım’la Kayan,
 “Ülker Hanım, Nuḥuz, iki çift insan,
 “Öküz, koyun, deve, attan çifter can,
 “Bu kervana selâm durmadınız mı?

“Kayan bir tepede yurt kurmadı mı?
 “Sırrını sizlere duyurmadı mı?
 “Turan’a bir haber uçurmadı mı,
 “Derdin(i) döktüyse ağlamadınız mı?

“Gördünüz mü beyler tarla sürerken,
 “Hanımlar toplarken çalıyla diken,
 “Tüz (توز) elleriyle mi yaptılar mesken;
 “Evlerine girip yokladınız mı?

“Yünden³¹ iplik yapan, onu dokuyan,
 “Dokumayı esvab şekline koyan,
 “Kirli çamaşırı balçıkla yuyan
 “O beyaz elleri kokladınız mı?

“Anneler her akşam beşik sallarken,
 “Ninniler düzer mi mukaddes öcten,
 “O gizli yaylada artan, büyüyen
 “Bu körpe Turan’ı kokladınız mı?”

•

Başka ümitlere düşerek bir ân,
 Göklere bakınca gördü bir duman.

³¹ Türk Dünyası basımında *bundan* yazılıdır; tertip yanlışlığı olduğu anlaşılır.

İmrah^Vor,

Ey bulut, Çin'e mi uğradın geldin,
Yere mi küserek göke yükseldin?
Mahzun bakışınla bağrımı deldin!
Nereye gidersin bin gam içinde?

Bulut,

Giderim Altay'a, Tuna-boyu'na,
Buyruk götürürüm Oğuz soyuna,
Kurdlar baş eğmesin artık koyuna,
Türkler ağlamasın mâtem içinde!

İmrah^Vor,

Ayaz'ı gördün mü demir kafeste,
Canlı mı, ölü mü, ya son nefeste,
Beyler'i bulursun hangi heveste?
Söyle, beni koyma elem içinde!

Bulut,

Beyler'in pek çoğu Çin'in kölesi,
Halkın gözü yılgın, çıkmıyor sesi,
Ayaz'ın sönmemişse de nefesi,
Yaşıyor bir kara âlem içinde!

•

İmrah^Vor İrtiş'e erişti, durdu;
"Türeler (توره لر)^{31 a} yanıma gelsin!" buyurdu.

Toplandı önüne Yürük Beyleri
Dedi, "Kardeşlerim, geliniz beri,
"Gerçi ben maaşlı Fagfur kuluyum;
"Fakat ondan evvel bir Türk oğluyum.
"Elimizden çıktı hükûmetimiz,
"Bu gün tehlikede milliyetimiz,
"İlhan'ı ezmekle Fagfur kanmadı,
"Türkler'i kırmaktır şimdi maksadı.
"Roma'ya, İran'a harbler açacak,
"Nekadar Türk kanı varsa saçacak..
"Uygur'u Oğuz'la tutuşturacak
"Karlğ'ı Kalaç'la boğuşturacak.
"Türk'te koymayacak ne at, ne kargı,
"Ne kız, ne kızan, ne yaraya sargı.
"Buradan çekilip kırdan toplanın,
"Girin bayrağına bir kumandanın.
"Rizânız olmasın köle kalmağa,

^{31 a} Tertip yanlışı, doğrusunun yürükler olduğunu sanıyoruz.

“Vatanın öcünü çıkın almağa.
 “Kayan dağda saklı, Ayaz zindanda,
 “Şimdilik işte yok kimse meydanda.
 “Türk'lüğün kartalı durmaz kanatsız,
 “Oğuz Han tacını giysin bir adsız!
 “Kurultay toplayın Bozkır düzüne
 “Yıldırım yağdırın Çin'in yüzüne!..”

Yürükler tamâmen işi anladı,
 Herşeyi toplayıp göçe başladı.
 Göç gitti yüzünü dönüp Altay'a
 Çerinin ilişti gözü bir tay'a

Bir beyaz taycağız, bakımsız, argın
 Dedi, “İşte bac'ı bize oymağın,
 “Götüreyim bunu satılmış Bey'e,
 “Gönderir Fagfur'a belki hediye..”

•

Çeri döndü, Bey'in yanına vardı,
 Huzûra çelimsiz tay'ı çıkardı
 Dedi, “Gittim, or'da ne bey, ne çoban,
 “Göçmüşler bu tay'ı koyup armagan...
 “Cılız, fakat yolda bir adam boyu
 “Bir yardan atladı, temizdir soyu..”

Bey hiddetle güldü, dedi, “Giderken
 “Körlük edip sana uydum dedin sen,
 “Sonra da emrime hiyânet ettin,
 “Âsî Yürükler'i siyânet ettin.
 “Ben bin at beklerdim, getirdin bir tay,
 “Maksadın benimle eylemek alay..
 “Göstereyim sana Çin kânununu,
 “İşitsin de bütün çeriler bunu,
 “İbret alsın!” deyip hemen orada,
 Gözlerin(i) çıkartıp iki cellâda,
 Bindirdi o cılız tay'ın üstüne,
 Dedi, “Bırakınız gitsin sürgüne!..”

•

İmrah'or, gözünden kanlar akarak
 Tanrı'ya yalvardı, dedi, “Yol irak,
 “Gözlerim görmüyor, nasıl varayım?
 “Oğlumu, karımı ner'de arayım?
 “Ey Tanrı, bu yanık hâlime acı,
 “Her derdin Sen'dedir ancak ilâcı..

"Bu tay'a ferâset ver, doğru gitsin,
"Evimin kapısı önüne yetsin!"

•

Tay geçti ova, dağ, çaylara vurdu,
Hokand'da bir evin önünde durdu.
Kişnedi kapıya tekme vurarak,
Birdenbire kapı açıldı, şırak...
Onaltı yaşında bir gençti açan,
Görünce önünde gözü kan saçan
Bir adam.. Acıdı, attan indirdi,
"Buyurun içeri babalık!.." dedi.
Kör dedi, "Babalık deme, babanım,
"Gel seni öpeyim Güçlü arslanım."
"Kul Bey'den öcümü alacak sensin,
"Gürzümü başına çalacak sensin!
"Ayaz'ı çıkarıp zencir içinden
"Sensin kurtaracak Turan'ı Çin'den!"
Güçlü'nün annesi tanıdı sesi,
Koştı; fakat gördü bir kör çehresi..
Bir âh çekti, dedi, "Evleri yana,
"Hangi hâin eller kıydılar sana?
"Sılaya gelecek birgün yiğitim,
"Oğlunu görecek der, sevinirdim;
"Sen geldin, âh, fakat gözlerin oyuk,
"Yavrunu görür mü bu iki kovuk?
"Büyüttüm, besledim, gösterecektim,
"Bir arslan yapmak'çün ben neler çektim!"

•

Güçlü dedi, "Anne, ağlama, elbet
"Boşuna gitmemiş çektiğin zahmet..
"Alıştırdın beni idmana, güce,
"Hazırlamış oldun yarınki öce!..
"Her er vatanına Hızır olmalı;
"Yardıma koşmağa hazır olmalı.
"Yardıma hazırdım, öce müheyyâ,
"Şimdi iki mâtem çıktı karşıya:
"Birisi vatanın yıkılmış tahtı,
"Öteki, babamın karanlık bahtı..
"Alayım gürzümü, okla yayımı,
"Ödeyim hizmetten düşen payımı!"

•

"Kör dedi: "Evlâdım! Getirdiğim tay,
"Seni belâlardan kurtarır kolay..
"Bir ay besle, sonra ur eğerini,

“Kaldırıp düşmanın yak ciğerini.
 “Güçlü’m, artık adın olsun Koroğlu,
 “Öğreteyim sana her izi, yolu:
 “Git İrtiş-boyu’na, çık Çamlıbel’e,
 “Bir burç yap, oradan hüküm et her il’e,
 “Kul Bey’i tepele, Çin askerine
 “Yol verme, girmesin Türk-illeri’ne!
 “Pan-ça-u denilen hâini gözet,
 “Bulursan fırsatı onu da gebert.
 “Lor-yang’dan ³² kurtarıp Ayaz Hakan’ı,
 “Yeniden canlandır ölmüş Turan’ı.
 “Kayan’ı, Nuhuz’u dağlarda arat,
 “Çobanları topla, sürüyü yarat;
 “Bunları yaparsan gözüm nurlanır,
 “Yâni gönlümdeki özüm nurlanır..!”

•

Koroğlu besledi tayı birkaç ay,
 Küheylân bir ata döndü cılız tay.
 Birgün anasının öptü elini,
 Babasıyla sıktı atın belini,
 Binerek üstüne aldı yayını,
 Düştü yola, geçti Tarım-çayı’nı.
 Az-uz gitti Altun-dağ’a dayandı,
 Yavaş yavaş Çamlıbel’e tırmandı.
 Orada başladı bir burç yapmağa,
 Çin kervanı geçer ise çarpmağa.
 Toplandı başına birçok Kazaklar
 Koroğlu’nu duydu bütün oymaklar
 Kul Bey’in o ânda ikbâli soldu,
 Artık hisârından çıkamaz oldu.

Ömer Seyfeddin’in, yukarıda tamâmını aynen neşrettiğimiz *Koroğlu Kim-di* manzûmesiyle, başlangıcından i’tibâren *Millî Türk Destanı*’nı yazmağa teşebbüs ettiği anlaşıyor; eserin başındaki “Büyük Bir Destan’ın Dîbâcesi” ifâdesi de bunu gösterir. Acabâ, bu destanı yazarken hangi kaynaklardan faydalanmıştır? Mukaddimesindeki izâhlar, bu hususta müsbet fikirler vermemektedir; “eski lehçe ile tarihî hakikati gösteren bu manzum kalem tecrübesi” ifâdesinden de, bu hususta açıkca fikir edinmek mümkün olmuyor.

³² Bu kelime, metnin yukarıdaki bir beytinde (S. 66, str. 16) Lor-bang şeklindedir. Milâddan sonra 521-22’de Goeyler’in hükûmet merkezi Lo-yam adlı bir şehir vardır (Atsız, *ayn. eser.*, s. 83, 96); Lor-yang, veyâ Lor-bang şeklinde bir yer adına rastlamış değiliz.

Köroğlu Kimdi destanının metnini gözden geçirdiğimiz zaman, bunun kaynağını Kök-Türk dâiresine âit iki millî destanın teşkil ettiği ortaya çıkar. Bunlardan biri Kunlar'ın yıkılışından Kök-Türkler'in kuruluşuna kadarki zamânı temsil eden *Ergenekon*, öteki ise Kök-Türk sınır-Tarhanı'nın İranlılar'la mücâdelesinden doğan ve Kök-Türk dâiresi destanlarının tâlî menkabelelerinden *Köroğlu Destanı*'dır. İşte, *Köroğlu Kimdi*, bu iki destanın birleştirilmesinden meydana gelmiştir. Şâirimiz, bu destanlardaki vak'aların zaman sırasına bağlı kalmayarak, birindeki hâdiseyi ötekine naklettiği gibi, Köroğlu'nu İranlılar'la değil, Çinliler'le, Çin tarafını tutan Türk Beyleri ile mücâdele eden kahraman olarak göstermiştir. Millî edebiyat devrinin dikkati çeken eserlerinden biri olan *Köroğlu Kimdi*, bundan kırk yıl önce neşredildiği hâlde dil bakımından çok sâde, bu gün kullandığımız Türkçe'mizden farksız gibidir. Ömer Seyfeddin'in fikir hayatı ve şiirleri üzerinde çalışanlardan başka, münevver sınıf edebiyatında Halk edebiyatı te'sirini, Millî Türk Destanları'nı araştıranlar için de bu güzel şiirin ihmâl edilmemesi lâzım geldiği düşüncesindeyiz.

i) Ömer Seyfeddin'in bir destanı daha vardır: *Altun Destan*³³.. Elimizde mevcut notlar, bu manzûmeyi tamamlayıp tamamlamadığına, neşredip etmediğine dâir imkân vermemektedir. Şimdilik ele geçen baş kısmını neşretmekle iktifâ ediyoruz; bunun, *Türk Yaradılış Kozmogonisi* ile *Oğuz Destanı*'ndan ve Türk türesi'nden mülhem olduğu anlaşılmaktadır:

LXIV.

ALTUN DESTAN

Tanrı önce mâvi kökü, kara yeri yarattı,
Sonra gökte günü, ayı, yıldızları parlattı.

Yeryüzünü denizlerle, dağ ve belle bezedi,
"İşte sana su, od, ağaç, demir, toprak, al!" dedi.

"Al, bunlarla bir şen yurd yap, bir yeşil-bağ hazırla,
"Sana bir çift gelecektir, onu iyi ağırla!"

Ey biricik olan Tanrı, ey İkiler: Gök ve Yer,
Ey Altılar: Gün, Ay, Yıldız, Dağ'lar, Bel'ler, Denizler!

Ey Dokuzlar ve ey Beşler, siz sevinçten coştunuz,
Türk ve Türkân geliyordu, hep görmeğe koştunuz.

³³ Ömer Seyfeddin'in kendi el yazısı ile müsveddesinin klişesi için bk., A. C. Yöntem, *Aziz Ölümü Ömer Seyfeddin* (Hayat mec., c. I., nu. 15, 10 Mart, 1927). Tâhir Alangu, *Ömer Seyfeddin*, İst., 1968, s. 293; nereden alındığı kaydedilmeyerek basılmıştır.

LXV.

D U L

Gece yine geçmeyecek bir keder
Gibi indi köyümüzün üstüne!

Ses sadâ yok... Daldım işte komşunun
Bir yıkılmış boş yuvaya benzeyen
Bana karşı dargın duran evine.

Şimdi or'da can çekişen bir mumun
Dalgasında mâtemini gizleyen
Bir kadın var: Genç, çocuksuz bir anne...

Bir yıl evvel aydınlanan perdeye
Aksederdi şen bir çiftin gölgesi.
Şimdi lâkin bir gölgedir görünen,

İnce, nârin bir tek gölge.. Nereye
Gitti onun eşi, hâkim kölesi?
Biliyorum, Yüzbaşı'ydı o giden..

Gece yine geçmeyecek bir keder
Gibi indi köyümüzün üstüne³⁴!

1333 (1917)

LXVI.

U Y K U

Minik çocuk, yavru çocuk,
Gece oldu, haydi uyu!
Dışar'daki gölge koyu...

Minik çocuk, yavru çocuk,
Her tarafta karanlık var,
Ormanlarda susmuş kuşlar..

Minik çocuk, yavru çocuk,
Keçiler de, koyunlar da
Uyumuşlar ağullarda..

Minik çocuk, yavru çocuk,
Ru'yânda bir küçük melek,
Bekler seni, ister öpmek..

³⁴ Ali Cânib Yöntem, *Aziz Ölümüz Ömer Seyfedd'in*, Hayat mec., c. 1., nu. 15, 10 Mart, 1927, s. 289; Ömer Seyfeddin imzâsı ile.

Minik çocuk, yavru çocuk,
Yalnız sensin uyumayan,
Haydi uyu, sonra uyan³⁵..

Ömer Seyfeddin'in *Şiirleri* başlığıyla *Necâtî Lugal Armaganı*'nda neşrettiğimiz araştırmamızdaki ellidört şiirin sayısı, bu yazımızdakilerle altmışaltıya yükselmiş oluyor. *Armagan*'daki araştırmamızda, derlediğimiz elliüç şiire dayanarak, bunların vezin, nazım şekli, mevzû bakımından husûsiyetleri üzerinde durmuş, şâirimizin yaşadığı devrin ve çağdaşlarının temâyüllerini de gözönüne alarak bu sâhadaki eserlerini kıymetlendirmeye çalışmıştık. Bu yazımızda mevcut on iki şiir, daha önce tesbit ettiğimiz husûsiyetlere yeni birşey pek katmadığı için, aynı bilgilerin tekrarlanmasında fayda görmüyoruz.

Ömer Seyfeddin hakkında bu güne kadarki neşriyâta hemen dâimâ, onun küçük hikâyeleri üzerinde durulmuştur. Mensur şiirleri ve makâleleri³⁶, manzûmeleri ayrı birer cilt teşkil edecek kadar çok ve onun şahsiyetini canlandırma bakımından hiç de ehemmiyetsiz olmadığı hâlde, mecmua ve gazetelerde dağınık hâlde bulunduğundan araştırılma zahmetine katlanılmamıştır. Derlediğimiz altmışaltı şiir, onun bu sâhada da unutulmaması lâzım geldiğini gösterir ve bunlara, takma-adla yazdığı bâzı manzûmelerinin daha, yeni araştırmalar sonunda ilâvesi mümkün olabileceğini kuvvetle ümid ediyoruz.

³⁵ *Çocuk Dünyası* mec., nu. 1/80, 9 Mayıs, 1334/1918; Ömer Seyfeddin imzâsıyledir.

³⁶ Mensur şiirleri hakkında kısaca bilgi edinmek için bk., bu kitabımızdaki not-20, s. 11. 1969 yaz ta'tilinde İstanbul'da Bayezid'de Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'ndeki *İzmir, Serbest İzmir* gazetelerinde birçok mensur şiirlerine, makâlelerine, az sayıda hikâye ve terceme-lerine rastladık.

MUHTELİF İNDEKSLER

I. ŞİİRLERİN BAŞLIKLARINA GÖRE

Eserdeki şiirlerden kolaylıkla faydalanılması için, aşağıdaki *indeks*'te şiirlerin başlıkları ilk harflerine göre sıralanmıştır. Bundan maksat, adı bilinen herhangi bir şiirin, bu kitapta bulunup bulunmadığının kolayca anlaşılmasını te'mindir. Ömer Seyfeddin'in şiirleri arasında, sayısı çok olmamakla beraber, aynı şiirin, muhtelif başlıklarla basıldığına rastlamış bulunuyoruz; aşağıdaki *indeks*'te, () işareti içerisinde gösterdiklerimiz, aynı şiirin başka adını ifâde eder ve bunların bulunduğu sayfaları gösteren rakamlar, *italik* dizilmiştir.

	<u>Sayfa</u>
ÂLÂM-I FIRÂŞ	27
ALTUN DESTAN	72
AŞK	44
AŞKIMIZ	23
AYRILIK	30
BAHÂR-I ÂFİL	20
BAHAR RÜZGÂRI	45
BAYKUŞ	24
BEYAZ AYI	45
BİR YÂD-I GARÂM	18
BÜLBÜL'ÜN ÖLÜMÜ	42
DÂİMÂ GİRİYE	18
DOĞDUĞUM YER	44
DUL	73
EDİRNE HÂTİRALARI'NDAN	17
EFES	26
EVHÂM-I TAHRİR	51
EVVELKİ VA'DİN	16
EY AŞK	29
FECR	31
FEHİME SULTAN'A	20

	Sayfa
GECELEYİN	15
GURBET İLLERİNDE — I., YALNIZLIK	22
GURBET İLLERİNDE — II., KÂRVÂN	22
GÜLEN AY	31
GÜNEŞ	35
HATT-I 'ÂLÎ	57
HİCRÂN-I MÜZMİN	25
HOŞ BİR SADÂ	26
İHTİYAR (Bk., KOŞMA—xLı.)	39
KÂŞGAR	61
KIRK KIZ	48
KIŞ HİSLERİ	28
KIZIL-IRMAK'A (Bk., KOŞMA—xL.)	38
KOŞMA—xxxvi.	36
KOŞMA—xxxvii.	37
KOŞMA—xxxviii.	37
KOŞMA—xxxix.	37
KOŞMA—xL. (Bk., KIZIL-IRMAK'A)	38
KOŞMA—Lı. (Bk., İHTİYAR),	38
KOŞMA—Lıı. (Bk., MEFKÛRE)	39
KÖROĞLU KİMDİ	63
LÂDES	21
MA'BED-İ HARÂB	24
MARTILAR	25
MEFKÛRE (Bk., KOŞMA—xLıı.)	39
MEHMED EMİN	40
MEHTÂBDA	17
MÜEKKİLE-İ FENN'E	55
MÜEKKİLE-İ HÜRRİYET'E	58
NEREYE	41
NİŞANLI	41
NİYÂZÎ'YE	35
NOKTA	46
OH, SUS	28
RONDO (Romdeau)	19

	<u>Sayfa</u>
ŞİMŞEK	27
Tâc	19
TEDFİN-i HULYÂ	16
TEMENNÎ-i H'ÂB	56
TEMMUZ	59
UN LARME	55
UYKU	73
YÂD	15
YATAKTA	59
YENİ GÜN—ERGENEKON'DAN ÇIKIŞ	34
YIKIK HAN	30
YOL	48
YÜKSEK AYDINLIKLAR	32

II. ŞİİRLERİN İLK MISRÂLARINA GÖRE

Aşağıdaki *indeks*'te, bu kitapta bulunan şiirler, ilk mısırâlarının ilk harflerine göre alfabetik sıralanmıştır; bu sâyede, ilk mısırâı bilinen bir şiirin esere alınıp alınmadığı kolayca anlaşılabilecektir.

	<u>Sayfa</u>
Âh, ey Kızıl-ırmak! Ağlıyor musun	38
Aydınlatır sıcak güneş	45
Aydınlıksız, nihâyetsiz bir gece	35
Başka şâirlerin hayâlinde	29
Binlerce ihtirâm, sana ey mâh-ı muhterem	59
Binlerce yıl evvel Büyük Tûran'da	48
Bir ağrı var başımda ... Vücûdümde yok tuvân	56
Bir çukur yol, dağlar, taşlar uykuda	22
Bir ilkbahar gecesi idi... Ay doğdu	42
Bir kahraman gördüm, gençti, güzeldi	41
Bir zaman âh.. Bir zaman güzelim	15
Bu bir bahar idi.. Pür-neş'e, nâ'im-î bîdâr	20
Bu firâş-î mahabbet, âh ne sıcak	59
Bu gün bu hâk-i mukaddes, bu hâk-i lâhûtun	57
Bu gün harâbelerî gezdim, eski bir dostun	24

	Sayfa
Buralardan çok uzakta bir köydü	44
Bülbülleri susmuş güzel ormanın	37
Bütün mehâlik-i sevdâyâ karşı katlanarak	17
Bütün Turan karanlıkta şu'ûrsuz bir taş gibi	40
Büyükada o gece bir cennetti	46
Cesim, ağır gıranitler, nukûş.. A'sârın	26
Çıktı yüzbin Türk'ün taşsız mezârı	37
Dâimâ girye, dâimâ girye	18
Doğdun o habs-i muhteşemin ıfk-ı tengine	20
Dört yüz yıl burada kapalı kaldık	34
Elmaslarında sanki güler bir hayâl-i târ	19
Ey Türk genci! Aç gözünü azacık	36
Ezelî bir mahabbet ümmlidi	30
Fırtınadan sonra doğan güneşin	38
Gece yine geçmeyecek bir keder	73
Geçen sene bu vakitti... Hâinler	35
Geçiyordum ormanların içinden	31
Gözüm uzak, pek uzak bir cihanda	61
Güneş batmakta ... Ovada gecenin	22
Güneş gurûb ediyor.. Ellerim cebimde, hazın	25
Havâ soğuktu, fakat ay donuk ziyâsıyla	17
Hecrinle, hecr-i vuslat ve aşkınla çırpınan	58
Hicret'ten birbuçuk asırevveldi	64
Hep karanlık... Bütün bu reng-i 'adem	27
Herşey geçer... Evet, önümüzde derinleşen	26
Her zaman mes'udların	48
İnce, beyaz bir leylağa benzeyen	44
Je pleure, je pleure, je pleure	55
Kan içerdî, can yakardı, acımak	45
Karanlıklar gölge olup kaçmıştı	31
Karanlık, pek karanlık.. Neş'esiz, bî-şu'le bir feyfâ	16
Korılarda bülbüllerin ru'yâsı	41
Mahabbetim sanadır, ey hakâyıkın rûhu	55
Mâ'i her yer; deniz, semâ mâ'i	25
Milletleri uyandırır uykudan	39
Minik çocuk, yavru çocuk	73
Ne bir bahâr-ı tehayyül, ne bir serâb-ü hayâl	23
Neye dalgın duruyorsun ? Dumanlanan gözlerim	32
Odâ sıcak.. Fakat ıh bir soğukluk işte nihân	16

	Sayfa
Örterken, arzı hilkatin, ilk leyl-i mümtedi	24
Sisler ve karların şu beyaz, mâtemî, soğuk	28
Söndün ebediyyen, zulmetler, içinden	19
Susalım... Çünkü şimdi söylediğin	27
Tamam dokuz yıl, evet, bir garâm-ı bî-ferdâ	18
Tâm bir, ay, ey muhibbe-î nermin	21
Tanrı önce mâvi gökü, kara yeri yarattı	72
Umud güneşine doğru giderken	37
Uyuyor her taraf, cibâl-ü semâ	15
Yaklaşırken yanındaki kılâğuz, "yok" diyordu	30
Yavaş yavaş gidiyorduk, ağaçlı dar yoldan	28
"Yazsam yeni birşey!" diye her gün müteheyyiç	51

III. UMÛMÎ İNDEKS

Aşağıdaki *indeks*'ten kolaylıkla faydalanılması için, yer ve şahıs adları, v. b. kelimeler düz, eser adları ile başlıklar *italik*, lugat ve ta'birler *aralı* k dizilmiştir. Rakamlardan düz dizilenler araştırmamızın metin ve notlar kısmında, *italik* Arap rakamları Ömer Seyfeddin'in şiirlerinde, Romen rakamları ise *Önsöz*'de geçen adları göstermektedir. Mânâ karışıklığını önlemek için, yalnız, bâzı kelimelerin yazılışında tıranskripsiyon harflerini kullanmış bulunuyoruz.

'A. Aşfer, 24	Almanlar, 9, 46
Abdü'l-Hak Hâmid, Tarhan, 2, 3	Altay, Altaylar, 35, 51, 68, 69
Abdü'l-Hamîd (Bk., Halife-i A'zam), 57	Altı-Balık, 66
Abdullah Tukayef, 6	Altılar, 72
Acem, Acemler, 40. — Acem Arûzu, 2,	Altun-dağ, 71
3. — Acem edebiyâtı, 2	Altun Destan, 12, 13, 72
Acemce, kâideler, 4. — Acemce terkebiler, 3	Altun yurt (Bk., Türk-ili), 46
Acem Şâhı (Mehmed Ali Şâh), 19	Anadolu (Bk., Rum), 6
Adsız, 62, 69	Ankara Üniversitesi Basımevi, XII
Aka Gündüz, 5	Arap, Araplar, 40
Ak Han (Türk Mehdîsi), 35	Arapça, kâideler, 4. — Arapça terkebiler, 3
Aksu, nehir, 48, 49	Arat, Reşid Rahmetî, 60
Ak-Yeşim, taş, 48	Arûz (Bk., Gayr-i millî arûz), 4, 6, 9,
Alageyik, menkabevî, 32, 34	XI. — Acem Arûzu, 2, 3
Alâm-ı Firâş, 8-10	Aşiyân, mec., 11, 19, 20
Alangu, Tâhir, 22, 54, 72	Aşk, 8, 10, 11, IX

- Aşkımız, 8-10
 Aşk Perisi, 49
 Atsız, Nihâl, 64, 71
 Avrupa, 35
 Ayaslug, Aydın'a bağlı, 24
 Ayaz Hakan, 64, 66, 68-71
 Ayrılık, 1, 8-10, IX
 Aziz Ölümüz Ömer Seyfeddin, 72, 73

 Bağçe mec., 11, 19, 22-5
 Bağlarbaşı, 18
 Bağlı-saz, 32
 Bahâr-ı Âfil, 8-10
 Bahar Rüzgârı, 9-11
 Bahçe mec., (Bk. Bağçe.),
 Bakan, 11
 Bâkî, şâir, 2
 Balkan Savaşı, 13, 14
 Bârgâh, 58
 Başmakale (Ö. Seyfeddin), 6
 Bâyezid, semt, İstanbul'da, 63, 74
 Baykan, Âdem, XII
 Baykuş (şiir, Ö. Seyfeddin), 8-10
 Belediye Kütüphânesi, İstanbul'da, 63
 Belleten mec., T. T. Kurumu'nun, 57, 62, X, XI
 Beşler, 72
 Beş-şehir, 66
 Bey (Bk., Kul Bey, Kuli, Türk Beyi), 66, 69, 70
 Beyatlı, Yahya Kemal, 2, 3
 Beyaz Ayı, Ruslar, Rusya, 32, 36, 45, 46
 Beyaz Ayı (şiir, Ö. Seyfeddin), 9, 10, 45
 Bezmî Nusret, Kaygusuz, 11, 54
 Binnaz, 4
 Birkaç Söz, 63
 Bir Roman gibi, 11
 Bir Yâd-ı Garâm, 8-10
 Bomba, 4
 Bozkır, 69
 Bozkurd (Bk., Kurd'lar), 32, 34-6, 46
 Bölükbaşı, Rızâ Tefvik, 6
 Bu Günki Gençlerimiz, 13
 Bu Günki Şâirlerimiz, 2-4, 7
 Buhârây-i Sagır (Bk., Pu-luy), 64
 Bülbül'ün Ölümü, 8, 10, 11
 Bumin, Bumun, Kagan, 64
 Büyükada, 46
 Büyük Emel (Bk., Turancılık), 33
 Büyük - i l (Bk., Turan Ülkesi), 34
 Büyük Turan (Bk., Turancılık), 48

 Camsab, tak-ma ad, Ö. Seyfeddin, 11
 Cenab Şahâbeddin, 4
 Couplet (Kuplet); Düz-kâfiye, 10, 11
 Culture National (Bk., Milli Kültür), 6
 Culûsiye, şiir, 57

 Çamlıbel, 71
 Çamlıbel, Fâruk Nâfiz, 3, 4, 7
 Çang, Tanju, 66
 Çapraz-kâfiye (Rime croise), 11
 Çıray, Coşkun, XII
 Çin, 48, 48, 64, 65, 66, 68-70, 72. — Çin askeri, 71. — Çin Fagfuru (Bk., Fagfur), 65, 66. — Çin kânûnu, 69. — Çin kaynakları, 65. — Çin kervanı, 71. — Çin Seddi, 63
 Çinli, Çinliler, 60, 63, 65, 72
 Çit, Çitler, 65
 Çocuk Bağçesi mec., 54, IX
 Çocuk Dünyâsı mec., 74
 Çolbu, Hanım, 61

 Dâimâ Girye, 8-10
 Dede Korkut, hikâyeleri, 61
 Demir Kafes, 68
 Deniz Banyosu, 62, 63
 Diana, 24
 Diken mec., 11, 46, 47
 Dil, Büyükada'da, 47
 Dîn-i Ahmedi, 58
 Dîvân, Dîvânlar, 1, 7. — Dîvân edebiyâtı (Bk., Eski edebiyat, Skolastik), 2. — Dîvân nazım şekilleri, 10. — Dîvân nazmı, 2. — Dîvân şiiri, 3
 Diyorlar ki, 1, 2, 7
 Doğduğum Yer, 1, 9, 10, 14, IX
 Doğu (Bk., Şark), 41
 Doğumunun Yetmişsekizinci Yıldönümü Münâsebetiyle—Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün İlk Yazısı, Basın Hayâtının Başlangıcına Dâir Bilgimizi Düzeltten ve Tamamlayan Yeni Bilgiler, 57
 Dokuzlar, 72
 Donanma mec., 11, 32, 41
 Doru-at, 67
 Duba, 11
 Dul, X
 Düşünüyorum mec., 11
 Düz-kâfiye, 10

- Edebiyât-ı Cedide, 2
 Edebiyât-ı Cedide, 27
 Edebiyât Târihine Âit Vesikalar — Ömer Seyfeddin'in Bir Edebiyat Meraklısına Mektupları, 54-7
 Edirne Hâtıraları'ndan, 8-10.
 Efes, 8-10
 Efgân, 65
 Ergene (Bk., Ergenekon), 32
 Ergenekon (Bk., Ergene), 34
 Ergenekon, millî destan (Bk., Ergenekon, Koroğlu, Koroğlu Kimdi, Yeni Gün — Ergenekon'dan Çıkış), 12, 61, 65, 72
 Ergenekon, Ziya Gökalp, 62
 Erozan, Celâl Sâhir (Bk., Uyanık), 62
 Ersoy, Mehmed Âkif, 3
 Eski Edebiyât (Bk., Divân), 7
 Eşref mec., 53, IX
 Evhâm-ı Tahrir, 54, XI
 Evrâk-ı Perîşân, 2
 Evvelki Va'din, 8-10
 Ey Aşk, 1, 8-10, IX
- Fagfur (Bk., Çin Fagfuru), 68, 69
 Fan-lu, 66
 Fecir, Fecr, 9, 10, IX
 Fecr-i Âtî, XI
 Febime Sultan, V. Murad'ın kızı, 8
 Fehime Sultan'a, 8-10, 20
 Fethî, Tayyâreci, şebid, 5
 Fıransız, 54, 55. — Fıransız klasik nazım şekli, 11
 Fıransızca, 55
 Flammarion, Camile (1842-1925), 54
- Galdan, Hâkimi, 60
 Garb, 35, 36. — Garb nazım şekilleri, 10, 11
 Gayr-i millî arûz (Bk., Arûz), 6
 Gazel, 1, 7
 Geceleyin, 8-10
 Genç Kalemler mec., 4, 11, 29-31, IX
 Gırrak Coruk, 13
 Goeyler, 71
 Göçebe Türkler (Bk., Yürükler), 64
 G. 'Ö. (Bk., Gökalp, Ömer Seyfeddin), 6
 Gökalp, Ziya (Bk., G. 'Ö), 4, 6, 13, 61
 Gurbet İllerinde, 8, 9
 Güçlü (Bk., Koroğlu), 70, 71
- Gülen Ay, 8, 9
 Gün Altay, Şemseddin, 64, 66
 Güneş, 9-11
 Güneş Hanım, Aşk menkabesi, 61
 Güntekin, Reşad Nûrî, 62
 Güzel Türkçe, 6
- Hafif bahr'i (Bk., Arûz), 9
 Haftalık İzmir (Bk., İzmir), gazetesi, 57, 74
 Haftalık Serbest İzmir, gazetesi, 59, 74
 Hâin Türk (Bk., Kul Bey), 64
 Hak, gazetesi, 4
 Hakkî Târik Us Kütüphânesi, 74
 Halife-i Muazzam (Bk., Abdü'l-Hamîd), 57
 Halk Doğru mec., 11, 35, 62, X
 Halk edebiyâtı, te'siri, 12, 72. — Halk edebiyâtı tedkikleri, 5. — Halk hikâyeleri, 61. — Halk lisânı, 4. — Halk vezni (Bk., Hece vezni), 4
 Halk Ne Demektir, 6
 Hamî, 60
 Harâbeler, 11
 Hatt-ı 'Âlî (Hicaz demiryolu), 57, 57
 H'ârezmşâh, 62
 Hayat mec., 72, 73
 Hayat-Târih Mecmuası, 54-7
 Hece vezni (Bk., Halk vezni, Millî Arûz), 2, 6, 7, 9, 10, 13, XI
 Hezec bahr'i (Bk., Arûz), 9
 Hızır, Peygamber, 70
 Hicaz, 57. — Hicaz hattı, Hicaz demiryolu (Bk., Hatt-ı 'Âlî), 57
 Hicrân-ı Müzmin, 8-10
 Hind, 48
 Hokand, 70. — Hokand Hanları, 60
 Hoş Bir Sadâ, 8-10
 Hugo, Victor, 3
 Hürriyet, 58, 58, 59
 Hüseyin Suad, Yalçın, 16 (?), 29
 Hüsün ve Şiir mec., 13
- İfham, gazetesi, 2, 3, 7
 İhtiyar (Bk., Koşma-xLı.), 8, 10, 11, 38, 39, IX
 İkiler (Gök ve yer), 72
 İkinci Han, 64
 İkinci Meşrûtiyet, 58, 59, 59
 İlhan (Bk., İli-Han), 65, 66, 68

- İliada (İlyada)* — *En Eski Yunan Şâiri Homer'in Epopesi*, 62
 İli-Han (Bk., İlhan), 65
 İli-ovası, 65
 İlk Han, 64
İlyada (Bk., *İliada*)
 İnal, İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, 1, 31, IX
 İnan, Abdülkâdir, 65
 'Irak, 59
 İran, 48, 65, 68
 İranlılar, 72
 İrem, bahçeleri, 61
İrticâ' Haberi, 4
 İrtiş-ırmağı, 66-8. — İrtiş-boyu, 71
İslâm Ansiklopedisi, 60
İslâm Birliği, XII (Bk., İttifak-ı İslâm.)
 İsmâil Safâ, 2
 İstanbul, 62, 63, 74. — İstanbul Türkçesi, 6, 7
İstanbul Türkçesi Hangisidir, 6
 İstanbul Üniversitesi Edebiyât Şûbesi, 62
 İstemi Kagan, 64
 İştib (Schtipjé), 20
 İttifâk-ı İslâm, 3
İtühâd-ı Milli Marşı, besteleyen Fehime Sultan, 21
 İzmir, şehri, 11
İzmir, gazetesi (Bk., *Haftalık İzmir; Haftalık Serbest İzmir*), 11
- Kadın mec.*, 11, 19-23, IX
 Kaf-dağı, 66
 Kâfiye, 12
 Kalaç, Kalaçlar, 68
Kalevela, destanı, 62
 Kalmuklar, 60
 Karahanlı hâkimiyeti, 60
 Karluk, Karluklar, 68
 Kartal, kuşu, 46, 69
Kârvân, 8, 10, 14
Kâşgar, 60, 61
Kâşgar, maddesi, 60
 Kayan (Bk., Kıyan), 34, 65, 66, 68, 69, 71
 Kaygusuz (Bk., Bezmî Nusret.)
 Kazak, Kazaklar, 36, 60, 71.—Kazak Hükümdârı, 13
 Kemâl (Bk., Nâmık Kemâl.)
 Kible, 58
 Kıpçak, Kıpçaklar, 65
 Kırgız, Kırgızlar, 12, 13, 50, 51, 65
 Kırgız-Kazaklar, 65
 Kırk, 12, 13
Kırk Kız, menkabesi, 12, 13
Kırk Kız, 9, 10, 12, 13, 48-51, 62
Kış Hisleri, 8-10
 Kıyan (Bk., Kayan), 65
Kızıl-elma, 4
 Kızıl-ırmak, 38
Kızıl-ırmak'a (Bk., *Koşma-xL.*), 1, 10, 11, 38, IX
 Kolo, 64
 Koşma, 10-12, X
Koşma, (XL., bk., *Kızıl-ırmak'a*), 10, 11
Koşma (XLI., bk., *İhtiyar*), 10, 39
Koşma (XLII., bk., *Mefkûre*), 10, 39
 Koyunlular (Bk., Kunlar), 64
 Kök-Türk, Kök-Türkler, 12, 64.—Kök-Türk sınır Tarhan'ı, 72
 Kök-Türk destanları (Bk., *Ergenekon ve Koroğlu Destanı*), 72
 Köprülü, Mehmed Fuad, 6, 57, 61, 62
 Kör, Koroğlu'nun babası, İmrah'or, 70
 Koroğlu (Bk., Güçlü), 63, 71, 72
Koroğlu Destanı (Bk., *Koroğlu Kimdi*), 72
Koroğlu Kimdi, 62-72
Koroğlu Kimdi—Büyük Bir Destanın Dîbâcesi, 63
 Kul Bey (Bk., Bey, Kuli, Hâin Türk, Türk Beyi), 64, 70-71
 Kuli (Bk., Kul Bey, Tço-ko-livang), 64
Kumrular, 11
 Kun, Kunlar (Bk., Koyunlular), 64, 66, 72. — Kun ülkesi, 34. — Cenub Kunları, 66. — Şimâl Kunları, 66
 Kuntay, Midhat Cemâl, 3
 Kuplet (Bk., Couplet.)
Kur'ân, 41
 Kurbanoglu (Bk., Sayaman), Şerif Hulûsî, 13
 Kurd'lar (Bk., Bozkurd), 68
 Kuş-adası, İzmir'de, 25, 54, 55
Kutadgu (Kutadgu Bilig), 61
Kutadgu Bilig (Bk., *Kutadgu*)
 Küçük Hikâye, nev'i, 1, 13, 62
- La Bruyère, Jean de (1645-96), 51
Lâdes, 8-10
 Leconte de Lisle (Lil'), Charles (1818-94), 62

- Leylâ, 3
 Leylâ-Mecnunlar, 7
 Liberaller, 3
 Lisânın Sâdeleşmesi, 6
 Lor-bang (Bk., Lor-yang), 66, 71, 71
 Lor-yang, (Bk., Lor-bang); 71, 71
 Lo-yam, şehri, 71

 Maârif Vekâleti, 62
 Ma'bed-i Harâb, 8-10
 Makâleler ve İncelemeler, 65
 Manastır (Bk., Vefasız ülke.)
 Martılar 8-10
 Masallar, 61. — Türk masalları, 61
 Mazurya, galebesi, 46
 Mecmu'a-i Edebiye, 11, 15-19
 Medeniyet, 36
 Mefkûre, 39. — Mefkûre cenneti, 40, IX
 Mefkûre (Bk., Koşma - xLıı.), 10, 11, 38, 39
 Mehmed Ali Şâh (Bk., Acem Şâhı.)
 Mehmed Emin, 9-11, 40
 Mehtâbda, 8-10
 Mensur şiir, 1, 11, 74
 Mesnevî, nazım şekli, 10, X
 Métrique (ölçü, bk., Vezin), 6
 Millî Arûz (Bk., Hece vezni), 6
 Millî Arûz, 6
 Millî Birlik, 6
 Millî destanlar, 61
 Millî edebiyât, 7. — Millî edebiyât devri, 2, 4, 62, XI
 Millî Edebiyât'a Doğru, 13, IX
 Millî kültür (Hars, bk., Culture National), 6, 61
 Millî şiir, 5, 7
 Millî Şiirler, 5
 Millî Tecrübelerden Çıkarılmış Amelî Siyâset, 38, X
 Millî Türk destanları, 9, 71, 72
 Millî Türk edebiyâtı, 6
 Millî Vezin (Bk., Hece vezni), 3, 4
 Milliyyet fikirleri, 14
 Ming-ti, Kagan, 66
 Mufasssal Türk Târihi, 64, 66
 Muhâfazakârlar, 3
 Murad V., Sultan, 21
 Muzâri' bahr'i, 9
 Müctes, bahr'i, 9
 Müekkile-i Fenn'e, 54

 Nâcî, Muallim, 2
 Nâmık Kemâl, 2
 Nazım şekli, 10
 Nâzime, Sultan, 21
 Nâzime Sultan ve Selânik Cem'iyet-i Hayriyesi, 21
 Nâzır (Bakan), 11
 Necâti Lugal Armaganı, 54, 74, X, XI
 Nef'i, 2
 Nereye, 10, 11
 Nijad (Nijad Ekrem), 2
 Nişanlı, 10, 11, IX
 Niyâzî, Resneli, Kol-ağası, 35
 Niyâzî'ye, 9, 10, 35
 Nokta, hikâye, 46
 Nokta, şiir, 10, 46
 Nuhuz (Bk. Nüküz), 34, 65-7, 71
 Nüküz (Bk. Nuhuz), 65
 Nüzhet Hâşim, 13, IX

 O-go, 64
 Oğuz, Oğuzlar, 68. — Oğuz soyu, 68
 Oğuz Destanı, 72
 Oğuz Han, 69
 Oh, Sus, 8-10
 11 Temmuz, gazetesi, 59, IX
 Orda, 60. — Küçük-orda'lar, 60. — Orta-orda'lar, 60
 Orhon, Orhan Seyfî (Bk. O.S.), 4, 7
 Orta-Asya, 62
 Ortaç, Yusuf Ziyâ, 4
 O.S. (Bk., Orhon, Orhan Seyfî), 42
 Osmanlıca değil, Türkçe, 6
 Osmanlı İmparatorluğu, 2. — Osmanlı demiryolu, 57. — Osmanlı edebiyâtı, 1. — Osmanlı hâkimiyeti, 57
 Ozansoy, Hâlid Fahrî, 4

 Öğülen, Hanım, 67
 Öksüz Kız, Aşk menkabesi, 61
 Ölüm Sâhili, 11
 Ömer Seyfeddin (Bk., Camsab, G.'Ö (ع.ع.), 'Ö.S. (ع.س.), Perviz, Süheyl Feridun, Tarhan.)
 Ömer Seyfeddin, 22, 54, 72

- Ömer Seyfeddin Bey'in Üç Manzûmesi, 38, XI
 Ömer Seyfeddin'e âit Olduğu Bilinmeyen Bir
 Eser ve On Şiir - Tarhan Takma-adıyla;
 Milli Tecrübelerden Çıkarılmış Ameli
 Siyâset, X
 Ömer Seyfeddin, Hayâtı ve Eserleri, 1, 4, 38,
 44, IX
 Ömer Seyfeddin'in Dağınık Şiirleri, 54, 74, X
 Ömer Seyfeddin'in Tarhan Mahlasıyla Neşret-
 tiği Yeni Bir Şiiri, 35, X
 Ömer Seyfeddin'in Yeni Dokuz Manzûmesi
 ve Koroğlu Destanı, X
 Ömer Seyfeddin Külliyyâtı, 1
 Öner, Sâkin, X
 'Ö. S. (Bk., Ömer Seyfeddin), 5

 Pamuk İpliği, 4
 Pan-ça-u, 63-5, 66, 71
 Peri Kızı ile Çoban, 4
 Perviz, Ö. Seyfeddin'in takma-adı, 4, 5, 11,
 19, 21-25, 27, 51, IX
 Peyâm, gazetesi, 2
 Pirlepe, 57
 Piyano mec., 11, 27, 28, IX
 Piyano, Mensur şiir, 11
 Pou-loui (Bk., Pu-luy.)
 Primo-Türk Çocuğu, 4
 Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Şiirleri, 62
 Pu-luy (Pou-loui, Pu-lu), 64, 66. — İkinci
 Pu-luy, 64

 Rado, Şevket Hıfzı, 54-7
 Recâ'î-zâde Ekrem, 2, 5
 Reşid Süreyyâ, 2
 Rime croise (Çapraz-kâfiye), 11
 Rime embrace (Sarma-kâfiye), 11
 Roma, 68
 Rondeau (Rondo), 11
 Rondo (Rondeau), 8, 9, 11
 Rubâb (Rubâb-ı Şikeste), 2
 Rubâb-ı Şikeste (Bk., Rubâb.)
 Rum (Bk., Anadolu), 65
 Rus, Ruslar (Bk., Beyaz Ayı), 9

 Sâdık, Mülâzım Yâver, Tayyâreci, şebid, 5
 Safahât mec., 11
 Safahât, M. Âkif, 3
 Sağın Han, Kazak Hükümdârı, menkabevî,
 13, 48, 50

 Sağlam Zemin, 6
 Samatya, 16
 Sarma-kâfiye (Rime embrace), 11
 Sart, Sartlar, 36
 Satuk Bugra Han, 60, 61
 Sayaman (Bk., Kurbanoglu, Şerif Hulûsî),
 62
 Selânik, 8, 21
 Selânik Cem'iyyet-i Hayrîyesi, 21
 Serbest müstezad, XI
 Servet-i Fünûn Devri, 11, XI
 Si-yu (Buhârây-i Sagır), 64
 Skolastik edebiyât (Bk., Divân edebiyâtı),
 3. — Skolastik lisan (Türkçe), 2
 Skolastik Şâirler, 2
 Son Asır Türk Şâirleri, 1, 31, IX
 Sonnet (Sone), 10, 55, XI
 Stella, 54
 Suad Hüseyin (?), 16
 Süheyl Feridun, Ö. Seyfeddin'in mahlası, 11,
 54, IX
 Süleymânîye Kürsüsü, 3
 Süleyman Nazif, 2, 4, 5

 Şahâbeddin Süleyman, 23
 Şahmerdanlar, halk hikâyesi, 7
 Şâir, 3
 Şark, 35. — Şark edebiyâtları, 10
 Şark Hanı, Kök-Türkler'de, 64
 Şarkı'lar, Y. Kemal Beyatlı, 3
 Schtipjé (Bk., İştib.)
 Şehbâl mec., 4
 Şimâl Türkleri, 6
 Şimşek, 8-10
 Şi'r, şiir, 3. — Yeni şiirler, 2

 Tâc, 8-10
 Tal'at, Üsküdarlı, 2
 Talebe Defteri mec., 11, 45
 Tanin, gazetesi, 6, 11, 42, 60, 62
 Tanju, 64
 Tanzimat devri, 2, 12. — Tanzimât şâirleri, 2
 Tarhan, 11
 Tarhan (Bk., Abdü'l-Hak Hâmid.)
 Tarhan, takma - ad, Ömer Seyfeddin, 11, 33,
 35-38, IX, X
 Tarım-çayı, 71
 Tasfiyecilik Başka, 2

- Tasfiyecilik ve Nasıl*, 4
Tasfiye ve İslâh, 6
 Tatar, Tatarlar, 36
Tayyârecilerimiz, 5
 Tço-ko-livang (Bk., Kuli), 64
Tedfîn-i Hulyâ, 8-10
Temennî-i H'âb, 56
 Temir, Ahmed, Dr., Prof., XII
Tenkid mec., 11, 25, 26
Terzarima, XI
 Tefvik Fikret, 2, 4, 12
 Tuna, nehri, 38. — Tuna-boyu, 68
 Tunca, nehri, 17
 Tonguz, Tonguzlar, 65
 Topuz, Feriha, 63
 Tûran, şahıs, Kıyan, veyâ Nüküz'ün oğlu, 67
 Tûran, Türk ülkesi (Bk., Büyük-il, Büyük Tûran), 32, 34-7, 40, 41, 65-7, 70, 71
 Turancılık, mefkûresi (Bk., Büyük Emel), 7, 9, 12, 34, XII
 Turfan, 60
 Turna, kuşu, 67
 Türe, 66, 72
 Türk, şahıs adı, menkabevî, 34, 37, 72
 Türk, Türkler, 1, 7, 13, 32, 34-40, 60-2, 64, 65, 66, 68. — Türkler, Anadolu dışında, 6. — Türk Beyleri, 72. — Türk edebiyâtı, 1. — Türk genci, 36. — Türk-ili, Türk-illeri (Bk., Altun yurt), 71. — Türk masalları, 61. — Türk Mehdîsi (Bk., Ak Han), 35. — Türk milleti, 36. — Türk millî destanları, 61, 62, 64. — Türk Naturalizm'i, 61. — Türk târihi, 9, 40, 64. — Türk türesi, 72
 Türkân, şahıs adı, Türk'ün zevcesi, 72
 Türk Bey'i (Bk., Hâin Türk, Kul Bey), 64
 Türkçe (Bk., İstanbul Türkçesi, Skolastik), 3, 4, 9, 40. — Türkçe'nin sâdeleşmesi, sâde Türkçe (Bk., Yeni lisân), 1, 6, 7, 12, 72. — Türk dili, 40
Türkçe Arûz, 6
Türkçe ve İlim, 6
Türkçe'ye Dâir, 6
Türkçe'ye Karşı Enderûnca, 6
Türkçe'ye Kimler Osmanlıca Der, 6
 Türkçülük, 12, XI
Türkçülük'ün Esasları, 6
Türk Destanları'na Giriş, 65
Türk Dünyâsı, gazetesî, 62, 63, 67
Türk Dünyâsı Gazetesi Mukâvele-Nâmesi, 63
 Türkistan, 60. — Şarkî Türkistan, 60
 Türkiye, 14
 Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, XII
Türk Kütüphâneciler Derneği Bülteni, 38, X
 Türklük, 33, 35, 40, 69, XI. — Türklük aşkı, 9. — Türklük kanı, 9
Türk Medeniyeti Târihi, 13
Türk Sarfı'na ve Şivesine dâir Usûlümüz, 6
Türk Sözü mec., 6, 11, 35-39, IX
Türk Târihi Üzerinde Toplamalar, 64, 71
 Türk Tarih Kurumu, 54, 61, 65, X
Türk Yurdu mec., 11, 31, 33, 35, 38, 40, 62, X
Umûmî ve Husûsî Türkçe-I., Abdullah Tukayef ve Lisânı, 6
Un Larme, 55
 Utopiste (Hayâl-perest), 3
 Uyanık, Takma-ad, Celâl Sâbir, 62
 Uygur, Uygurlar, 36, 64, 65, 68. — Uygur hâkimiyeti, 60. — Uygur ülkesi, 65
Uyku, X
 Üç dokuz, 62
Üçüncü Kitab, Şiir-Nesir-Hikâye, 48
 Ülker, Hanım, 67
 Ünaydın, Rûşen Eşref, 1, 2, 7
 Vatan, 5, 58, 58
 Vefâsız ülke (Manastır, Resne), 35
 Vekil (Bakan, Nâzır), 11
 Vezin (Bk., Métrique), 7
 Yâd, 8-10
 Yalçın (Bk., Hüseyin Suad.)
Yalnızlık, 8, 10, 14
Yaradılış-Türk Kozmogonisi, 61, 72
Yarın mec., 11, 38, 39, IX
 Yasa, 66
Yaşayan Ölümler, 6
 Yemen, 57
Yeni Gün-Ergenekon'dan Çıkış, 9-12, 62
Yeni Lisân, 4, 6
Yeni Lisâna dâir, 5

Yeni Lisân'la, 4, 28
Yeni Lisân ve Çirkin Teazzruzlar, 4
Yeni Mecmua, 11, 43-6, 62
Yıkık Han, 1, 8, 10, IX
Yıldız, Sarayı, 8, 19
Yol, 8, 10
Yöntem, Ali Cânib, 1, 4, 5, 13, 38, 44, IX

Yurdakul (Bk. Mehmed Emin.)
Yüksek Aydınlıklar, 9-11, 72, 73
Yürükler (Bk., Göçebeler), 65, 67-9
Zekâ mec., 4, 5, 11
Zevcemin Mezârı, 29
Ziyâ Gökâlp Külliyyâtı — I., Şiirler ve Halk
Masalları, 61

Fiyatı: 20, — TL.